

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

AON wewn. 5068/98

JAWNE

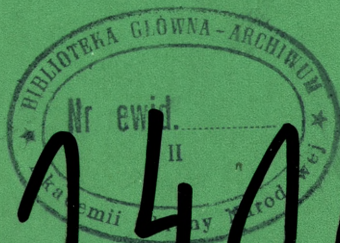
Do użytku służbowego

Egz. nr...50

Płk dr Józef KISIEL

ROZPOZNANIE WOJSKOWE

(Podstawy teoretyczne)

51414

WARSZAWA

1998

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

KATEDRA ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO I ARMII OBCYCH

PRZEKLASYFIKOWANO

Protokół Nr 54305

JAWNE

~~Przeznaczony do~~

Egz. nr ... 50

AON wewn. 5068/98

Płk dr Józef KISIEL

ROZPOZNANIE WOJSKOWE

(Podstawy teoretyczne)

WARSZAWA

1998

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1. ROZPOZNANIE WOJSKOWE OD CZASÓW NAJDAW NIEJSZYCH DO CHWILI OBECNEJ	7
1.1. Rozpoznanie wojskowe w teoretycznej myśli wojennej na przestrzeni wieków	8
1.2. Rozpoznanie wojskowe w systemie współczesnej walki ...zbrojnej	15
2. ISTOTA WSPÓŁCZESNEGO ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO	21
2.1. Definicje terminu „Rozpoznanie wojskowe”	22
2.2. System rozpoznania wojskowego	27
2.3. Informacja w systemie rozpoznania wojskowego	34
2.4. Źródła informacji o przeciwniku	36
3. WYMAGANIA STAWIANE SYSTEMOWI ROZPOZNANIA	41
4. PODZIAŁ ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO	48
4.1. Rozpoznanie strategiczne, operacyjne, taktyczne	48
4.2. Rozpoznanie sytuacji, rozpoznanie obiektów	93
4.3. Rozpoznanie naziemne, powietrzne, morskie, kosmiczne	95
4.4. Rozpoznanie wojsk lądowych, sił powietrznych, marynarki wojennej	96
4.5. Rozpoznanie ogólne (ogólnowojskowe), rozpoznanie rodzajów wojsk	97

5. ZASADNICZE ZADANIA ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO NA SZCZEBLU STRATEGICZNYM, OPERACYJNYM I TAKTYCZNYM.....	100
5.1. Zadania rozpoznania strategicznego.....	101
5.2. Zadania rozpoznania operacyjnego	108
5.3. Obiekty rozpoznania strategicznego i operacyjnego.....	113
5.4. Zadania i obiekty rozpoznania taktycznego	115
ZAKOŃCZENIE.....	120
BIBLIOGRAFIA	122
SPIS SCHEMATÓW	125

WSTĘP

Rozpoznanie wojskowe jako obszar wiedzy o potencjalnym przeciwniku¹, terenie i warunkach pogodowych jest jak dotychczas najczęściej utożsamiane ze zdobywaniem i pozyskiwaniem informacji, aczkolwiek w jego strukturze widzianej jako system, występuje także walka radioelektroniczna i działania psychologiczne².

W tak postrzeganym systemie zasadnicza rola jest przypisywana rozpoznaniu, bez którego skuteczność walki zbrojnej byłaby niewielka przy nieporównywalnie dużych kosztach jej prowadzenia. Bez skutecznego rozpoznania także prowadzenie walki radioelektronicznej i działań psychologicznych może okazać się nieskuteczne lub wręcz niemożliwe.

Z punktu widzenia teorii rozpoznania wojskowego³, w strukturze rozpoznania jako dyscypliny naukowej można wyróżnić takie działy jak: teoria przygotowania rozpoznania, teoria prowadzenia rozpoznania, teoria wykorzystania wojsk rozpoznawczych, teoria oceny zagrożenia (dotychczas oceny przeciwnika). Każdy z nich zawiera sobie przypisane problemy szczegółowe, przez co stanowi odrębną całość. Poruszanie się wśród wymienionych działów i ich poznanie, wydaje się być niemożliwe bez wcześniejszego zgłębienia wiedzy dotyczącej najogólniej mówiąc, teoretycznych podstaw rozpoznania wojskowego.

¹R.Kwečka, A.Nowak *Budowa modelu systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie organizacyjnym i informacyjnym*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1994, s. 172; *Regulamin działań taktycznych sił lądowych ATP - 35 B*, 1997, s. 2-19.

²*Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych*, część I (związek taktyczny, oddział), Sztab Gen WP, Warszawa 1994, s. 69, 73 - 74.

³Por. J. Zieliński *Teoria rozpoznania wojskowego*, rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1986, s.127.

Z tego też względu przedmiotem niniejszego opracowania uczyniono jedynie uwarunkowania teoretyczne rozpoznania wojskowego, utożsamianego powszechnie z działaniami mającymi na celu pozyskiwanie informacji o przeciwniku.

Przyjęty układ opracowania pozwala czytelnikowi poznać i zrozumieć istotę rozpoznania, dostrzec jego miejsce i rolę w systemie walki zbrojnej, poznać zasadnicze rodzaje rozpoznania, jego wymogi (cechy) a także podstawowe zadania rozpoznania na trzech szczeblach dowodzenia tj. strategicznym, operacyjnym i taktycznym. Całość uzupełnia rys historyczny rozpoznania wojskowego, poczynwszy od starożytności do chwili obecnej, w którym autor stara się pokazać miejsce rozpoznania i wywiadu w teoretycznej myśli wojskowej na przestrzeni wieków a także jego rozwój strukturalny i funkcjonalny.

1. ROZPOZNANIE WOJSKOWE OD CZASÓW NAJDAWNIEJSZYCH DO CHWILI OBECNEJ

Rozpoznanie wojskowe i związane z nim takie pojęcia jak **rozpoznanawanie**, **wywiad (zwiad)** powstało równocześnie z powstaniem walki zbrojnej, stale rozwijało się i doskonaliło na przestrzeni wieków tak, by osiągnąć współcześnie prezentowany poziom doskonałości.

Obserwowane przez wieki zmiany jakościowe w rozpoznaniu nie pozostawały w tyle, a wręcz wyprzedzały rozwój środków walki, form i sposobów jej prowadzenia. Ta ze stron konfliktu zbrojnego, która nie doceniała rozpoznania i nie widziała potrzeby jego prowadzenia, z reguły przegrywała.

W wojnach prowadzonych w starożytności⁴ podstawowym sposobem pozyskiwania informacji była obserwacja prowadzona przez naczelnego wodza i ubezpieczenia, wysyłane przed siły główne bezpośrednio przed bitwą i podczas jej trwania. Okresowi poprzedzającemu wybuch wojny towarzyszyło zwykle wzmożone działanie na terytorium wrogiego państwa tajnych agentów (szpiegów). Zadania wywiadowcze polegały na ustaleniu głównie liczebności wojsk, stanu ich uzbrojenia i wyposażenia, sytuacji wewnętrznej, zasobów gospodarczych, poziomu sztuki wojennej.

Wraz z rozwojem ilościowym i jakościowym wojsk, wydłużeniem czasu trwania bitew i wojen, ulegały zmianie zadania i sposoby rozpoznania. Powstanie w okresie wczesnego Średniowiecza artylerii i sape-

⁴ Z tamtego okresu wiadomo, że rolę rozpoznania doceniali wodzowie egipscy i chińscy. Między innymi to zdobyte wcześniej dane o przeciwniku przyczyniły się do zwycięstwa Faraona TUTMOSISA w bitwie pod MEGIDDO w 1503 r. p. n. e.

rów spowodowało potrzebę prowadzenia rozpoznania na rzecz tych wojsk, przyczyniło się też do utworzenia w wiekach następnych rozpoznania artyleryjskiego i inżynierskiego. Wybudowanie balonu na ogrzane powietrze a na początku XX w., pierwszego samolotu, dało początek rozpoznaniu powietrznemu. Odkrycie zjawiska fal elektromagnetycznych spowodowało, że powstało rozpoznanie elektroniczne.

Stale zwiększający się zakres zadań rozpoznania oraz coraz szybszy obieg informacji, których było również coraz więcej, powodowały, że jedna osoba nie była w stanie tym obowiązkom podołać. Z tego też m.in. względu powstały w XVII i XVIII w. pierwsze sztaby rozpoznawcze⁵, dając początek współczesnym wyspecjalizowanym komórkom rozpoznawczym.

1.1. Rozpoznanie wojskowe w teoretycznej myśli wojennej na przestrzeni wieków

Pierwszymi teoretykami wojskowymi, którzy zajęli się teorią sztuki wojennej, byli w starożytnych Chinach dwaj wodzowie SUN TZU i U TSY żyjący w VI i V wieku p.n.e. Teoretycy ci, poza rozważaniami natury ogólnej, wiele uwagi poświęcili zagadnieniom rozpoznania, dając konkretne wskazówki, co należy przeanalizować, aby dogłębnie poznać przeciwnika i go zwyciężyć. Zdaniem U TSY, poza koniecznością poznania siły przeciwnika, należy poznać zdolności i psychikę dowódców, ocenić ludność, jej poglądy i nastroje. Wszechstronna ocena sił przeciwnika sugeruje jego zdaniem charakter prowadzenia dzia-

⁵ Jako pierwsi mieli je w swoich pocztach Karol Gustaw i Napoleon Bonaparte.

łań. *Jeśli widzisz możliwość - nacieraj, jeśli masz trudności - unikaj walki.*

SUN TZU z kolei w swym dziele *Sztuka wojny* sformułował pięć czynników, których wcześniejsza analiza i ocena są niezbędne, jeśli chce się odnieść zwycięstwo na polu walki.

Należą do nich: czynnik moralny, pogoda, teren, dowodzenie, teoria czyli taktyka wojenna⁶.

Czynnik moralny jest postrzegany jako coś, co jest odpowiedzialne za zgodę w armii i posłuszeństwo, a także to, że żołnierze bez lęku towarzyszą dowódcom zarówno w zwycięstwie jak i w drodze na śmierć.

Pogoda jest rozumiana jako wpływ sił natury na możliwość prowadzenia operacji odpowiednio do pory roku.

Przez czynnik terenu należy rozumieć zdaniem SUN TZU kwestię odległości, jego rzeźbę, czy jest otwarty czy zamknięty, czy są na nim warunki do przeżycia dla ludzi.

Czynnik dowodzenia to poznanie kwalifikacji dowódców przeciwnika, ich mądrość, szczerość, humanitaryzm, odwaga, surowość.

Taktyka wojenna jest rozumiana jako organizacja, kontrola armii, dobór ludzi na stanowiska, sprawność przemarszu, aprowizacja armii.

Teoretyczne rozważania obu teoretyków stanowią wybitne dzieła myśli wojskowej Dalekiego Wschodu, dowodzą zarazem, że zasady sztuki wojennej w obecnym kształcie sięgają w daleką przeszłość, bo do 600 roku przed narodzeniem Chrystusa.

⁶ Sun Tzu, *Sztuka wojny*, Wydawnictwo Przedświt, Warszawa 1994, s. 13.

W początkach ery nowożytnej i wczesnym Średniowieczu (X - XV w.) można mówić o mongolskiej i tatarskiej teorii prowadzenia wojen oraz organizacji wywiadu i rozpoznania. Wodzowie tatarscy i mongolscy starannie studiowali przyszły teatr działań wojennych, organizowali i prowadzili rozpoznanie strategiczne, mające potwierdzić dotychczasowe dane o przeciwniku, umożliwić dokonanie ewentualnej korekty w planach wojny, jednocześnie dezorganizować przedsięwzięcia obronne wrogiego państwa⁷.

Zadania rozpoznania polegały na ustaleniu dróg dojścia, najdogodniejszej pory do przeprowadzenia napaści, siły oporu przeciwnika, wpływaniu na stan moralny jego wojsk i jego obniżenie. Jednym z ważniejszych zadań było wyszukiwanie obszarów obfitujących w trawę jako paszę dla koni.

Na rzecz pozyskiwania danych o kraju przewidzianym do podboju, tak przez Tatarów jak i Mongołów, pracowali specjalnie przygotowani wywiadowcy a nawet oficerowie i dowódcy ich wojsk. Ci ostatni będąc nieoficjalnie kupcami, podróżowali w celach handlowych i tą drogą pozyskiwali potrzebne do prowadzenia wojny dane i informacje. O wielkiej staranności przygotowywanych działań wywiadowczych niech świadczy choćby to, iż w czasach najazdów mongolskich na Polskę niektórzy oficerowie mongolscy mówili po polsku lub litewsku⁸. Po zakończeniu wyprawy wojennej sporządzano sprawozdanie, w którym

⁷ A. Wolny, *Formy i sposoby rozpoznania ogólnowojskowego od czasów najdawniejszych* (materiały do ćwiczenia grupowego), ASG WP, Warszawa 1978, s. 6 - 7.

⁸ Dubik, *Wywiad*, skrypt na kursie wywiadowczym w Wielkiej Brytanii, s. 5. Dokument znajduje się w Materiałach i Dokumentach Wojskowego Instytutu Historycznego, sygn. V/20/179.

opisywano szczegółowo jej przebieg, czas trwania, sposoby walki przeciwnika, obszary najbogatsze. Analiza tych raportów pozwalała uniknąć błędów i niepowodzeń w kolejnych wyprawach.

W Europie na przełomie wieku XV i XVI wybitną postacią jeśli chodzi o prezentowanie teoretycznych poglądów nt. rozpoznania, był włoski pisarz zajmujący się zagadnieniami wojskowości Nicolo MA-CHIAVELLI.

W swych dziełach mówił m.in. o potrzebie posiadania w otoczeniu wodza naczelnego ludzi biegłych w rzemiośle wojennym, którzy mogliby pomóc w ocenie przeciwnika, terenu i powzięciu decyzji. Jego zdaniem warunkiem koniecznym do osiągnięcia zwycięstwa w wojnie i bitwie jest wszechstronna ocena przeciwnika, wojsk własnych i terenu. Każde starcie z przeciwnikiem powinno być poprzedzone rozpoznaniem terenu i konfrontacją z nim mapy, wyborem dogodnej pozycji do walki, która daje więcej korzyści niż męstwo żołnierzy⁹.

Wieki następne charakteryzowały się dalszym jakościowym rozwojem sztuki wywiadu i rozpoznania. Nastąpiło oddzielenie spraw rozpoznania od spraw operacyjnych, o czym już wspomniano wcześniej.

Na wielką skalę z usług agentów wywiadu korzystał Fryderyk WIELKI w czasie Wojny Siedmioletniej. Jest znamienne, że do pracy wywiadowczej potrafił pozyskiwać również swych przeciwników. Wywiad prowadzili wysyłani przez niego agenci konsularni.

Dalsze nowości w dziele rozpoznania i wywiadu wprowadził Napoleon BONAPARTE. Uczynił z nich bowiem narzędzie walki, wprowadził je również poza obręb pola walki oraz poza czas bezpośred-

⁹ A. Wolny, *Formy i sposoby...*, op. cit., s. 7, 8.

nio przed bitwą i podczas jej trwania. Zorganizował coś na wzór dzisiejszego rozpoznania studyjnego poprzez to, że zakupił i nakazał studiować dostępne wówczas dzieła, traktujące o krajach przewidzianych do przyszłego podboju. O wywiadzie Napoleona można powiedzieć, iż był na ówczesne czasy bardzo nowoczesny. Niestety liczebnie nie odpowiadał wyzwaniom tamtego okresu (Cesarz wyruszając na Rosję zarządził wysłanie jedynie 10 agentów w celu rozpoznania sytuacji i terenu w pasie przyfrontowym) i nie mógł spełnić wszystkich oczekiwań.

Wywiad na skalę masową stworzyli dopiero MOLTKE i BISMARCK. W 14 departamentach jakie wyznaczili do rozpoznania przed kampanią niemiecko-francuską umieścili przeszło 15 000 agentów, z tego na terytorium Francji ok. 1500 (w tym 700 kobiet)¹⁰.

W podobny sposób rozbudowali swój wywiad Japończycy na terytorium Rosji na długo przed wybuchem wojny rosyjsko-japońskiej. Dzięki temu gen. FUHUSZIMA opracował plan wojny, zrealizowany następnie w całości. Rosjanie w przeciwieństwie do Japończyków wywiadu nie mieli¹¹.

Lata 1905-1914 charakteryzowały się dalszym wzrostem znaczenia wywiadu wśród państw europejskich, a także stosowaniem coraz przebieglejszych metod działania. Do działań wywiadowczych coraz częściej wykorzystywano kadry oficerskie wojsk potencjalnego przeciwnika werbowane różnymi metodami, preparowano dokumenty bojowe (plan wojny, kampanii) tak, aby nie budziła wątpliwości ich autentyczność i by były uznane przez przeciwnika za własne. Wszystko po to,

¹⁰ Dubik, *Wywiad...* op. cit., s. 5.

¹¹ Propozycję zorganizowania służby wywiadowczej przez bogatego kupca chińskiego za sumę 5 mln rubli sztab rosyjski odrzucił.

aby można było w ostatniej chwili przed wybuchem wojny je zmienić i zaskoczyć przeciwnika. Afery szpiegowskie pułkownika REDLA z armii austriackiej i kapitana GRIMA z armii rosyjskiej są bardzo oczywistymi dowodami stosowania takich metod¹².

W latach 1914-1918 nastąpiło „uspołecznienie wywiadu”, co uzewnętrzało się w ten sposób, iż do zadań wywiadowczych angażowano nie tylko kadry wojskowe, ale liczne rzesze płatnych agentów werbowanych wśród ludności państw wrogich oraz własnych obywateli. Przykładowo Niemcy w okresie trwania pierwszej wojny światowej zatrudniali około 45 tys. samych płatnych agentów, nie licząc setek tysięcy Niemców rozsianych po całym świecie, którzy zbierali dane wywiadowcze nie będąc oficjalnie agentami wywiadu.

Zasadnicza zmiana funkcji wywiadu nastąpiła po roku 1918. Z wybitnie wojskowego charakteru wywiad stał się funkcją państwową, obejmując swoim zasięgiem, poza zagadnieniami wojska, takie dziedziny jak gospodarka, polityka, problemy społeczne.

W tym miejscu warto zatrzymać się krótko nad tym, jak zagadnienia rozpoznania i wywiadu postrzegano w polskiej myśli wojskowej i praktyce wojennej.

Z kart historii wiadomo, że już Bolesław CHROBRY doceniał rolę rozpoznania i wywiadu. Zorganizowany przez niego wywiad strategiczny z powodzeniem penetrował terytorium Cesarstwa Niemiec. Wywiadowcy rekrutowali się spośród sprzymierzeńców wroga, Niemców przekupionych przez króla polskiego, oficjalnych i nieoficjalnych wysłanników, ludów podbitych przez Cesarstwo Niemieckie.

¹² Pisze o nich Dubik w swoim skrypcie: *Wywiad*, s. 6.

Podobnie organizował wywiad i rozpoznanie inny król polski, mianowicie Władysław JAGIEŁŁO. Poza osobami wymienionymi wyżej, do pozyskiwania danych wywiadowczych angażował on osoby duchowne, głównie zakonników. Natomiast zadania rozpoznawcze na korzyść ciężko zbrojnych wojsk polskich bezpośrednio przed bitwą wykonywały zwykle oddziały lekkiej jazdy litewskiej i tatarskiej, jak choćby w bitwie pod Grunwaldem (15 lipca 1410 r.).

Znaczenie rozpoznania doceniał także hetman TARNOWSKI. W swoim dziele *Rada sprawy wojennej* opublikowanym w 1558 r. podkreślał on duże znaczenie rozpoznania przeciwnika, wymagał też, aby sam hetman miał nad nim pieczę¹³. W tym miejscu warto przytoczyć fragment wspomnianego dzieła dotyczący właśnie rozpoznania: *...ma się też pilnie wywiadywać sprawy nieprzyjacielskiej: jest li w jego wojsce więcej pieszych czy jezdnych, z jaką bronią są, którym obyczajem hufy swe szykują: jeśli działa mają, albo jako wiele je ku bitwie stawiają: którym obyczajem zwykli ciągnąć, jakim ordunkiem: w jakiej sprawie leżą: jeśli na swym leżeniu się okopują albo nie: jeśli są ostrożni, straż labo podśluchy nocne od swego wojska jak daleko dzierżą. Hetman ma też o tym wielką mieć pieczę, aby zawsze o nieprzyjacielu wiedzieć mógł, gdzie jest, albo jak daleko....*

Innym monarchą polskim posiadającym doskonały wywiad oraz kontrwywiad był Jan III SOBIESKI. Agenci jego wywiadu bacznie śledzili przygotowania Turcji do wojny, dzięki temu był on zorientowany co do celu i zamiaru Turków, którym było zdobycie Cesarstwa Austrii. Z kolei poprzez aparat kontrwywiadu obserwował i jednocześnie

¹³ A. Wolny, *Formy i sposoby...*, op. cit, s. 8.

przeciwdziałał intrygom i knowaniom polskich magnatów, ambasadora Francji i króla Ludwika XIV, które to miały doprowadzić do jego de-tronizacji i osadzenia na tronie wojewody ruskiego księcia JABŁONOWSKIEGO¹⁴.

1.2. Rozpoznanie wojskowe w systemie współczesnej walki zbrojnej

Walka zbrojna to całokształt przedsięwzięć realizowanych w czasie działań wojennych przez siły zbrojne przy użyciu broni¹⁵. Jej celem jest rażenie przeciwnika, względnie doprowadzenie do tak oczywistych i przekonywujących sytuacji, w których przeciwnik w obawie przed konsekwencjami zagrażającego mu niebezpieczeństwa - myśląc o uniknięciu lub pomniejszeniu strat, podporządkuje się woli sprawcy tego zagrożenia, rezygnując ze stawiania oporu, czy też prowadzenia agresji¹⁶.

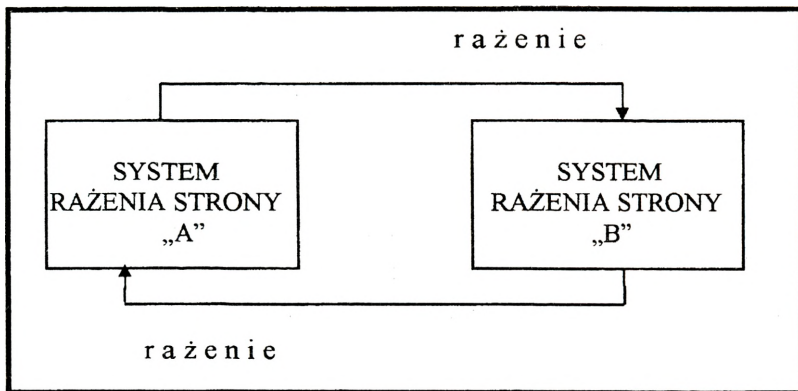
Zatem, aby można było mówić o walce zbrojnej, muszą istnieć dwie przeciwstawne strony wzajemnie na siebie oddziaływujące, mające ten sam cel, z tą jednak różnicą, że wektory ich działania będą miały przeciwnie skierowane zwroty (patrz schemat 1).

¹⁴ Dubik, *Wywiad...*, op. cit., s. 6.

¹⁵ *Leksykon wiedzy wojskowej*, Wyd. MON, Warszawa 1979, s. 474.

¹⁶ *Działania operacyjne*, podręcznik, AON, Warszawa 1993, s. 118.

MODEL FUNKCJONOWANIA WALKI ZBROJNEJ

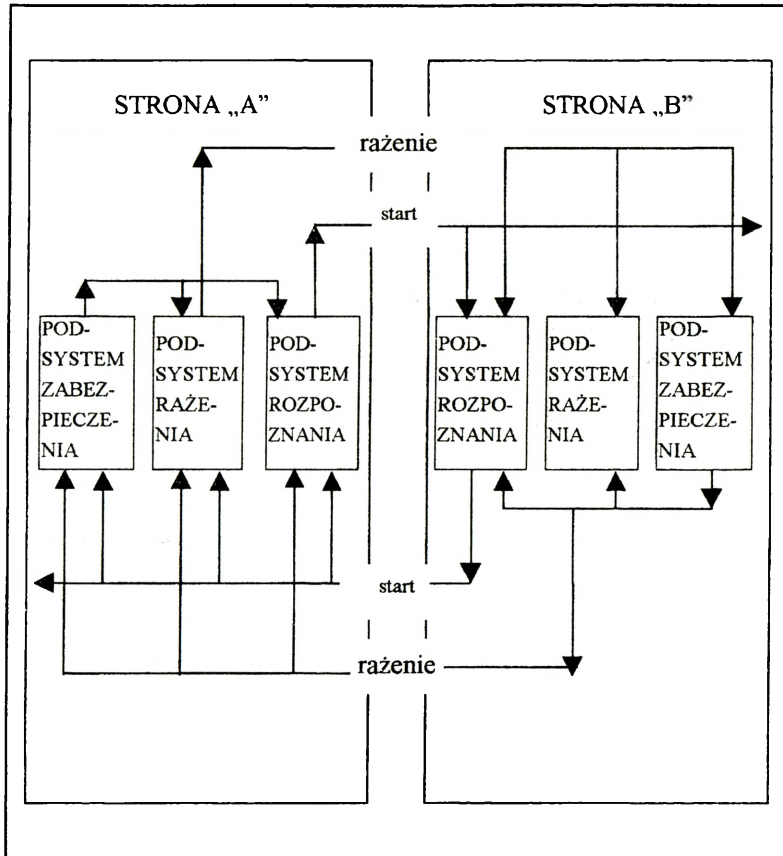

Nie ulega wątpliwości, że w systemie walki zbrojnej najważniejszy jest podsystem reakcji, aby jednak reakcja mogła zaistnieć, musi zadziałać wyprzedzająco podsystem postrzegania, oraz stale funkcjonować podsystem zasilania. Podsystem reakcji utożsamiany jest z podsystemem rażenia, podsystem postrzegania z podsystemem rozpoznania a podsystem zasilania z podsystemem zabezpieczenia - i jest to ogólny model systemu walki zbrojnej (patrz schemat 2).

Podstawą sukcesu w walce zbrojnej jest precyzja rażenia i czas reakcji ogniowej.

Przy założeniu, że dwa przeciwstawne systemy uczestniczące w walce zbrojnej dysponują porównywalnymi potencjałami rażenia, w podobnym czasie planują operacje, są w stanie równie precyzyjnie i z taką samą dokładnością razić cele oraz przemieszczać wojska, można przyjąć, iż ten odniesie sukces w walce, który szybciej i celniej razi

OGÓLNY MODEL SYSTEMU WALKI ZBROJNEJ

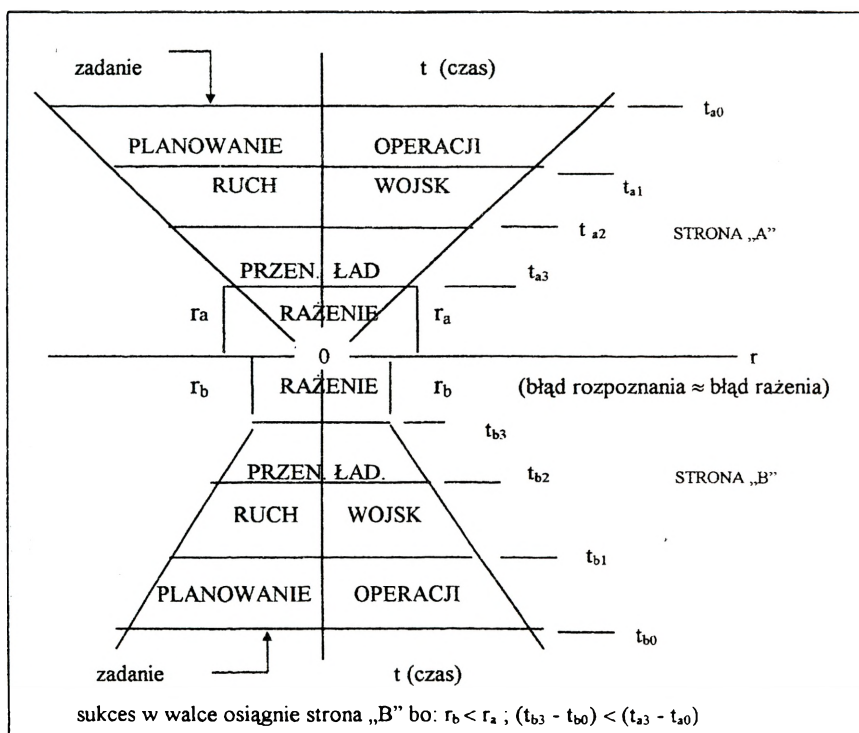

przeciwnika. Innymi słowy, zwycięstwo będzie po stronie tego uczestnika walki zbrojnej, który dysponując sprawniejszym systemem rozpoznania, będzie mógł szybciej pozyskać dane rozpoznawcze, zakłócić

funkcjonowanie systemu rozpoznania strony przeciwnej oraz zapewnić bezpieczeństwo własnego systemu. Wpływ podsystemu rozpoznania na sukces w walce zbrojnej przedstawiono na schemacie 3.

Schemat 3

WPŁYW ROZPOZNANIA I WRE NA SUKCES W WALCE ZBROJNEJ

Interpretacja treści schematu pozwala stwierdzić, że jakość rozpoznania decyduje o zwycięstwie lub porażce w walce zbrojnej. Tę jakość definiują głównie takie parametry jak czas uzyskania danych oraz dokładność (precyzja) umiejscawiania obiektów przeciwnika. O ile pierwszy parametr nie powinien budzić żadnych wątpliwości, to jednak drugi wymaga szerszego wyjaśnienia.

Dokładność rozpoznania (wielkość błędu rozpoznania) jak się okazuje, wpływa w sposób zasadniczy na precyzję rażenia a tym samym na koszty prowadzenia działań bojowych. Wyliczono bowiem matematycznie, że każda krotność zwiększenia normatywnego błędu rozpoznania powoduje wzrost zużycia środków rażenia (amunicji artyleryjskiej, strzeleckiej, lotniczej itp.) według zależności¹⁷:

$$Y = x^2 + 2x + 1$$

gdzie:

Y - oznacza krotność zużycia środków walki;

x - oznacza krotność normatywnego błędu rozpoznania.

Oznacza to, że jednokrotny wzrost błędu rozpoznania powoduje czterokrotny wzrost zużycia środków walki, zaś np. trzykrotny wzrost normatywnego błędu rozpoznania - szesnastokrotny wzrost zużycia środków walki. Zależność zużycia środków walki od wielkości błędu rozpoznania przedstawiono na schemacie 4.

W takiej samej proporcji wzrastają koszty prowadzenia działań bojowych. Dzięki temu można kalkulować co się bardziej opłaci, zwiększanie masy ognia, czy doskonalenie systemu rozpoznania a tym sa-

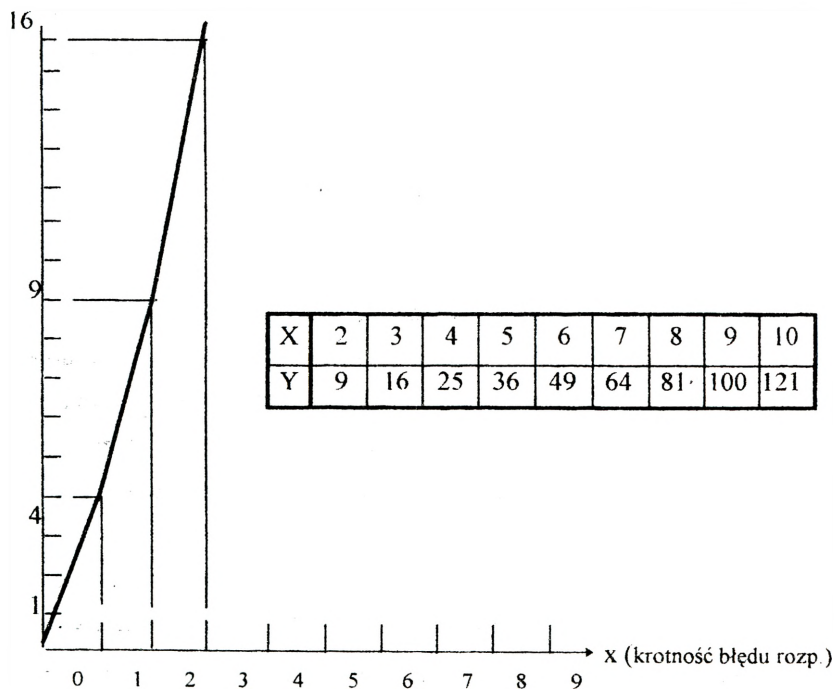
¹⁷ *Działania operacyjne*, podręcznik..., op. cit., s. 126.

mym stwarzanie warunków do podnoszenia precyzji rażenia i minimalizowania kosztów wojny. Drugie rozwiązanie wydaje się być bardziej opłacalne, przynajmniej na dziś.

Schemat 4

ZALEŻNOŚĆ ZUŻYCIA ŚRODKÓW WALKI OD WIELKOŚCI BŁĘDU ROZPOZNANIA

Y (krotność zużycia środków walki)

2. ISTOTA WSPÓŁCZESNEGO ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO

Rozpoznanie w ogóle jest formą rzeczownikową czasownika **rozpoznać**. W mowie potocznej mówi się o rozpoznaniu sprawy przez sąd, w medycynie o rozróżnieniu i stwierdzeniu rodzaju choroby, diagnozie, rozpoznaniu zwłok - stwierdzeniu tożsamości osoby zmarłej¹⁸.

Z wojskowego punktu widzenia, rozpoznanie można postrzegać w dwóch aspektach tj. czynnościowym i rzeczowym. **Rozpoznanie w aspekcie czynnościowym** oznacza zdobywanie i zbieranie (gromadzenie) informacji o przeciwniku i terenie oraz warunkach atmosferycznych. Celem jego jest udzielenie pomocy dowódcy w podejmowaniu realnych i rzeczywistych decyzji, w odpowiednim czasie zapewniającym mu inicjatywę i narzucenie przeciwnikowi swej woli¹⁹. W **aspekcie rzeczowym** rozpoznanie jest utożsamiane natomiast z potencjałem rozpoznawczym wydzielonym według kryterium uzbrojenia, wyposażenia technicznego, organizacji, systemu szkolenia i zasad działania na polu walki²⁰.

¹⁸ *Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa 1965, t. VII, s. 1241; *Słownik Języka Polskiego*, wyd. PWN, Warszawa 1992, t. III, s. 109; *Słownik Współczesnego Języka Polskiego*, wyd. WILGA, Warszawa 1996, s. 969.

¹⁹ R.Kwečka A.Nowak *Budowa modelu systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie organizacyjnym i informacyjnym*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1994, s. 21.

²⁰ M.Łokociejewski, *Ogólne założenia rozpoznania wojskowego*, artykuł w: *Zeszyty Naukowe AON*, nr 4 (25) 1996, s. 130.

O takiej jak wyżej interpretacji rozpoznania dowodzą liczne definicje, przytaczane w wydawnictwach encyklopedycznych, obowiązujących regulaminach, instrukcjach, słownikach i podręcznikach.

2.1. Definicje terminu „Rozpoznanie wojskowe”

Z wyjaśnieniem terminu „rozpoznanie wojskowe” można spotkać się w: słownikach języka polskiego i terminów wojskowych; leksykonie wiedzy wojskowej; encyklopediach popularnonaukowych i wojskowych; instrukcjach; regulaminach wojskowych; podręcznikach. Oto przykłady.

Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1965, t. VII, na s. 1241 mówi: *rozpoznanie to zdobywanie i zbieranie wiadomości o nieprzyjacielu i terenie.*

Słownik Języka Polskiego, PWN, Warszawa 1992; t. III, s. 109: *rozpoznanie to działalność wojsk na polu walki mająca na celu zdobycie informacji o nieprzyjacielu, głównie przez obserwację, walkę i wywiad agencyjny.*

Słownik Współczesnego Języka Polskiego, wyd. WILGA, Warszawa 1996, s. 969: *rozpoznanie to zdobywanie informacji o stanie wojsk nieprzyjaciela, o stanie gospodarki wrogiego kraju, o nastrojach ludności, głównie przez obserwację, walkę i wywiad.*

Wielka Encyklopedia Powszechna, PWN 1967, t. X, s. 138: *rozpoznanie to działalność wojsk na polu walki mająca na celu wykrycie składu, ugrupowania i charakteru działań nieprzyjaciela, zdobycie*

danych o terenie, o nastrojach politycznych ludności, gospodarce i innych...

Nowa Encyklopedia Powszechna, PWN, Warszawa 1996, t. V, s. 611: rozpoznanie, wojsk. Ogół przedsięwzięć organizacyjno-technicznych, mających na celu zdobywanie, analizowanie i ocenianie informacji o nieprzyjacielu, terenie, warunkach walki i innych...

Mała Encyklopedia Wojskowa, MON, Warszawa 1971, t. III, s. 75: rozpoznanie - ogół przedsięwzięć organizacyjno-technicznych oraz bojowych, mających na celu zdobywanie, analizowanie i ocenianie informacji o nieprzyjacielu, terenie, warunkach meteorologicznych i innych, niezbędnych do podjęcia właściwej decyzji przez dowódcę i zorganizowania walki w taki sposób, aby pokonać nieprzyjaciela przy minimalnych stratach własnych; jeden z najważniejszych rodzajów zabezpieczenia bojowego (operacyjnego) działań.

Słownik podstawowych terminów wojskowych, MON, Warszawa 1977, hasło R - 15: rozpoznanie wojskowe to ogół przedsięwzięć organizacyjno - technicznych mających na celu zdobywanie, analizowanie, ocenianie informacji o siłach zbrojnych, teatrach działań wojennych, warunkach terenowych, ekonomicznych, moralno - politycznych i innych czynnikach dotyczących państw przeciwnika lub potencjalnego przeciwnika.

Leksykon Wiedzy Wojskowej, MON, Warszawa 1979, s 372: rozpoznanie - zdobywanie, analizowanie i ocenianie informacji o nieprzyjacielu, terenie, warunkach meteorologicznych i rejonie przyszłych działań, niezbędnych do skutecznego prowadzenia wojny, ope-

racji lub walki; jeden z najważniejszych rodzajów zabezpieczenia bojowego i operacyjnego działań.

Regulamin Piechoty, Ministerstwo Spraw Wojskowych, Warszawa 1933, s. 120, 121: Rozpoznanie ma na celu zebranie wiadomości o nieprzyjacielu i terenie. Wiadomości o nieprzyjacielu są podstawowym czynnikiem dowodzenia i najlepszą rękojmą bezpieczeństwa sił własnych.

Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych, cz. I (związek taktyczny, oddział), Sztab Gen. WP, Warszawa 1994, 69: rozpoznanie i walka radioelektroniczna stanowią zespół przedsięwzięć (działań) obejmujących zdobywanie danych (wiadomości) o przeciwniku i obszarze działań niezbędnych do przygotowania i prowadzenia walki, skutecznego obezwładniania jego środków radioelektronicznych a także organizowanie obrony r/e wojsk własnych... Rozpoznanie to celowe działanie sztabów i wojsk ukierunkowane na zdobywanie danych o przeciwniku, opracowywanie i dostarczanie informacji o jego działaniach i terenie...

Walka radioelektroniczna to całokształt przedsięwzięć i działań wojsk, które wykorzystując energię elektromagnetyczną zmagają się z rozpoznaniem i zdezorganizowaniem systemów r/e przeciwnika oraz zapewnienia warunków do stabilnej pracy analogicznym systemom wojsk własnych...

Działania psychologiczne to zespół przedsięwzięć polegających na zdobywaniu wiadomości o przeciwniku i rozpowszechnianiu odpowiednich informacji w jego wojskach w celu oddziaływania na postawy i zachowania żołnierzy oraz ludności cywilnej strony przeciwnej.

Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych. Zasady ogólne, podręcznik, ASG WP, Warszawa 1985, s. 9: rozpoznanie jest to zorganizowane działanie określonych sił i środków w celu zdobywania, opracowania i przekazania zainteresowanym dowódcom i sztabom informacji o rzeczywistym lub potencjalnym przeciwniku, a dotyczących: sił zbrojnych i ekonomiki, sytuacji politycznej oraz infrastruktury. Rozpoznanie stanowi integralną część strategii, sztuki operacyjnej i taktyki, obejmuje swym zasięgiem przedsięwzięcia prowadzone przez dowództwa i sztaby wszystkich szczebli dowodzenia sił zbrojnych. Rozpoznanie prowadzi się ciągle w okresie pokoju i wojny wszystkimi możliwymi siłami z uwzględnieniem różnorodnych sposobów z zachowaniem jednak odpowiednich struktur organizacyjnych i funkcjonalnych, mając zawsze na uwadze ich możliwie maksymalną integrację na poszczególnych szczeblach dowodzenia.

Rozpoznanie taktyczne w Siłach zbrojnych NATO, wyd. MON, Sztab Gen. WP - Zarząd II, Warszawa 1985, s. 12: Głównym celem rozpoznania taktycznego jest zapewnienie dowódcom różnych szczebli dowodzenia możliwie pełnej i aktualnej znajomości bieżącej sytuacji na polu walki oraz poznanie zamiaru przeciwnika. ...działania rozpoznawcze są odpowiednio ukierunkowane, w celu możliwie pełnego ustalenia danych o składzie, możliwościach i zamiarze działań przeciwnika. Uzyskane dane mają pozwolić na właściwe planowanie działań wojsk własnych i odpowiednie reagowanie na zmiany w sytuacji na polu walki.

Uogólniając przytoczone definicje terminu rozpoznanie wojskowe w kontekście jego istoty, można przyjąć, iż jest nią celowa działalność

dowództw i sztabów związków operacyjnych, związków taktycznych i oddziałów, rodzajów sił zbrojnych oraz rodzajów wojsk wszystkich szczebli dowodzenia, mająca za cel pozyskać informacje o przeciwniku (potencjalnym przeciwniku), terenie, warunkach meteorologicznych i innych, niezbędne do przygotowania i prowadzenia działań na teatrze wojny, operacyjnych i taktycznych, kierowania środkami rażenia oraz ruchem wojsk. Informacje rozpoznawcze (dane) powinny być zdobyte we właściwym czasie (terminowe), mieć wymaganą dokładność oraz wiarygodność. Do pozyskiwania danych i informacji są przeznaczone sztabowe komórki rozpoznawcze oraz wojska rozpoznawcze wchodzące w skład oddziałów, związków taktycznych i związków operacyjnych rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk, a także nieetatowe siły i środki rozpoznania. Działalność rozpoznawcza jest prowadzona nieprzerwanie tj. w czasie pokoju, kryzysu i wojny.

Przytoczone uogólnienie istoty rozpoznania wobec najnowszych wyników badań w tym zakresie oraz poglądów teoretyków zachodnich²¹, jest jak się wydaje, już niewystarczające. Bowiem w myśl dokumentów normatywnych NATO i wielu opracowań teoretycznych, rozpoznanie oznacza przede wszystkim stan wiedzy o przeciwniku (potencjalnym przeciwniku), obejmujący wszystko to, co dotyczy sił zbrojnych, polityki, ekonomii, terenu i pogody, infrastruktury, demografii, nastrojów itp.²². Celem tak rozumianego rozpoznania jest walka o informację (kluczową dla danego obszaru działań), a więc nie tylko

²¹ Chodzi o wyniki badań zawarte w przytoczonej wcześniej rozprawie doktorskiej Panów Kwečka i Nowak, a także o zapis w *Regulaminie działań taktycznych sił lądowych ATP - 35 /B/*, podrozdział V - Rozpoznanie, s. 2 - 19.

²² R. Kwečka, A. Nowak, *Budowa modelu systemu rozpoznania...*, op. cit., s. 172.

zdobywanie informacji, lecz także obrona informacyjna i zakłócanie informacyjne. Zależność pomiędzy rozpoznaniem i informacją jest następująca: informacja jako „dana” występuje (istnieje) obiektywnie (może być wzięta z opisu, obserwacji bezpośredniej, dokumentu bojowego itp.), rozpoznanie czyli obszar wiedzy o przeciwniku jest budowane w wyniku „obróbki” tejże informacji.

2.2. System rozpoznania wojskowego

Potencjał rozpoznania oraz walki radioelektronicznej rozwinięty w przestrzeni, wewnętrznie powiązany i skoordynowany jednolitymi więzami organizacyjnymi (hierarchicznymi, funkcjonalnymi, informacyjnymi i technicznymi), przeznaczony do zdobywania, opracowywania i przechowywania danych i informacji o przeciwniku w stosunku do którego będą przygotowywane i prowadzone działania taktyczne (operacyjne), stanowi **system rozpoznania i walki radioelektronicznej**, który jest częścią składową systemu walki zbrojnej²³. Strukturę systemu rozpoznania przedstawiono na schemacie 5.

Z samej struktury systemu rozpoznania widać, że składa on się z podsystemów: kierowania rozpoznaniem, realizacji zadań rozpoznawczych, informacyjnego.

Każdy system rozpoznania winny cechować: spójność, niezależność, zgodność, nietrwałość²⁴. Przez otoczenie systemu należy rozumieć zbiór wszystkich obiektów nie należących do systemu, których

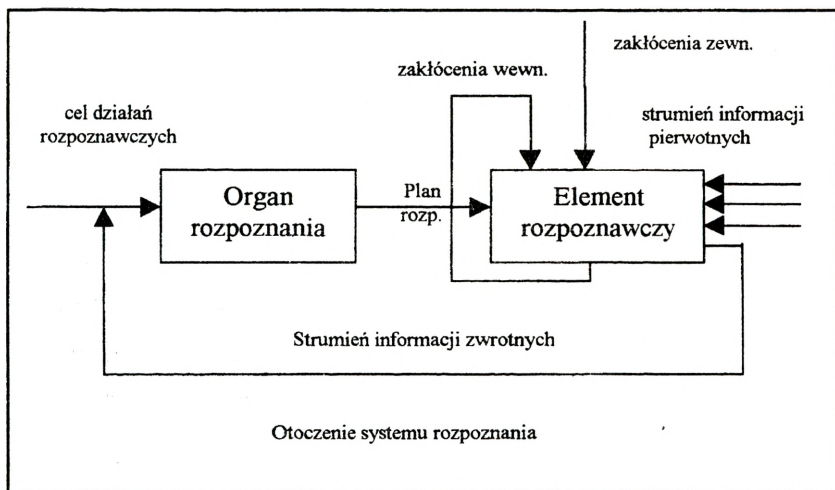
²³ *Działania operacyjne*, podręcznik ..., op. cit., s. 135.

²⁴ R. Kwečka, A. Nowak, *Budowa modelu* ..., op. cit., s. 186.

właściwości oddziałują na system i zarazem ulegają zmianom pod wpływem działania tego systemu. W skład otoczenia systemu wchodzi inne systemy, warunki hydrometeorologiczne, infrastruktura terenu i inne.

Schemat 5

STRUKTURA SYSTEMU ROZPOZNANIA²⁵

System rozpoznania konkretnego szczebla dowodzenia jest tworzony na bazie: potencjału rozpoznawczego występującego etatowo na tym szczeblu dowodzenia (chodzi tu o wojska rozpoznawcze podporządkowane funkcjonalnie szefowi komórki rozpoznawczej G - 2, wojska rozpoznawcze podporządkowane dowódcom rodzajów wojsk); potencjału rozpoznawczego sił wzmocnienia i wsparcia, wojsk rozpoznawczych, które mogą być czasowo włączone w skład systemu rozpoznania jak na przykład potencjał rozpoznawczy sił OT i układu pozamilitarnego.

²⁵ R.Kwečka, A.Nowak, *Budowa modelu systemu rozpoznania...*, op. cit., s.185.

W systemie rozpoznania i WRE ze względu na określone odniesienie (środowisko prowadzenia rozpoznania, szczebel organizacyjny, rodzaj sił zbrojnych, rodzaj wojsk itp.) wyróżnia się podsystemy, w podsystemach - elementy ugrupowania rozpoznawczego i elementy rozpoznawcze.

Podsystem rozpoznania i WRE - to wyróżniona ze względu na określone odniesienie (środowisko prowadzenia rozpoznania, szczebel organizacyjny, rodzaj sił zbrojnych, rodzaj wojsk itp.) ściśle określona część systemu rozpoznania charakteryzująca się własnymi powiązaniem organizacyjnymi. Na przykład w systemie rozpoznania dywizji zmechanizowanej WP występują takie podsystemy rozpoznania i WRE jak: rozpoznania elektronicznego i WRE, rozpoznania ogólnowojskowego (ogólnego), rozpoznania powietrznego, artyleryjskiego, inżynierskiego, skażeń. Idąc dalej, jeśli weźmie się pod uwagę najważniejsze sposoby pozyskiwania informacji rozpoznawczych, to w systemie rozpoznania dywizji można wyróżnić podsystemy: obserwacji (wzrokowej naziemnej i powietrznej, radioelektronicznej, radiolokacyjnej, czujnikowej), pomiarów dźwiękowych i optycznych, rozpoznania bojem (walka, napad, wypad, zasadzka), patrolowania.

Dane rozpoznawcze jak już zaznaczono, zdobywają elementy ugrupowania rozpoznawczego i elementy rozpoznawcze²⁶.

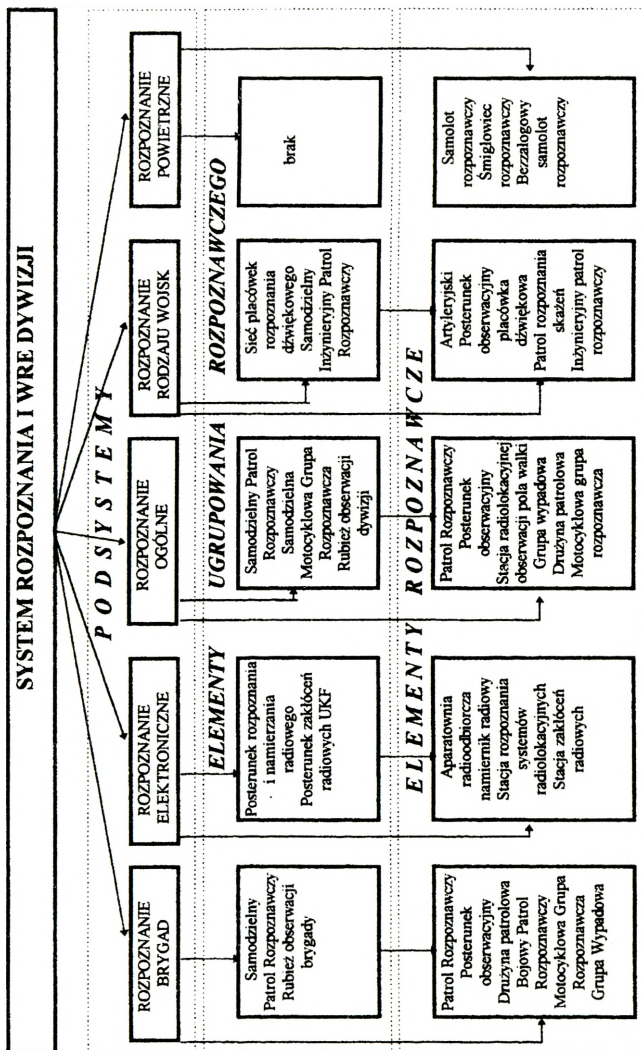
Element ugrupowania rozpoznawczego - to etatowo lub czasowo zorganizowane siły i środki do samodzielnego wykonywania określonych zadań rozpoznawczych. Element ugrupowania rozpoznawczego funkcjonuje w podsystemie rozpoznania (niekiedy w systemie rozpo-

²⁶ *Działania operacyjne...*, op.cit., s. 137.

znania) jako odrębna całość organizacyjno - przestrzenna. Dostosowany jest do długotrwałego i samodzielnego działania w oderwaniu od sił głównych, zmieniania swego położenia i zachowania podstawowych warunków samoobrony oraz bytowych dla stanu osobowego i techniki bojowej. W przestrzeni stanowi sobą obiekt powierzchniowy bądź punktowy. W zależności od składu przyjmuje nazwę: samodzielny patrol rozpoznawczy (SPR), posterunek rozpoznania i namierzania radiowego, rubież obserwacji, grupa specjalna (GS), stacja pomiarów dźwiękowych.

Element rozpoznawczy - to pojedynczy środek rozpoznania wraz z obsługą (niekiedy grupa środków), który jest częścią elementu ugrupowania rozpoznawczego, niekiedy również podsystemu rozpoznania np. posterunek obserwacyjny (PO) jest częścią podsystemu obserwacji. Element rozpoznawczy jest dostosowany tylko do krótkotrwałego działania w niewielkim oderwaniu od sił głównych i nie ma możliwości zachowania podstawowych warunków samoobrony, bytowych oraz eksploatacyjnych. W przestrzeni element rozpoznawczy jest obiektem punktowym, w zależności od składu przyjmuje nazwę: patrol rozpoznawczy (PR), posterunek obserwacyjny, samolot (śmigłowiec) rozpoznawczy, drużyna patrolowa, grupa wypadowa (GW), inżynierijny posterunek fotografowania (IPF), aparatura radioodbiornicza, stacja zakłóceń radiowych itp. Model funkcjonowania systemu rozpoznania (na przykładzie systemu rozpoznania dywizji) przedstawiono na schemacie 6.

MODEL FUNKCJONOWANIA SYSTEMU ROZPOZNANIA DYWIZJI

Obszar z którego dany szczebel dowodzenia pozyskuje informacje rozpoznawcze oraz zdobywa własnym potencjałem rozpoznania, dzieli się na strefy: **oddziaływania, odpowiedzialności rozpoznawczej (rozpoznania), zainteresowania rozpoznawczego**²⁷ - patrz schemat 7.

Strefa oddziaływania - obszar geograficzny, w którym dowódca może wpływać na przebieg walki poprzez manewr wojskami lub przy pomocy będących w jego dyspozycji systemów wsparcia ogniowego.

Strefa odpowiedzialności rozpoznawczej (rozpoznania) - obszar w którym dany szczebel dowodzenia jest zobowiązany do zdobywania informacji rozpoznawczych w ramach potencjału rozpoznawczego, którym dysponuje.

Strefa zainteresowania rozpoznawczego - obszar zainteresowania dowódcy obejmujący strefę oddziaływania, strefy graniczące z nią, a rozciągające się na ugrupowanie równorzędnych sąsiadów oraz teren zajmowany przez przeciwnika, na głębokość rozmieszczenia obiektów oddziaływania bieżącego lub planowanego.

Odpowiednikiem powyższego podziału pola walki, był dotychczas w Wojskach Lądowych WP podział na dwie strefy tj. **strefę ogólnego zainteresowania i strefę szczegółowego zainteresowania**²⁸.

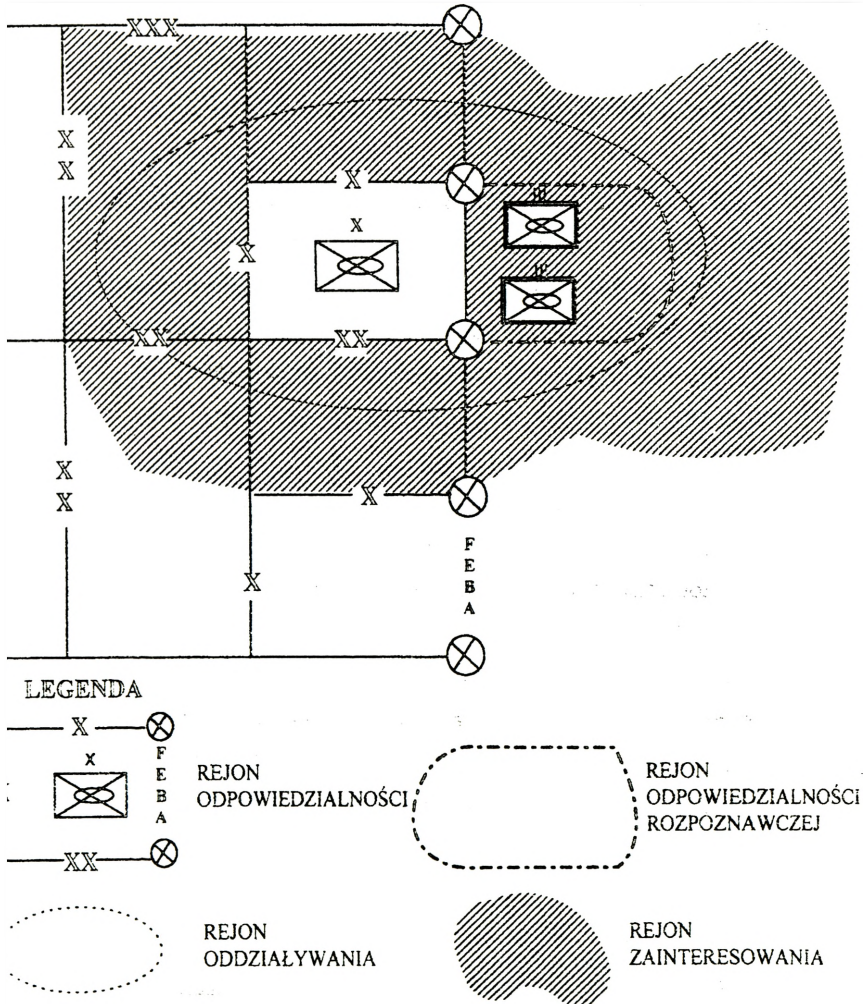
Głębokość strefy ogólnego zainteresowania może obejmować ugrupowanie przeciwnika o jeden szczebel organizacyjny wyżej od wojsk własnych lub sięgać rubieży rozmieszczenia sił, które mogą wpływać na działanie w kolejnym dniu walki.

²⁷ *Regulamin działań taktycznych sił lądowych ATP - 35 B*, s. 2 - 19; R.Kwečka, A.Nowak, *Budowa modelu systemu...*, op. cit., s. 75.

²⁸ *Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych*, część I..., op. cit., 70 - 71.

PODZIAŁ OBSZARU DZIAŁAŃ BOJOWYCH

(na podstawie *Regulaminu działań taktycznych sił lądowych ATP - 35 B*)

Głębokość strefy szczegółowego zainteresowania może obejmować ugrupowanie przeciwnika szczebla równorzędnego lub sięgać rubieży rozmieszczenia sił, które mogą wpływać na działanie w pierwszym dniu walki.

2.3. Informacja w systemie rozpoznania wojskowego

W rozumieniu potocznym „informacja” oznacza wiadomość, wieść, nowinę, rzecz zakomunikowaną, miarę wiedzy o jakimś zdarzeniu²⁹. Jako coś abstrakcyjnego informacja może być przechowywana na nośniku danych, przesyłana na określonym nośniku, przetwarzana i używana do sterowania urządzeniami oraz systemami. Informacjami mogą być obrazy optyczne, dźwięki, słowa, liczby, wskazania przyrządów pomiarowych itp.

W cybernetyce informacja stanowi (według C. L. Shannona) wszystko to co nie jest ani energią, ani masą, czyli jest zasilaniem - jest to każde rozpoznanie stanu układu, odróżnialnego od innego stanu tego układu³⁰.

Uogólniając problem należy stwierdzić, że: **informacją można nazywać wszystko to co służy do bardziej sprawnego wyboru działań ukierunkowanych na osiągnięcie określonych celów, przy spełnieniu warunku, że nie jest to ani materia ani energia**³¹.

²⁹ W. Kopaliński *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1980, s. 429.

³⁰ L. Ciborowski, G. Nowacki, *Walka informacyjna*, materiał na konferencję naukową, Wydział Wojsk Lądowych - Katedra RW i AO, Warszawa 1997, s. 4.

³¹ Tamże, s. 5.

Oddziaływanie na informacje jest możliwe jedynie poprzez układ informacyjny rozumiany jako zbiór źródeł informacji, komunikatów, nośników komunikatów, układów odbierających i relacji.

W systemie walki zbrojnej układy informacyjne mają dwoiste przeznaczenie, są systemami służącymi do zdobywania informacji o przeciwniku oraz do przekazywania informacji we własnych systemach dowodzenia i kierowania uzbrojeniem. Stąd mówi się o funkcjonowaniu **podsystemu rozpoznania**, służącego do zdobywania informacji o przeciwniku, oraz **podsystemu dowodzenia wojskami i kierowania środkami rażenia**³². Informacja może mieć postać danej, komunikatu i wiadomości³³.

Dane jest to informacja potencjalna, która po odpowiednim opracowaniu może stać się przydatna w działaniu celowym.

Komunikat jest to pewna porcja informacji przekazywana adresatowi (do układu odbierającego) w „czystej” formie.

Wiadomość jest to informacja opracowana na użytek konkretnego adresata (układu odbierającego - człowieka lub urządzenia technicznego).

Jeśli chodzi o informacje w działaniach rozpoznawczych, to można powiedzieć, że ma się do czynienia głównie z informacjami o przeciwniku, do których należą informacje rozpoznawcze (studyjne) i informacje bojowe³⁴.

³² Tamże, s. 12.

³³ L. Ciborowski, *Zadania katedry RWiAO do kształcenia w roku akademickim 1997/98*, s. 21.

³⁴ L. Ciborowski, *Organizacja rozpoznania w sztabach*, AON, Warszawa 1991, s. 30.

Informacje o przeciwniku - są to wszelkie informacje dotyczące jego sił zbrojnych, terenu, warunków meteorologicznych, polityki, ekonomii, demografii, infrastruktury, nastrojów itp.

Informacje rozpoznawcze (studyjne) - to takie informacje, które z różnych względów nie mogą być bezpośrednio wykorzystywane do prowadzenia ognia bądź kierowania ruchem wojsk, zwykle wymagają dodatkowego opracowania w toku rozpoznania studyjnego.

Informacje bojowe - to takie informacje, które mogą być bezpośrednio wykorzystywane do prowadzenia ognia lub wykonania określonego manewru bez potrzeby dodatkowego opracowania ich, czy też uzupełnienia.

Powyższy podział informacji cechują pewne prawidłowości, które należy uwzględniać oraz przestrzegać w czasie prowadzenia rozpoznania. Należą do nich:

- ta sama informacja dla jednego odbiorcy może być bojową, dla innego studyjną;
- każda informacja bojowa staje się po wykorzystaniu informacją studyjną, natomiast informacja studyjna aby stała się bojową, musi być odpowiednio opracowana.

2.4. Źródła informacji o przeciwniku

Źródłami pozyskiwanych informacji mogą być: osoba, przedmiot lub działalność. Mogą to być więc osoby wojskowe i cywilne, jeńcy wojenni, zbiegowie, dezterterzy, dokumenty bojowe (mapy, plany, meldunki, szkice, komunikaty), dokumenty inne (kancelaryjne, osobiste

żołnierzy, listy, pamiętniki, książki żołdu, regulaminy, podręczniki), fotografie, fotoszkice, broń, środki wyposażenia indywidualnego i zespołowego, działalność bojowa przeciwnika³⁵.

Jeńcy wojenni³⁶ stanowią najstarsze i jednocześnie szczególnego znaczenia źródło wiadomości. Jednak, aby jakość zeznań była zadowalająca, badający powinien być tak pod względem fachowym jak i ogólnym bardzo dobrze przygotowany. Na jakość zeznań jeńca będą miały wpływ takie czynniki jak: pochodzenie, stopień wojskowy, patriotyzm, uświadczenie narodowe i społeczne, kultura osobista, okoliczności dostania się do niewoli, traktowanie jeńca.

Przygotowanie się badającego powinno obejmować takie czynności jak:

- dobór zagadnień na które badany ma odpowiedzieć;
- analiza brakujących informacji, określenie stopnia ich pilności;
- zapoznanie się z obszarem działań bojowych, w którym jeńiec dostał się do niewoli;
- zapoznanie się z macierzystą jednostką wojskową jeńca;
- dobór terminu badania jeńca;
- stworzenie odpowiednich warunków w miejscu badania jeńca;
- badający musi znać język przeciwnika (wojskowy i używane dialekty) oraz przestrzegać ustalonych sposobów zachowania się.

Z innych reguł postępowania z jeńcem warto zwrócić uwagę na następujące: **badając, należy pytać tylko o to, co można na danym**

³⁵ J.Kisiel, *Rozpoznanie wojskowe w działaniach bojowych w świetle doświadczeń wojennych Wojska Polskiego w drugiej wojnie światowej*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1994, s. 83 - 98; *Rozpoznanie taktyczne w Siłach Zbrojnych NATO*, wyd. MON, Sztab Gen. WP - Zarząd II, Warszawa 1985, s. 24.

³⁶ J.Kisiel, *Rozpoznanie wojskowe w działaniach bojowych....*, op. cit., s. 534.

szczeblu wykorzystać, pamiętając o konieczności stałego sprawdzania wiarygodności informacji; mając do badania wielu jeńców, należy badać oddzielnie oficerów, podoficerów i szeregowych, oddzielnie pracowników sztabu i liniowych, osobno jeńców różnych narodowości, różnych rodzajów broni i służb; jeńców przesłuchanych należy izolować od pozostałych.

Zbiegowie, dezterterzy - powinni być traktowani podobnie jak jeńcy z tym, że przy ocenie ich zeznań należy postępować bardzo ostrożnie w związku z możliwością działania z czyjejś inspiracji lub własnego zmyślenia. W związku z tym, przed badaniem właściwym należy wyjaśnić powód dezercji.

Ludność cywilna - może to być ludność własnego kraju, kraju przeciwnika lub mniejszości narodowe nie należące do żadnego z nich. Uważa się powszechnie, że to źródło informacji jest najwartościowsze wówczas, gdy korzysta się z niego natychmiast po zajęciu przez wojska własne terenu będącego dotychczas w rękach przeciwnika. Badanie ludności cywilnej należy przygotować podobnie jak innych źródeł osobowych, a ponadto: podzielić miejscowość na mniejsze rejony; zawczasu zebrać dane o jej mieszkańcach, głównie o osobach, które mogą dostarczyć cennych informacji. Badanie ludności powinno być połączone z przeszukaniem danej miejscowości.

Osoby wojskowe - należy do nich zaliczyć przełożonego bezpośredniego i wyższego szczebla dowodzenia, dowódców i sztaby podległych wojsk walczących, dowódców i sztaby sąsiednich (równorzędnych) jednostek, dowódców i sztaby jednostek wzmocnienia i wsparcia.

Informacje z tych źródeł będą dotyczyły charakteru działań przeciwnika, wykrytych obiektów i elementów ugrupowania, oceny możliwych dalszych działań przeciwnika widzianej przez danego dowódcę i sztab. Informacje od przełożonych mogą posiadać znaczny stopień ogólności, z kolei od podległych dowódców (wojsk walczących) mogą być bardzo szczegółowe, ponadto ich wiarygodność będzie zwykle krótkotrwała.

Dokumenty - są uznawane za cenne i obfite w informacje źródło, o ile nie są celowo preparowane przez przeciwnika i podrzucane. Dają one w miarę wiarygodny obraz położenia i ugrupowania przeciwnika, pozwalają poznać jego zamiar, niekiedy mogą stanowić jedyne źródło pozwalające zidentyfikować jego jednostki. Znajdują się one zwykle przy jeńcach wojennych, zabitych i rannych, w rozbitych środkach transportu (pojazdy samochodowe, wozy bojowe, samoloty, śmigłowce). Dostarczają je zbiegowie i dezenterzy oraz agenci wywiadu wojskowego. Postępowanie z dokumentami powinno być selektywne tzn. na danym szczeblu dowodzenia należy je wykorzystywać w takim zakresie, na ile jest to konieczne, po czym natychmiast przekazywać do przełożonego, albo do służby wywiadu i kontrwywiadu. Jak każda inna informacja, także informacje z tego źródła powinny być sprawdzone i potwierdzone pod względem wiarygodności.

Fotografia (zdjęcie fotograficzne) - jest zaliczana do jednego z wartościowszych źródeł informacji o przeciwniku i terenie. Pozwala niezwykle precyzyjnie odtworzyć stan faktyczny i położenie przeciwnika, rzeźbę terenu i jego poszycie. Mankamentem fotografii jest brak możliwości odróżnienia na niej obiektu rzeczywistego od pozornego.

Działalność przeciwnika - uznawana jest za najbardziej wiarygodne i dokładne źródło informacji. Obserwacja (śledzenie, monitorowanie) tej działalności przez poszczególne elementy systemu rozpoznania (o ile jest właściwie przygotowana i prowadzona), pozwala wykryć zamiar przeciwnika, położenie obiektów rażenia ogniowego i zasadniczych elementów ugrupowania bojowego. Daje tym samym możliwość podejmowania skutecznych decyzji, wszakże pod warunkiem, że informacje od elementu obserwującego działalność przeciwnika na centrum dowodzenia będą przesyłane w czasie rzeczywistym.

3. WYMAGANIA STAWIANE SYSTEMOWI ROZPOZNANIA

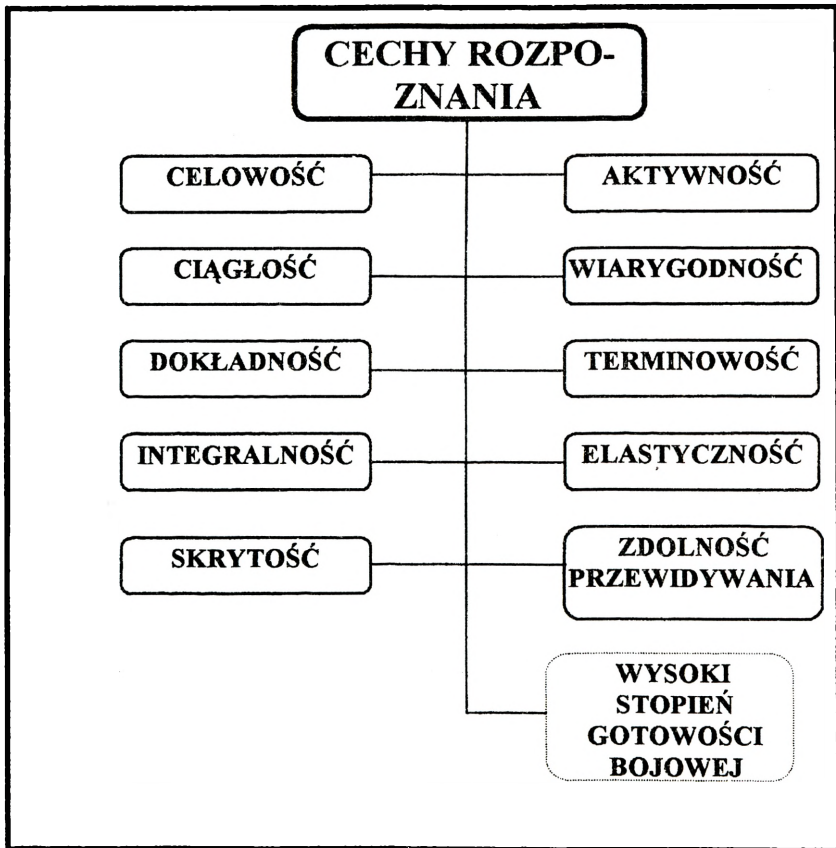
Pomyślna realizacja zadań bojowych jest możliwa jedynie wówczas, gdy system rozpoznania pozyska (z odpowiednim wyprzedzeniem w stosunku do rozpoczęcia działań taktycznych lub operacyjnych) odpowiednio dokładne, terminowe i wyczerpujące informacje. Aby mógł tym wymogom sprostać, powinien posiadać pewne cechy (tylko jemu właściwe), których przestrzeganie jest niezbędne. Do tych cech należą³⁷: celowość, aktywność, ciągłość, wiarygodność, dokładność, terminowość, zdolność przewidywania, integralność, elastyczność, skrytość, wysoki stopień gotowości bojowej (patrz schemat 8). Zgodnie z postanowieniami Regulaminu działań taktycznych część I, do najważniejszych cech systemu rozpoznania zaliczają się: celowość, aktywność, ciągłość, wiarygodność, dokładność.

Celowość polega na podporządkowaniu działań rozpoznawczych ogólnej koncepcji prowadzenia operacji i walki, czyli decyzji dowódcy. Osiąga się ją poprzez prawidłowe określenie celu i zadań rozpoznania oraz obiektów i rejonów zainteresowania (działania), zgodnie z zadaniem bojowym i zamiarem dowódcy. Zadania do rozpoznania powinny być stawiane w odpowiednim czasie, jednoznacznie i według jednolitego planu. Powinny one umożliwić szybkie przenoszenie wysiłku rozpoznania oraz współdziałanie poszczególnych rodzajów rozpoznania ze sobą zapewniające wzajemne uzupełnianie się sił i środków rozpoznania.

³⁷ *Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych. Zasady ogólne*, podręcznik, ASG WP, Warszawa 1985, s. 11.

CECHY SYSTEMU ROZPOZNANIA

(według poglądów WP)

Aktywność to uporczywe dążenie elementów systemu rozpoznania do pozyskiwania informacji wszystkimi możliwymi środkami i siłami oraz sposobami. Osiąga się ją poprzez: właściwe przygotowanie (pla-

nowanie i organizowanie) rozpoznania, kierowanie nim w toku działań bojowych, zachowanie inicjatywy oraz zdecydowania w działaniu, dążność do poszukiwania różnych, często niekonwencjonalnych sposobów pozyskiwania informacji, przebiegłość i chytryść.

Ciągłość polega na nieprzerwanym prowadzeniu rozpoznania, tak w czasie pokoju, kryzysu oraz wojny, we wszystkich rodzajach działań taktycznych i operacyjnych, o każdej porze doby i roku, w każdych warunkach pogodowych, klimatycznych i terenowych. Ciągłość nie oznacza bynajmniej stałego funkcjonowania systemu rozpoznania od szczebla najwyższego do najniższego. W czasie pokoju i kryzysu realizują zadania jedynie wydzielone elementy systemu rozpoznania, także nie wszystkich rodzajów rozpoznania, a dopiero w czasie wojny system funkcjonuje w całości. Jedynie rozpoznanie studyjne jest tym rodzajem rozpoznania, który na wszystkich szczeblach dowodzenia realizuje zadania nieprzerwanie. Ciągłość w warunkach działań wojennych osiąga się poprzez terminowe i dokładne planowanie rozpoznania, terminowe wypracowanie i stawianie zadań oraz składanie zapotrzebowań, koordynację wysiłku wszystkich rodzajów rozpoznania ciągle odtwarzanie odwodu, korzystanie z możliwie największej ilości źródeł informacji.

Mogą zmieniać się siły i środki oraz metody rozpoznania, ale ciągłość nie może zostać naruszona.

Wiarygodność polega na korzystaniu z możliwie największej ilości źródeł informacji. Pozwala to na wypracowanie w miarę obiektywnej oceny zagrożenia, daje możliwość wyeliminowania informacji nieprawdziwych i zwiększa prawdopodobieństwo bazowania na informacjach

prawdziwych. Wiarygodność zapewnia się poprzez zbieranie informacji o tym samym obiekcie z wielu źródeł, lub wielokrotne działanie jednego źródła na obiekt rozpoznania. Dla odróżnienia obiektu rzeczywistego od pozornego niezbędna jest znajomość jego struktury wewnętrznej, zasad i sposobów wykorzystania bojowego, sposobów maskowania oraz cech je demaskujących.

Dokładność to gromadzenie i dystrybucja informacji o przeciwniku z wymaganą precyzją, zależnie od tego, kto, kiedy i w jakim celu będzie wykorzystywał informacje. Najczęściej jest ona związana z ustaleniem takich parametrów obiektu jak: współrzędne, azymut, odległość, czyli tych, które mają zasadniczy wpływ na skuteczność rażenia ogniowego i koszty tego rażenia. Dokładność systemu rozpoznania osiąga się poprzez: dążenie do stałego podnoszenia poziomu wyszkolenia stanów osobowych pionu rozpoznania, wprowadzanie na uzbrojenie i wyposażenie coraz doskonalszych i najnowocześniejszych urządzeń rozpoznawczych (kamery telewizyjne, termowizory, dalmierze laserowe) i łączności, zachowanie realizmu w wyznaczaniu stref rozpoznania oraz zadań.

Terminowość to wymóg przestrzegania czasu od chwili wykrycia obiektu do powzięcia decyzji co czynić dalej, który nie powinien powodować, że informacja zanim dotrze do decydenta, będzie już nieaktualna. Terminowość osiąga się poprzez: właściwą organizację pracy organów rozpoznania, przewidywanie rozwoju sytuacji na polu walki, automatyzację procesu gromadzenia, opracowania i przesyłania informacji, jednoznaczność treści stawianych zadań, realizm wyznaczania terminów dostarczenia danych i informacji, właściwy wybór rejonów i

obiektów szczególnego zainteresowania, koncentrowanie wysiłku rozpoznania na najważniejszych obiektach i najistotniejszych problemach.

Integralność oznacza stały współdział komórek rozpoznania i wojsk rozpoznawczych w realizacji planu walki i operacji. Polega ona na powiązaniu działalności rozpoznawczej z przedsięwzięciami bojowymi, na współdziałaniu rozpoznania ogólnego i rodzajów wojsk ze sobą, współdziałaniu potencjału rozpoznawczego z pozostałymi komponentami sił zbrojnych, na przestrzeganiu zasady, że rozpoznawanie tworzy jedność z działaniami taktycznymi i operacyjnymi. Należy podkreślić, że w Wojsku Polskim, podobnie jak w NATO, rozpoznawanie jest integralną częścią systemu walki zbrojnej, a działania rozpoznawcze są składową działań bojowych.

Elastyczność jest przejawem samodzielności organów kierowania rozpoznaniem w podejmowaniu decyzji i precyzowaniu zadań, przewidywaniu i natychmiastowym reagowaniu na zmiany sytuacji na polu walki. Osiąga się ją poprzez stosowanie nieszablonowych rozwiązań, wysoki poziom wyszkolenia organów rozpoznania, dowodzenie poprzez cele.

Skrytość polega na zachowaniu w tajemnicy wszystkich przedsięwzięć rozpoznawczych, tak podczas przygotowania jak i prowadzenia rozpoznania. Do skrytości dochodzi się poprzez maskowanie własnych działań rozpoznawczych, przeciwdziałanie podobnym działaniom strony przeciwnej, przestrzeganie zasad tajnego dowodzenia, wiązanie dostępu do informacji z potrzebami wynikającymi z zajmowanego stanowiska (pełnionej funkcji).

Zdolność przewidywania to umiejętność analitycznej oceny danych i informacji rozpoznawczych oraz prognozowania na ich podstawie działań bojowych przeciwnika. Polega ona na logicznym łączeniu w całość poszczególnych informacji o przeciwniku, wyciąganiu z nich wniosków, pomocnych podczas przygotowania i prowadzenia działań bojowych. Zdolność przewidywania połączona z wyobraźnią wywiera istotny wpływ na inicjatywę oraz sposoby działania, w efekcie na sukces lub przegraną na polu walki.

Wysoki stopień gotowości bojowej to cecha warunkująca skuteczną realizację zadań rozpoznawczych. W takim samym stopniu dotyczy ona komórek rozpoznania sztabów jak i wojsk rozpoznawczych. Osiąga się go poprzez właściwy dobór ludzi do organów rozpoznania, zapewnienie najnowszej generacji urządzeń rozpoznawczych, pełne uzawodowienie, szkolenie według sprawdzonych metod i wzorców, dbałość o stan i przygotowanie rezerw osobowych, właściwą politykę kadrową i praktykę dyscyplinarną.

Wśród innych wymogów rozpoznania formalnie pomijanych w cytowanych źródłach, można dostrzec takie jak wielokanałowość i zsynchronizowanie³⁸.

Wielokanałowość (dublowanie) to wykorzystywanie kilku organów w celu zdobycia (pozyskania) tych samych informacji - konieczne jest z tego powodu, że przez porównanie informacji otrzymanych z kilku źródeł osiąga się większą wiarygodność i dokładność.

³⁸ R. Kwečka, A. Nowak, *Budowa modelu systemu...*, op. cit., s. 73, 74.

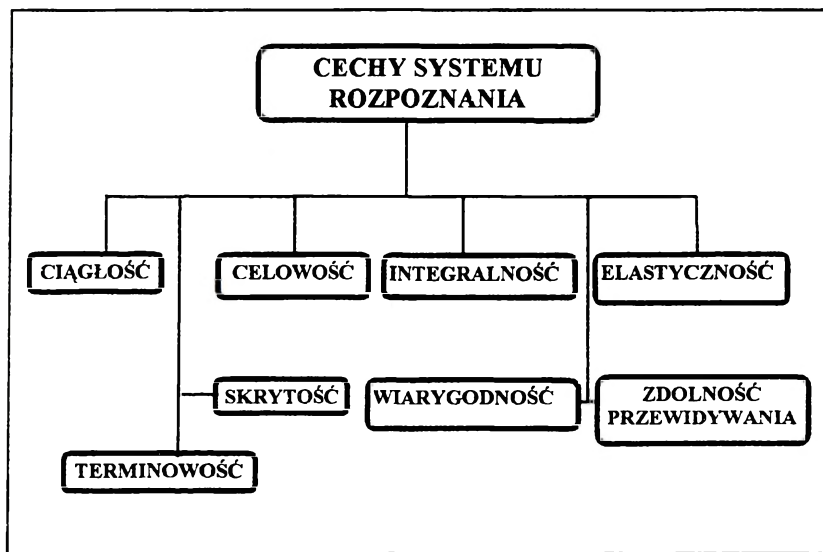
Zsynchronizowanie oznacza równomierne wykorzystywanie organów rozpoznawczych, przez co udaje się uniknąć zjawiska przeciążania jednych i niepełnego wykorzystania innych.

Podobnie jak w Wojsku Polskim, przyjmuje się cechy rozpoznania w armiach państw należących do NATO.

Zgodnie z poglądami teoretyków wojskowych Paktu NATO, pracę systemu rozpoznania winny cechować³⁹: ciągłość, integralność, zdolność przewidywania, elastyczność, terminowość, celowość, skrytość, wiarygodność (patrz również schemat 9).

Schemat 9

CECHY SYSTEMU ROZPOZNANIA
(według poglądów NATO)

³⁹ *Rozpoznanie taktyczne w Siłach Zbrojnych NATO...*, op cit., s. 19.

4. PODZIAŁ ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO

Rozpoznanie wojskowe - z uwagi na to, że ma swoje miejsce w poszczególnych rodzajach sił zbrojnych i rodzajach wojsk, jest prowadzone na lądzie, w powietrzu (kosmosie) i na morzu, angażuje stan osobowy i technikę a zwłaszcza elektronikę, oraz że przygotowuje się je i prowadzi niemal na wszystkich szczeblach dowodzenia - może być dzielone zgodnie z przyjętym kryterium na wiele spójnych, niezależnych od siebie rodzajów.

Z tego też względu można mówić o rozpoznaniu strategicznym, operacyjnym i taktycznym; rozpoznaniu osobowym i elektronicznym; rozpoznaniu obiektów i sytuacji; rozpoznaniu naziemnym, powietrznym (satelitarnym) i morskim; rozpoznaniu wojsk lądowych, sił powietrznych i marynarki wojennej; rozpoznaniu ogólnym (dotychczas ogólnowojskowym), artyleryjskim, inżynieryjnym skażeń i obrony przeciwlotniczej.

4.1. Rozpoznanie strategiczne, operacyjne, taktyczne

U podstaw takiego podziału rozpoznania leży kryterium celu, zadań i szczebla dowodzenia.

Rozpoznanie strategiczne jest działaniem długofalowym, ukierunkowanym na pozyskiwanie, gromadzenie, studiowanie i analizowanie wszystkich zdobytych informacji noszących znamiona aktualności przez stosunkowo długi okres, rozpoznanie operacyjne zajmuje się informacjami, które stają się lub mogą stać po pewnym okresie czasu nieaktualnymi, natomiast

rozpoznanie taktyczne zajmuje się informacjami, których aktualność liczona jest co najwyżej w godzinach.

Istota i rodzaje rozpoznania strategicznego

Celem rozpoznania strategicznego jest uzyskanie informacji dotyczących aktualnego i potencjalnego przeciwnika oraz teatrów działań wojennych, niezbędnych do planowania obrony narodowej państwa w czasie pokoju a także kierowania działaniami sił zbrojnych oraz całokształtem gospodarki państwa w czasie kryzysu i wojny.

W słownikach wojskowych **rozpoznanie strategiczne**⁴⁰ definiowane jest:

- jako ogół przedsięwzięć realizowanych przez odpowiednie organy państwowe, mających na celu zdobywanie zarówno w czasie pokoju, jak i wojny informacji politycznych, wojskowych, ekonomicznych, naukowych i technicznych o państwach - uznawanych jako potencjalny przeciwnik. Informacje te stanowią podstawę do analizy stanu sił i środków militarnych potencjalnego przeciwnika, oraz do oceny założeń jego polityki wewnętrznej i zagranicznej w skali strategicznej;

- jako rodzaj rozpoznania wojskowego - organizowany i prowadzony przez Sztab Generalny (Naczelne Dowództwo) nieprzerwanie, zarówno w czasie pokoju jak i wojny, w celu zdobywania informacji politycznych, gospodarczych, wojskowych, naukowo-technicznych z obszaru aktualnego i potencjalnego przeciwnika oraz innych teatrów działań wojennych, niezbędnych do planowania obrony narodowej w czasie pokoju oraz kierowania działaniami sił zbrojnych w czasie wojny⁴¹.

⁴⁰ *Słownik podstawowych terminów wojskowych*, Wyd. MON, Warszawa 1977.

⁴¹ *Słownik podstawowych terminów rozpoznawczych*, ASG WP, Warszawa 1986.

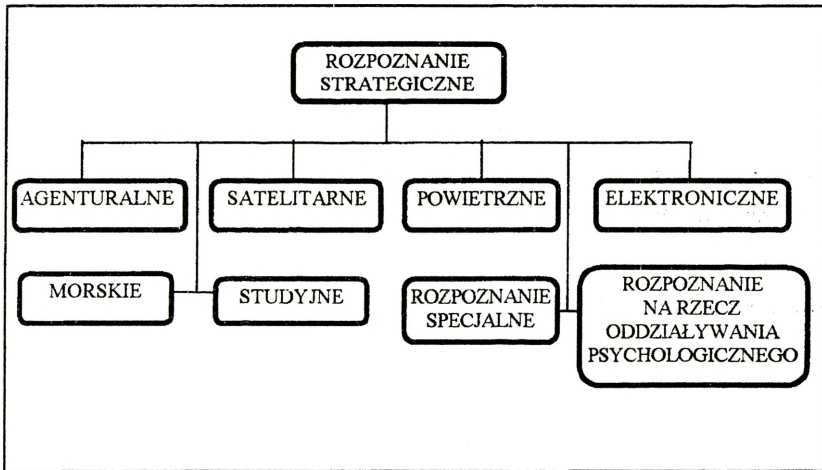
Zatem jak widać z powyższych definicji - rozpoznanie strategiczne prowadzi się przede wszystkim w celu zapewnienia obrony (bezpieczeństwa) państwa, opracowania planów obrony (wojny) i pomyślniej ich realizacji w przypadku jej wybuchu. Obejmuje ono całokształt działalności ważniejszych dziedzin państwa (grupy państw) znajdującego się w zakresie zainteresowania naczelnych organów władzy państwowej i wojskowej.

Ze względu na możliwości, rodzaje sił i środków oraz sposoby działania, rozpoznanie strategiczne dzieli się (patrz schemat 10) na⁴²:

- rozpoznanie agenturalne;
- rozpoznanie satelitarne (kosmiczne);
- rozpoznanie powietrzne;
- rozpoznanie morskie;
- rozpoznanie elektroniczne;
- rozpoznanie z wykorzystaniem możliwości legalnych (studyjne);
- rozpoznanie specjalne.
- rozpoznanie na rzecz oddziaływania psychologicznego

Rozpoznanie agenturalne (wywiad) - to ogół przedsięwzięć organizacyjnych (zwykle tajnych), mających na celu zdobywanie danych i informacji stanowiących tajemnicę państwową i wojskową potencjalnego przeciwnika. Jest prowadzone nieprzerwanie przez specjalnie dobranych i wyszkolonych agentów, działających w sposób skryty (zakonspirowany).

⁴² M.Łokociejewski, B.Skrzyniarz, *Rozpoznanie strategiczne i operacyjne*, wyd. AON, Warszawa 1997, s. 8.

PODZIAŁ ROZPOZNANIA STRATEGICZNEGO

Ten rodzaj rozpoznania realizowany jest nieprzerwanie w okresie pokoju i wojny. Organizują go i prowadzą Wojskowe Służby Informacyjne. Agenci prowadzący wywiad zaliczani są do wysokiej klasy specjalistów z różnych dziedzin. Są to zatem nie tylko oficerowie, lecz także osoby cywilne zatrudnione w różnych instytucjach. W rejon działania (na terytorium obcego państwa) przerzuca się ich kanałami legalnymi i nielegalnymi. Sieć wywiadu organizuje się również w oparciu o obywateli danego państwa, szczególnie tych, którzy są wysoko postawieni w hierarchii służbowej (wojskowej i cywilnej) i mają dostęp do ważnych informacji państwowych, wojskowych, gospodarczych itp.

Zadania służby wywiadowczej można podzielić na⁴³: **ofensywne; defensywne; dywersyjne (niszczycielskie).**

Zadania ofensywne polegają na dostarczaniu informacji obejmujących wszystkie dziedziny życia potencjalnego przeciwnika: tj. polityki, gospodarki, przemysłu, sił zbrojnych. Na ich podstawie służby wywiadowcze powinny być w stanie ocenić siłę potencjalną przeciwnika, zamiary i sposoby przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym i ewentualne kierunki uderzeń.

Zadania defensywne (kontrwywiadowcze) mają uniemożliwić służbom wywiadowczym strony przeciwnej rozpoznanie obiektów mających jakiegokolwiek znaczenie dla przyszłej wojny, uniemożliwić rozpoznanie obiektów pod względem wywiadowczym, poprzez opracowanie i wydane zarządzenia zapewnić bezpieczeństwo własnych sił zbrojnych, przeciwdziałać wszelkim przejawom działalności propagandowej i sabotażu ze strony służb wywiadowczych potencjalnego przeciwnika.

Zadania dywersyjne (w czasie kryzysu i wojny) polegają na niszczeniu sił duchowych i fizycznych przeciwnika oraz zasobów materialowych, torpedowaniu wszelkich przygotowań do ewentualnej agresji.

Ze względu na zasięg rozpoznanie agenturalne dzieli się na: **płytkie (przygraniczne) i dalekie.** Ze względu na metody pozyskiwania informacji wywiad może być **dokumentalny i obserwacyjny.**

Wywiad dokumentalny polega na zdobywaniu dokumentów traktujących o planach mobilizacyjnych, instrukcjach, projektach urządzeń itp. Mogą być to oryginały, kopie lub fotografie.

⁴³ Dubik, *Wywiad...*, op. cit., s. 7.

Wywiad obserwacyjny polega na pracy agentów, którzy przemieszczając się na obszarze przeciwnika, metodą obserwacji pozyskują dane o interesujących nas obiektach.

Ze względu na dziedzinę zainteresowania można wyróżnić wywiad psychologiczny, polityczny, gospodarczy i wojskowy⁴⁴.

Wywiad psychologiczny to działania mające na celu: poznanie duszy danego narodu, a przede wszystkim jego słabych stron; ustalenie stosunku mas do władz państwowych; określenie charakteru i wartości wybitnych przedstawicieli społeczeństwa (działacze polityczni, społeczni, osoby wpływowe); rozpoznanie partii politycznych i ich wzajemnego stosunku.

Wywiad polityczny obejmuje takie zagadnienia jak: stosunki z innymi krajami; siła polityczna elit będących u władzy; autorytet władzy; poparcie i nastawienie społeczeństwa w sprawach wojny i sił zbrojnych; waśnie narodowościowe, polityczne, klasowe i religijne.

Wywiad gospodarczy obejmuje takie zagadnienia jak: finanse; przemysł; handel; surowce; zdolność produkcyjna; środki produkcji; komunikacja; organizacje przemysłowe; rynek pracy. Informacje te służą ewentualnemu wywieraniu presji ekonomicznej na politykę danego państwa.

Wywiad wojskowy obejmuje szeroką gamę zagadnień dotyczących całych sił zbrojnych, poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, zasobów ludzkich oraz personalia. Z tego też względu wywiad wojskowy dzieli się na: morski; lotniczy, lądowy.

⁴⁴ Tamże, s. 8 - 9.

Wywiad morski obejmuje rozpoznanie floty wojennej i handlowej, portów i baz morskich oraz innych urządzeń.

Wywiad lotniczy zajmuje się rozpoznaniem potencjału lotniczego przeciwnika, a w tym: dyslokacją jednostek lotnictwa i OP; możliwościami przemysłu jeśli chodzi o produkcję aparatów latających; wynalazkami w dziedzinie lotniczej. Poza tym określa położenie lotniczych obiektów wojskowych i możliwość wykorzystania ich na wypadek wojny.

Wywiad lądowy - w obszarze jego zainteresowania znajdują się następujące zagadnienia: topografia, geologiczna struktura i klimat danego kraju; komunikacja a w tym przepustowość dróg kolejowych i samochodowych, możliwości transportowe, mosty, żegluga śródlądowa i jej urządzenia, cywilny transport lotniczy.

Meteorologia na rzecz prowadzenia działań wojennych dotyczy rozpoznania warunków klimatycznych i atmosferycznych pod kątem wykorzystania ich w działaniach wojennych.

Zasoby siły ludzkiej - ich rozpoznanie powinno dać odpowiedź na takie zagadnienia jak: potrzeby przemysłu i sił zbrojnych oraz ich proporcje w stosunku do ogółu ludności; stan zdrowotny i intelektualny; walory moralne; wartość bojowa poszczególnych jednostek i ich dowódców; przeciętne dzienne stany chorych w jednostkach; stan żywności a stan bojowy jednostek wojskowych; straty; wartość sztabów i dowództw; urządzenia obronne; urządzenia tyłowe itp.

Sprawy personalne - w tej sferze działalności wywiadu powinni znaleźć się wyżsi dowódcy i osobistości bardziej znaczące w państwie, oraz zaistniałe ciekawsze wydarzenia z ich życia publicznego i prywatnego.

Źródłami informacji dla rozpoznania agenturalnego są: dyplomacja (wywiad jawny); przedstawicielstwa przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych; działalność w ramach akcji humanitarnych; prasa i literatura; radio i telewizja; osoby podróżujące (kupcy, studenci, turyści, kuracjusze; opracowania uczelni i instytutów naukowych; korespondencja (listy, karty pocztowe, rozmowy telefoniczne, internet, faks, telegraf); cywilne linie lotnicze; komunikaty meteorologiczne; jeńcy, uciekinierzy, dezertrzy; wyposażenie i uzbrojenie wojsk przeciwnika; kontrwywiad wojskowy; agenci; organy wykonawcze takich resortów jak spraw wewnętrznych i skarbu; placówki i misje handlowe.

Rozpoznanie satelitarne (kosmiczne)⁴⁵ - to zdobywanie informacji za pomocą sztucznych satelitów Ziemi rejestrujących obraz kontrolowanych obszarów zautomatyzowanymi urządzeniami fotograficznymi, telewizyjnymi i elektronicznymi.

Rozpoznanie kosmiczne stanowi jeden z najważniejszych rodzajów rozpoznania strategicznego. Do wykonania zadań rozpoznawczych wykorzystuje się głównie satelity rozpoznania obrazowego (ogólnego i szczegółowego), elektronicznego, obserwacji mórz i oceanów, wczesnego wykrywania i ostrzegania o zagrożeniu raketowym oraz meteorologicznego.

Do roku 1989 Wojsko Polskie korzystało z wyników rozpoznania kosmicznego prowadzonego przez radzieckie satelity rozpoznawcze w ramach Układu Warszawskiego. Obecnie nie ma możliwości korzystania z tego rodzaju rozpoznania. Prawdopodobnie z tego rodzaju rozpoznania będziemy mogli korzystać po wstąpieniu do NATO.

⁴⁵ M.Łokociejewski, B.Skrzyniarz, *Rozpoznanie ...*, op. cit., s. 9.

Strategiczne rozpoznanie powietrzne⁴⁶ - to całokształt przedsięwzięć mających na celu zdobywanie informacji o przeciwniku, terenie i warunkach atmosferycznych za pomocą aparatów latających w przestrzeni powietrznej (w troposferze, tropopauzie i dolnej części atmosfery do wysokości 30 000 m).

Strategiczne rozpoznanie powietrzne prowadzą jednostki strategicznego lotnictwa rozpoznawczego oraz wszystkie załogi samolotów wykonujących zadania bojowe. Zasadniczymi sposobami prowadzenia strategicznego rozpoznania powietrzego są: fotografowanie lotnicze oraz wykrywanie i namierzanie pokładowymi środkami elektronicznymi.

Strategiczne rozpoznanie powietrzne prowadzone jest nieprzerwanie, tj. w okresie pokoju, kryzysu i wojny. W okresie pokoju prowadzi się je wzdłuż granic państwowych bez ich naruszania. W okresie narastania zagrożenia wojennego (kryzysu), w wyjątkowych przypadkach za zgodą Szefa Sztabu lub Naczelnego Dowódcy może nastąpić przekroczenie granicy państwowej. W okresie wojny powyższe zastrzeżenia nie obowiązują. W tym miejscu warto nadmienić, że Siły Zbrojne RP jak dotychczas nie posiadają strategicznego lotnictwa rozpoznawczego.

W zależności od położenia geopolitycznego państwa i jego możliwości, przedmiotem strategicznego rozpoznania powietrzego mogą być:

- bazy międzykontynentalnych pocisków raketowych i lotnictwa strategicznego;
- obiekty kosmiczne przeznaczone do odpalania i przenoszenia ładunków bojowych i systemów rozpoznania;

⁴⁶ Tamże, s. 10.

- odwody strategiczne;
- bazy morskie, zgrupowania zespołów okrętowych, morskie szlaki komunikacyjne o znaczeniu strategicznym;
- ośrodki przemysłu zbrojeniowego a także składy amunicji (głównie jądrowej) i sprzętu bojowego;
- ośrodki administracyjno - polityczne;
- infrastruktura logistyczna przeciwnika.

Współcześnie ze względu na osiągnięcia naukowo - techniczne i wagność obiektów, granice rozpoznania strategicznego stają się umownymi. Jego głębokość wyznaczają możliwości bojowe środków rozpoznania powietrznego.

Biorąc pod uwagę technikę, jaką wykorzystuje strategiczne lotnictwo rozpoznawcze, można strategiczne rozpoznanie powietrzne podzielić na **fotograficzne i elektroniczne**.

Rozpoznanie morskie - jest rozumiane jako system specjalnie zorganizowanych sił i środków rozpoznania okrętowego, specjalnego, powietrznego i brzegowego, mających na celu zdobywanie i dostarczanie zainteresowanym organom dowodzenia informacji o potencjale morskim i desantowo - morskim potencjalnego przeciwnika oraz o morskich teatrach działań wojennych, niezbędnych do przygotowania i prowadzenia działań bojowych przez własną marynarkę wojenną w określonych akwenach morskich.

Rozpoznanie to prowadzi się zarówno w okresie pokoju, kryzysu jak i wojny. Aktualnie w Marynarce Wojennej RP zadania te wykonuje grupa okrętów hydrograficznych, 6 Ośrodek Radioelektroniczny, część

Brygady Lotnictwa MW, grupa pływonurków, brzegowe posterunki obserwacji technicznej.

W systemie rozpoznania morskiego jak zaznaczono, występują:

- **podsystem rozpoznania okrętowego** - przeznaczony do rozpoznawania działalności sił okrętowych i lotnictwa morskiego potencjalnego przeciwnika w odległych akwenach obszaru operacyjnego, w prawdopodobnych rejonach ćwiczeń, szkoleń, oraz rozpoznania wybrzeży morskich;

- **podsystem rozpoznania powietrznego (lotniczego)** - przeznaczony do wykrywania, identyfikacji i śledzenia działalności bojowej i szkoleniowej sił morskich, lotniczych i brzegowych przeciwnika;

- **podsystem rozpoznania brzegowego (elektronicznego i brzegowej obserwacji technicznej)** - przeznaczony do wykrywania, przechwyty i analizy pracy okrętowych i lotniczych środków radioelektronicznych w obszarze operacyjnym i przybrzeżnym.

Rozpoznanie elektroniczne⁴⁷ to rodzaj rozpoznania wojskowego (zbiór sił i środków) przygotowany fachowo oraz dostosowany technicznie do zdobywania i przetwarzania tych informacji o przeciwniku, których nośnikami są fale elektromagnetyczne oraz inne efekty uboczne towarzyszące działaniom wojennym, na przykład: akustyczne, sejsmiczne, magnetyczne, chemiczne itp. Rejestracja nośników informacji o przeciwniku odbywa się za pomocą odpowiednio skonstruowanych urządzeń elektronicznych.

Rozpoznanie elektroniczne prowadzi się w każdych warunkach atmosferycznych, czasowych oraz usytuowania i nie powoduje to istot-

⁴⁷ Ibidem, s. 11.

nego zróżnicowania wartości uzyskiwanych efektów (wyników rozpoznania). Jest to najszybszy, najtańszy, najbardziej manewrowy i skryty oraz najbezpieczniejszy rodzaj rozpoznania wojskowego. Do mankamentów zalicza się natomiast wrażliwość na zakłócenia i dezinformację.

Rozpoznanie elektroniczne w skali strategicznej prowadzi się z ładu, powietrza i morza. Ma ono za zadanie pozyskiwać informacje o:⁴⁸

- systemie łączności radiowej wykorzystywanej w sieciach dowodzenia, w tym o częstotliwościach pracujących radiostacji, przeznaczeniu, rodzaju i treści przekazywanych informacji, dyslokacji w terenie lub strefach dyżurowania w powietrzu, sposobach utajniania itp.;

- systemie radiolokacyjnym obrony powietrznej i lotnictwa przeciwnika, w tym o częstotliwościach na których pracują radiolokatory, strukturze ich sygnałów, przeznaczeniu, położeniu, wielkości i charakterystyce pola radiolokacyjnego;

- systemach radionawigacyjnych i telesterowania, a w tym o położeniu posterunków radionawigacji, rodzaju systemu, ilości i położeniu samolotów korzystających z systemu, sposobach pracy, częstotliwości i strukturze sygnału;

- systemach radioelektronicznych samolotów specjalnych i bojowych, a w tym o rodzaju wykorzystywanych środków, sposobie wykorzystania poszczególnych środków radioelektronicznych, częstotliwościach na których pracują, strukturze sygnału, przekazywanych treściach, położeniu samolotu, stosowanych środkach zakłócających itp.;

⁴⁸ Na podstawie: *Zasady przygotowania i prowadzenia walki radioelektronicznej przez Siły Zbrojne RP*, wyd. Sztab Gen. WP, Zarząd Rozpoznania i Walki Radioelektronicznej, Warszawa 1995, s. 38, 39.

- obiektach radioelektronicznych w systemach dowodzenia i kierowania rozpoznania technicznego oraz sterowania środkami ogniowymi zasadniczych elementów ugrupowania operacyjnego sił morskich przeciwnika, jego zgrupowań uderzeniowych, okrętów podwodnych, lotnictwa morskiego oraz zgrupowań desantowych.

Ze względu na metody pracy i zastosowane środki, rozpoznanie elektroniczne dzieli się na **rozpoznanie radioelektroniczne, rozpoznanie radiolokacyjne i rozpoznanie czujnikowe**. Rozpoznanie czujnikowe występuje głównie na szczeblu taktycznym, ale może być wykorzystywane także na szczeblu operacyjnym.

Rozpoznanie radioelektroniczne to rodzaj rozpoznania elektronicznego (zbiór sił i środków) przygotowany fachowo oraz dostosowany technicznie do zdobywania i przetwarzania tych informacji o przeciwniku, których nośnikami są fale elektromagnetyczne wypromieniowane przez źródła przeciwnika (radiostacje, stacje radioliniowe, stacje radionawigacyjne, stacje radiolokacyjne). Urządzenia rozpoznania radioelektronicznego same nie promieniają energii elektromagnetycznej i z tego względu określa się je jako grupę rozpoznawczych środków pasywnych, zachowująca bardzo dużą skrytość działania.

Rola rozpoznania radioelektronicznego wynika głównie z jego zalet oraz stale rosnącego nasycenia wojsk środkami radioelektronicznymi.

Do zalet rozpoznania radioelektronicznego należą:

- zdobywanie informacji bez potrzeby wchodzenia w styczność bezpośrednią z przeciwnikiem (obiektem rozpoznania);
- zapewnienie ciągłości rozpoznania;

- możliwość przenoszenia wysiłku rozpoznania z jednego obiektu na drugi bez potrzeby zmiany położenia własnych elementów systemu rozpoznania radioelektronicznego;

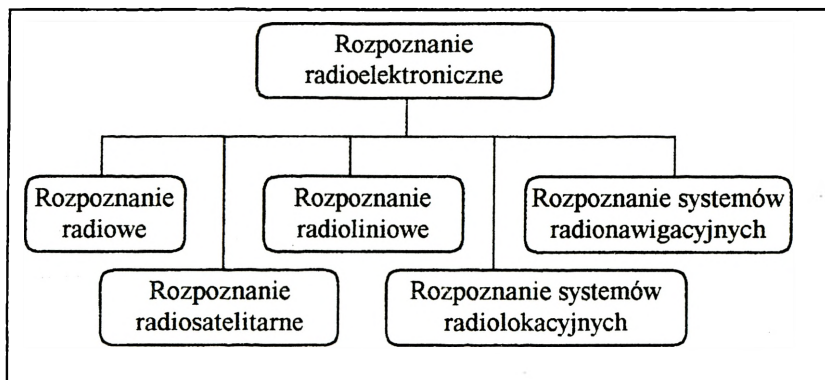
- wchodzenie w kontakt elektroniczny z rozpoznawanymi obiektami na znacznych odległościach;

- duży zasięg rozpoznania oraz terminowość i skrytość.

Rozpoznanie radioelektroniczne dzieli się na rozpoznanie: **radiowe**, **radioliniowe**, **radiosatelitarne**, **systemów radiolokacyjnych** i **systemów radionawigacyjnych** (zobacz schemat 11).

Schemat 11

PODZIAŁ ROZPOZNANIA RADIOELEKTRONICZNEGO

Rozpoznanie radiolokacyjne⁴⁹ to rodzaj rozpoznania elektronicznego (zbiór sił i środków) przygotowany fachowo i dostosowany technicznie do zdobywania oraz przetwarzania tych informacji o przeciwn-

⁴⁹ Chociaż występowało już od czasów II - wojny światowej, nie było ujmowane w podręcznikach jako oddzielny rodzaj rozpoznania.

niku, których nośnikami są fale elektromagnetyczne wypromieniowane przez własne urządzenia rozpoznawcze i odbite od obiektów przeciwnika. Wykorzystywane w tym celu środki określa się mianem aktywnych elektromagnetycznie.

Rozpoznanie czujnikowe to rodzaj rozpoznania elektronicznego przeznaczony do zdalnego zdobywania i przetwarzania tych informacji o przeciwniku, których nośnikami są fale elektromagnetyczne innego zakresu promieniowania niż rozpoznania radiowego oraz wszelkiego rodzaju efekty uboczne towarzyszące działaniom bojowym, np. akustyczne, termiczne, sejsmiczne, magnetyczne, chemiczne itp. Szerzej na ten temat - patrz str. 88.

Podobnie jak poprzednie rodzaje rozpoznania, strategiczne rozpoznanie elektroniczne prowadzone jest zarówno w okresie pokoju, kryzysu jak i wojny. W okresie pokoju rozpoznanie elektroniczne prowadzone jest w ramach jednolitego systemu rozpoznawczego Sztabu Generalnego WP (naczelnego dowództwa), w skład którego wchodzi również jednostki rozpoznania elektronicznego okręgów wojskowych (OW).

Specjalistyczne zadania strategicznego rozpoznania elektronicznego wykonują:

a) w wojskach lądowych:

- **pulk elektroniczny** - który w czasie pokoju realizuje zadania ze stacjonarnych stanowisk, rozmieszczonych tak, aby objąć swym zasięgiem rejon operacyjnego zainteresowania. W okresie zagrożenia i wojny system stacjonarny wzmacnia mobilna grupa manewrowo - zakładająca.

Dla realizacji zadań tworzy się⁵⁰ centrum odbiorcze, na którym rozmieszcza się środki przechwyty, oraz sieć namierzania radiowego;

- **pododdziały rozpoznania radiolokacyjnego** wojsk rakietowych i artylerii oraz systemu OP.

b) w siłach powietrznych - rozpoznanie elektroniczne prowadzi pułk elektroniczny podporządkowany dowódcy Sił Powietrznych, bataliony (kompanie) radioelektroniczne oraz indywidualne środki rozpoznawcze samolotów i śmigłowców. Jednostki te przyjmują ugrupowanie do osłony strefowej, obiektowej lub obiektowo - strefowej.

c) w marynarce wojennej - rozpoznanie elektroniczne prowadzą: brzegowe jednostki elektroniczne, specjalne samoloty i śmigłowce, okręty WRE, a także aparatura rozpoznawcza montowana na okrętach, samolotach i śmigłowcach bojowych.

Pododdziały elektroniczne rozwijane są wzdłuż wybrzeża morskiego, okręty WRE wykonują zadania w ściśle określonych obszarach i po ustalonych marszrutach, samoloty specjalne ze stref dyżurowania we współdziałaniu z lotnictwem uderzeniowym i okrętami bojowymi.

Rozpoznanie z wykorzystaniem możliwości legalnych (studyjne)⁵¹ - to rodzaj rozpoznania polegający na studiowaniu oficjalnych, ogólnie dostępnych materiałów (wydawnictw, środków masowego przekazu, dokumentów cywilnych i wojskowych itp.), z których można wyciągnąć daleko idące wnioski co do kierunków rozwoju przemysłu i jego możliwości, określenia kierunków polityki państwa potencjalnego

⁵⁰ *Organizacja i prowadzenie rozpoznania operacyjnego (front, armia)*, wyd. MON, Sztab Gen. WP -Zarząd II, Warszawa 1981, s. 28; *Zasady przygotowania i prowadzenia walki radioelektronicznej...*, op. cit., s 47 - 49.

⁵¹ M.Łokociejewski, B.Skrzyniarz, *Rozpoznanie ...op.cit.*, s. 13.

przeciwnika, rozbudowy infrastruktury, operacyjnego przygotowania terenu i wszystkich innych dziedzin działalności państwa (grupy państw). Prowadzone jest przez odpowiednie zespoły studyjne, składające się z wysoko wykwalifikowanych specjalistów różnych dziedzin.

Rozpoznanie specjalne⁵² - to zasadnicza część składowa działań specjalnych, również rodzaj rozpoznania strategicznego i operacyjnego, przygotowane i prowadzone przez odpowiednio wyposażone i przeszkolone oddziały wojsk specjalnego przeznaczenia, mające na celu zdobywanie informacji o przeciwniku, terenie, ludności miejscowej w określonym rejonie w ugrupowaniu przeciwnika (na jego terytorium). Może polegać ono również na weryfikacji (poprzez obserwację lub inne metody) danych odnośnie działań, możliwości i zamiarów przeciwnika na szczeblu operacyjnym i strategicznym. Przeznaczony jest na strategicznych i operacyjnych szczeblach dowodzenia lub narodowych (TDW) do pozyskiwania danych meteorologicznych, hydrologicznych, geograficznych i demograficznych oraz oceny określonego obszaru pod kątem planowanych w nim działań lub uderzeń lotniczych i raketowych.

Rozpoznanie specjalne powinno uwzględniać specyficzne właściwości działań specjalnych w ogóle, między innymi ograniczenia czasowe przerzutu grup w ugrupowanie przeciwnika (w warunkach RP będzie to możliwe dopiero w okresie kryzysu lub po wybuchu wojny), zasady podziału potencjału rozpoznania specjalnego (20 - 30% grup pozostawia się w rejonach ewentualnego włamania, przy czym grupy specjalne

⁵² *Special Operations Forces*, Pentagon 1996; *Doctrine for Joint Special Operations*, Pentagon 1992.

pozostawione na własnym terenie powinny mieć zadania wynikające z sytuacji a nie obiektowe).

Podstawowymi sposobami prowadzenia rozpoznania specjalnego są: obserwacja, namierzanie, podsłuchiwanie, fotografowanie, przesłuchiwanie, badanie, patrolowanie, mylenie, najście napad, niszczenia.

W tym miejscu warto krótko zatrzymać się przy zasadniczych problemach działań specjalnych, których częścią jest wspomniane rozpoznanie specjalne.

Działania specjalne⁵³ to operacje wykonywane przez specjalnie zorganizowane, wyszkolone i wyposażone siły, w celu zabezpieczenia narodowych interesów natury wojskowej, politycznej, ekonomicznej lub psychologicznej. Mogą być prowadzone w czasie wojny, kryzysu a także w czasie pokoju.

Działania specjalne mogą wspierać operacje konwencjonalne, stanowić ich część lub też mogą stanowić operację samodzielną, zwłaszcza w przypadku, gdy użycie sił konwencjonalnych jest niemożliwe lub niewskazane.

Działania specjalne składają się z: rozpoznania specjalnego, działań dywersyjnych, sabotażowych, antyterrorystycznych, działań partyzanckich lub przeciwpartyzanckich, działań i akcji psychologicznych.

Działania dywersyjne - są to akcje specjalne na zapleczu lub tyłach przeciwnika, prowadzone przez wojska specjalnego przeznaczenia w celu dezorganizowania życia politycznego i administracyjno - gospodarczego w kraju przeciwnika, osłabienia jego potencjału militarnego a

⁵³ Tamże; *Joint Special Operations, Awareness Program*, wyd. SOJ5 - C, 1994.

także utrudnienia mu prowadzenia działań na froncie i obniżenia wartości moralnej i bojowej jego wojsk.

Akcje dywersyjne są wykonywane przeciwko aparatowi władzy, administracji państwowej, komunikacji, transportowi wojsk, ważnym obiektom przemysłowym i politycznym, urządzeniom i systemom elektronicznym, wojskom operacyjnym itp.

Działania antyterrorystyczne należą do ofensywnych działań specjalnych, realizowanych w celu zapobiegania, powstrzymywania oraz „dawania odpowiedzi” na akty terroryzmu skierowane przeciwko własnemu krajowi, państwu zaprzyjaźnionemu lub ich obywatelom. Działania te mają charakter kompleksowy, angażujący również instytucje i agendy władzy państwowej oraz ich możliwości.

Działania partyzanckie zaliczane są do działań niekonwencjonalnych. Polegają na krótkotrwałych i gwałtownych starciach zbrojnych, zasadzkach i napadach, aktach dywersji i sabotażu połączonych z oddziaływaniem psychologicznym. Prowadzi się je z reguły na terytorium własnego kraju przeciwko okupantowi lub rodzimemu reżimowi siłami ludności miejscowej (zorganizowanej i uzbrojonej). Mogą w nich uczestniczyć wojska regularne, które mimo rozbicia nie zaniechały walki zbrojnej.

Działania psychologiczne w ramach działań specjalnych mają na celu generowanie, pobudzanie lub wzmacnianie postaw i zachowań w siłach zbrojnych i społeczeństwach, sprzyjających realizacji celów zaplanowanych do osiągnięcia przez własne siły. W działaniu tym wykorzystuje się emocje, motywy, zachowania władz, organizacji i grup społecznych oraz osób fizycznych.

Rozpoznanie na rzecz oddziaływania psychologicznego - jest integralną częścią rozpoznania strategicznego i operacyjnego, realizowanego przez jednostki działań psychologicznych (Centralna Grupa Działań Psychologicznych, Korpusna Grupa Działań Psychologicznych), głównie na korzyść ogólnego systemu rozpoznania. Jest również jedną z ważniejszych części składowych **strategicznych i operacyjnych działań psychologicznych** oraz sposobów walki z przeciwnikiem w działaniach specjalnych.

Do zasadniczych zadań rozpoznania w działaniach psychologicznych należą: ocena morale wojsk potencjalnego przeciwnika; ustalenie struktury społeczno - demograficznej wojsk oraz ludności potencjalnego przeciwnika; wykrycie celów i kierunków działań psychologicznych, a zwłaszcza działalności informacyjnej przeciwnika; ocena sił i środków działań psychologicznych oraz możliwości ich oddziaływania na nasze wojska i ludność cywilną; ocena efektywności własnego oddziaływania psychologicznego.

Rozpoznanie na rzecz oddziaływania psychologicznego wykorzystuje takie źródła informacji jak:

- nasłuch radiowy i telewizyjny;
- materiały informacyjne z innych rodzajów rozpoznania;
- zeznania jeńców i zbiegów;
- wydawnictwa oraz opracowania legalne;
- ludność miejscowa;
- wywiad wojskowy.

*Istota i rodzaje rozpoznania operacyjnego*⁵⁴

Celem rozpoznania operacyjnego jest uzyskiwanie danych i informacji o przeciwniku, niezbędnych do planowania i prowadzenia działań bojowych w skali operacyjnej.

Rozpoznanie operacyjne przygotowują i prowadzą dowództwa rodzajów sił zbrojnych i związków operacyjnych wojsk lądowych.

Do głównych sił i środków tego rozpoznania zalicza się: agenturalny wywiad operacyjny, wojska specjalnego przeznaczenia, lotnictwo rozpoznawcze, jednostki rozpoznania elektronicznego, jednostki działań psychologicznych oraz okręty nawodne i podwodne.

W słowniku podstawowych terminów rozpoznawczych zdefiniowano: *rozpoznanie operacyjne - rodzaj rozpoznania wojskowego. Organizują je dowódcy i sztaby rodzajów sił zbrojnych oraz związków operacyjnych w celu zdobywania danych rozpoznawczych niezbędnych do przygotowania (planowanie i organizowanie) i prowadzenia operacji.*

Rozpoznanie operacyjne ze względu na rodzaje sił i środków oraz obszar i sposoby działania dzieli się na (patrz schemat 12):

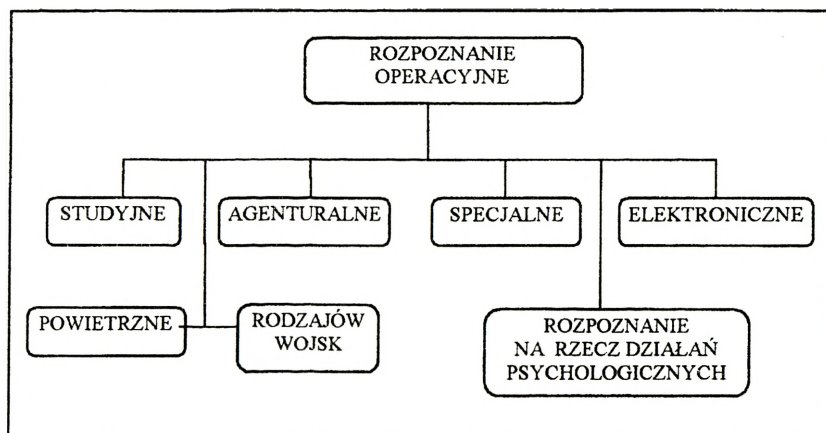
- rozpoznanie studyjne;
- rozpoznanie agenturalne (agenturalny wywiad operacyjny);
- rozpoznanie specjalne;
- rozpoznanie elektroniczne;
- rozpoznanie powietrzne;
- rozpoznanie na rzecz działań psychologicznych;
- rozpoznanie rodzajów wojsk.

⁵⁴ Na podstawie: M.Łokociejewski, B.Skrzyniarz, *Rozpoznanie...*, op. cit, s. 14- 18.

W rozpoznaniu operacyjnym biorąc za przykład Krakowski Okręg Wojskowy, można wyodrębnić również rozpoznanie ogólne (ogólno-wojskowe), prowadzone przez kompanie rozpoznawcze okręgowego pułku rozpoznawczego (szerzej o tym rodzaju rozpoznania w dalszej części rozdziału).

Schemat 12

PODZIAŁ ROZPOZNANIA OPERACYJNEGO

Rozpoznanie studyjne podobnie jak w rozpoznaniu strategicznym, funkcjonuje stale. Do jego prowadzenia wykorzystywany jest potencjał osobowy Oddziału Rozpoznania i WRE związku operacyjnego, specjalnie przygotowane zespoły ludzi znajdujące się na centrach dowodzenia jednostek rozpoznania, WRE i działań psychologicznych oraz oficerowie rozpoznania Szefostw: Wojsk Rakietowych i Artylerii, Wojsk Inżynieryjnych, Obrony Przeciwchemicznej.

Działalność studyjna prowadzona jest na bazie zbiorów różnego rodzaju pierwotnych informacji o przeciwniku. Jej celem jest stworzenie w sposób możliwie wiarygodny i kompleksowy obrazu stanu i możliwych zachowań potencjalnego przeciwnika na współczesnym i perspektywicznym polu walki.

Rozpoznanie studyjne jak wcześniej zaznaczono, jest organizowane na bazie potencjału rozpoznawczego konkretnego szczebla dowodzenia, w tym głównie sztabowych komórek rozpoznania i WRE. W okresie pokoju w system rozpoznania studyjnego włącza się dowódców wszystkich szczebli dowodzenia, stosownie do ich możliwości i prezentowanych specjalności wojskowych.

Rozpoznanie studyjne bazuje na informacjach pierwotnych pozyskanych z banku danych zintegrowanego systemu rozpoznania wojskowego, środków masowej komunikacji (prasa, radio, telewizja), publikacji o tematyce militarnej, własnego systemu rozpoznania. Odpowiednie przetworzenie informacji pierwotnych w toku rozpoznania studyjnego pozwala uzyskać informacje wtórne, będące rzeczywistym efektem tegoż rozpoznania.

Wartość uzyskanych efektów zależy od ilości, wiarygodności, dokładności i aktualności informacji pierwotnych, rzeczywistej wiedzy o przeciwniku i możliwych jego zachowaniach a także od przygotowania zespołu ludzi do prowadzenia rozpoznania studyjnego.

Rozpoznanie studyjne ma określoną strukturę organizacyjną, której spójność charakteryzują więzi: hierarchiczne, funkcjonalne, informa-

cyjne, techniczne. Najważniejsze znaczenie mają więzi informacyjne i techniczne⁵⁵.

Rozpoznanie studyjne może wytwarzać i dostarczać zbiory informacji o przeciwniku niezbędne do: planowania walki i operacji, kierowania ruchem wojsk, realizacji przedsięwzięć szkoleniowych. Nieopłacalne jest natomiast wykorzystywanie ich do sterowania środkami rażenia, ze względu na małą dokładność⁵⁶.

Rozpoznanie agenturalne (agenturalny wywiad operacyjny) - wykonuje zadania w czasie pokoju i wojny na obszarze (terytorium) przeciwnika. Celem tej działalności jest określenie stopnia przygotowania przeciwnika do rozpoczęcia działań wojennych, ustalenie struktury związków operacyjnych i ich możliwości bojowych oraz stopnia przygotowania dowództw operacyjnych i taktycznych do planowania działań operacyjnych i taktycznych. Wywiad operacyjny prowadzą specjalnie wyszkoleni agenci wywiadu wojskowego. Na co dzień funkcjonują oni w strukturze organizacyjnej Wojskowych Służb Informacyjnych, zaś w sytuacji kryzysowej lub zaistnienia konfliktu zbrojnego mogą wzmocnić system rozpoznania szczebla operacyjnego. Rozwiązaniem optymalnym w tej materii byłoby posiadanie na tym szczeblu dowodzenia etatowej komórki wywiadu, jak ma to miejsce w wielu armiach NATO.

Rozpoznanie specjalne jest o czym już wspomniano, jednym z rodzajów rozpoznania operacyjnego i zasadniczą częścią działań specjalnych. Poza właściwościami, wskazanymi przy charakteryzowaniu rozpoznania specjalnego na szczeblu strategicznym, planując je na szcze-

⁵⁵ S.Filary *Rozpoznanie studyjne w walce związku taktycznego wojsk lądowych*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1995, s. 9.

⁵⁶ Tamże.

blu operacyjnym, należy między innymi uwzględnić: specyfikę rodzaju operacji, ograniczenia czasowe co do przerzutu grup, sposoby przerzutu możliwe do zastosowania w związku operacyjnym, w tym możliwość celowego pozostawiania grup w terenie przewidzianym do opanowania przez przeciwnika (20 - 30% grup specjalnych).

Działania specjalne podobnie jak na szczeblu strategicznym - to prowadzenie rozpoznania specjalnego, działań dywersyjno-rozpoznawczych, psychologiczno-propagandowych i innych działań niekonwencjonalnych przez małe zespoły ludzkie (grupy specjalne), w osamotnieniu lub całkowitej izolacji od wojsk własnych. Zadania mogą wykonywać bezpośrednio w ugrupowaniu operacyjnym przeciwnika i na jego tyłach - szczególnie w warunkach przewagi ilościowej lub techniczno-bojowej. Celem działań specjalnych jest wykrywanie, rozpoznanie, śledzenie oraz niszczenie ważnych z punktu widzenia działań bojowych związku operacyjnego obiektów militarnych, infrastruktury terenowej, techniki bojowej oraz systemów logistycznych.

Grupy specjalne oprócz wymienionych wyżej zadań, mogą utrzymywać kontakty z przedstawicielami ruchu oporu lub aktywizować działania partyzanckie.

Działania dywersyjno-rozpoznawcze polegają na wykonywaniu zadań typu „wykryj i niszczy”. Obiektami oddziaływania grup specjalnych szczebla operacyjnego będą głównie ważne obiekty ugrupowania bojowego i operacyjnego oraz w mniejszym zakresie obiekty stacjonarne, takie jak: mosty, wiadukty, składy, ładowiska śmigłowców, stanowiska dowodzenia, wyrzutnie rakiet.

Zadania niekonwencjonalne to między innymi inspirowanie działań partyzanckich, wspólne z oddziałami partyzanckimi wykonywanie niektórych zadań dywersyjnych, udostępnianie środków łączności radiowej do nawiązania łączności pomiędzy oddziałem partyzanckim a dowódcą związku operacyjnego lub innej jednostki wojskowej.

Głębokość przerzutu grup specjalnych w ugrupowanie przeciwnika jest zależna od czasu na wykonanie zadania, rodzaju operacji wojsk lądowych, dysponowanych środków przerzutu, rozmieszczenia obiektów oddziaływania specjalnego. W operacji korpusnej wynosi ona zwykle 100 - 150 km⁵⁷.

Rozpoznanie elektroniczne - jest determinowane pracą urządzeń elektronicznych przeciwnika, które emitują energię elektromagnetyczną.

W czasie pokoju realizuje zadania wydzielonymi siłami wchodzącymi w skład zintegrowanego systemu rozpoznania elektronicznego Sił Zbrojnych, w czasie kryzysu i wojny funkcjonuje w pełnym zakresie zadań. W ramach rozpoznania elektronicznego jest prowadzone **rozpoznanie radioelektroniczne, radiolokacyjne i czujnikowe**, przy czym rozpoznanie radioelektroniczne funkcjonuje stale.

Do zasadniczych zadań realizowanych w czasie pokoju należą:

- wykrywanie oznak świadczących o podwyższaniu stanów gotowości bojowej wojsk, uruchamianiu systemu mobilizacyjnego oraz operacyjnym rozwijaniu sił zbrojnych potencjalnego przeciwnika;
- ustalenie nowych i potwierdzenie dotychczasowych rejonów rozmieszczenia środków przenoszenia broni jądrowej;

⁵⁷ Związek operacyjny Wojsk Lądowych w WP nie dysponuje na chwilę obecną jednostką działań specjalnych, trudno więc mówić o realnym prowadzeniu działań specjalnych w operacjach korpusnych.

- rozpoznanie przegrupowujących się wojsk a zwłaszcza sztabów i jednostek raketowych;

- śledzenie działalności szkoleniowej wojsk, w tym udział w ćwiczeniach i manewrach oraz pobyt na poligonach;

- śledzenie pracy systemów dowodzenia i łączności;

- śledzenie działalności rozpoznawczej przeciwnika.

W okresie kryzysu i wojny celem rozpoznania jest zdobycie informacji, które pozwolą ustalić skład zgrupowań, ugrupowanie operacyjne i zamiar przeciwnika. Do zasadniczych zadań rozpoznawczych będą należały:

- wykrycie rejonów rozmieszczenia środków przenoszenia broni jądrowej, stanowisk dowodzenia i punktów kierowania systemami uzbrojenia;

- wykrycie symptomów świadczących o przygotowaniach przeciwnika do użycia broni jądrowej;

- wykrycie rejonów zgrupowań wojsk oraz kierunków ich przegrupowania;

- ustalenie obecności w ugrupowaniu przeciwnika nowej techniki WRE oraz poznanie sposobów jej wykorzystania;

- śledzenie zmian w stanie wojsk przeciwnika i poznanie wynikających z nich kolejnych zamiarów.

Zadania powyższe wykonuje pułk elektroniczny oraz pododdziały rozpoznania radiolokacyjnego brygady artylerii i systemu OPL wojsk.

Na bazie pułku elektronicznego tworzy się: centrum odbioru radiowego w odległości 15 - 25 km od rubieży styczności wojsk, a dla środków rozpoznania UKF i systemów radiolokacyjnych - posterunki od-

biorcze (w odl. 3 - 6 km); sieć namierzania radiowego rozwijaną na dwu rubieżach, tzn. UKF oraz rozpoznania systemów radiolokacyjnych strefy taktycznej na kierunku skupienia głównego wysiłku korpusu w odległości 4 - 8 km od rubieży styczności wojsk, KF w pasie związku operacyjnego w odległości 10 - 30 km, posterunki rozpoznania łączności radioliniowej horyzontalnej i troposferycznej oraz satelitarnej w odległości 6 - 12 km.

Ugrupowanie bojowe środków tworzących system rozpoznania elektronicznego szczebla operacyjnego powinno zapewnić zbieranie informacji z obszaru odpowiedzialności rozpoznawczej związku operacyjnego, stąd niewykluczone, że niektóre środki rozpoznania mogą znaleźć się poza rejonem odpowiedzialności, czyli w ugrupowaniu sąsiadów. Wówczas, miejsca ich rozwinięcia należy uzgodnić z oddziałem rozpoznania i WRE sąsiada oraz uzyskać akceptację oddziału rozpoznania i WRE dowództwa Wojsk Lądowych.

Operacyjne rozpoznanie powietrzne⁵⁸ realizuje zadania na rzecz operacji wojsk lądowych i lotnictwa uderzeniowego, prowadzonych na określonym obszarze działań, w ramach kampanii wojennej lub operacji strategicznej. Organizatorem takiego rozpoznania są organy dowodzenia szczebla operacyjnego i operacyjno - strategicznego.

Rozpoznanie powietrzne ma tę właściwość, że może być prowadzone w okresie pokoju, w czasie przygotowania operacji oraz w toku jej trwania. Celem operacyjnego rozpoznania powietrznego jest dostarczenie informacji o przeciwniku umożliwiających stwierdzenie stanu przy-

⁵⁸ K.Jóźwiak, *Rozpoznanie powietrzne (Podstawy)*, AON, Warszawa 1996, s. 27 - 29.

gotowań do wojny, lub zagrożenia z jego strony w toku prowadzenia działań wojennych.

Zadania operacyjnego rozpoznania powietrznego realizują jednostki lotnictwa rozpoznawczego do głębokości 150 - 300 - 400 km. Operacyjne rozpoznanie powietrzne w okresie pokoju prowadzi się wzdłuż granic państwowych, jego intensywność wzrasta w okresie zagrożenia. W czasie wojny rozpoznanie lotnicze prowadzi się również na obszarze przeciwnika.

Zgodnie z zasadami wykorzystania lotnictwa rozpoznawczego obowiązującymi w Wojsku Polskim, wysiłek tego lotnictwa planuje Naczelny Dowódca, i nie przewiduje się, aby dowódca związku operacyjnego otrzymał takowy wysiłek i mógł nim dysponować zgodnie ze swoim planem⁵⁹.

Główny wysiłek lotnictwa rozpoznawczego przed rozpoczęciem operacji skupia się na⁶⁰: ustaleniu stanu przygotowań przeciwnika do działań wojennych; zdobyciu danych o składzie, dyslokacji, systemie dowodzenia i zabezpieczenia wojsk przeciwnika. Obiektami szczególnego zainteresowania są: wojska w rejonach ześrodkowania i czasie przemieszczania; rubieże terenowe i szlaki komunikacyjne dogodnie do rozwinięcia wojsk lub przegrupowania; środki systemu OP i OPL; bazy i porty morskie oraz obiekty nawodne; sieć lotniskowa i bazowanie lotnictwa myśliwskiego i myśliwsko-bombowego (szturmowego); obiekty logistyczne.

⁵⁹ Użycie korpusu lotniczego w działaniach obronnych okręgów wojskowych (korpusów) w: *Biuletyn informacyjny nr 2 (162)*, wyd. sztab Gen WP, Warszawa 1995, s. 108, 109, załącznik 15.

⁶⁰ K. Józwiak, *Rozpoznanie powietrzne...*, op. cit., s. 28.

W toku prowadzenia operacji potencjał bojowy rozpoznania powietrznego realizuje wszystkie grupy zadań a ilość obiektów znacznie wzrasta. Jednym z ważniejszych zadań jest wykrywanie i określanie współrzędnych obiektów manewrowych a także punktowych o dużym znaczeniu (środki przenoszenia broni jądrowej, odwody) oraz tych, na które planuje się własne uderzenia.

Możliwości lotnictwa rozpoznawczego zależą w dużej mierze od wyszkolenia personelu latającego, pokładowych urządzeń (aparatury) rozpoznawczych, sytuacji taktycznej i operacyjnej (oddziaływania OP i OPL), charakteru rozpoznawanych obiektów, stopnia ich maskowania, warunków atmosferycznych, terenu oraz pory roku i doby. Przyjmuje się, że załoga samolotu rozpoznawczego może w ciągu pierwszych 2 - 3 dni operacji wykonać od 3 do 5 lotów bojowych, a w okresie pierwszych 10 dni działań bojowych 2 - 4 loty bojowe⁶¹.

Rozpoznanie na rzecz działań psychologicznych jest bardzo znaczącym rodzajem rozpoznania operacyjnego, zarazem jednym ze sposobów oddziaływania na przeciwnika w operacyjnych działaniach psychologicznych. Prowadzone jest jako wsparcie operacji związków operacyjnych wojsk lądowych dla stworzenia warunków mogących mieć wpływ na pomyślny przebieg działań operacyjnych.

Rozpoznanie w systemie oddziaływania psychologicznego jest tym elementem, który decyduje o powodzeniu działań psychologicznych. Powinno ono zapewnić⁶²: zdobywanie i dostarczanie dowódcom i sztabom związków operacyjnych niezbędnych danych do podejmowania

⁶¹ K.Józwiak, tamże, s. 60.

⁶² A.Podkowski, *Działania psychologiczne WP w walce zbrojnej*, AON, Warszawa 1997, s. 38.

decyzji; pozyskiwanie informacji niezbędnych do właściwego przygotowania i prowadzenia samych działań psychologicznych.

Do podstawowych zadań rozpoznania dla potrzeb działań psychologicznych należą:

- ocena morale wojsk przeciwnika;
- ustalenie struktury społeczno - demograficznej wojsk przeciwnika;
- określenie celów i kierunków działań psychologicznych, zwłaszcza działalności informacyjnej przeciwnika;
- ocena sił i środków aparatu działań psychologicznych przeciwnika głównie pod kątem możliwości oddziaływania na wojska i ludność cywilną strony przeciwnej;
- ocena efektywności oddziaływania psychologicznego na wojska przeciwnika i ludność w rejonie działań taktycznych.

Rozpoznanie w operacyjnych działaniach psychologicznych wykorzystuje takie źródła informacji jak⁶³: nasłuch radiowy, telewizyjny, agencyjny; wiadomości uzyskane przez inne rodzaje rozpoznania operacyjnego oraz przez rozpoznanie taktyczne; zeznania zbiegów, jeńców oraz innych osób; wydawnictwa oraz dokumenty przeciwnika; ludność miejscowa; Wojskowe Służby Informacyjne (w ograniczonym zakresie).

Głównymi obiektami rozpoznania są żołnierze wojsk przeciwnika znajdujący się w obszarze bezpośrednich działań bojowych oraz jego organy działań psychologicznych. Zakres ich rozpoznania zależy od charakteru i rodzaju operacji, otrzymanego zadania, czasu na jego wykonanie, posiadanych sił i środków oraz ich możliwości.

⁶³ Tamże, s. 39.

Rozpoznanie wojsk przeciwnika powinno obejmować morale i panujące nastroje w pododdziałach, oddziałach i związkach taktycznych oraz wpływ dotychczasowych działań bojowych na te wartości, wszelkiego rodzaju antagonizmy, szczególnie te na tle społecznym, religijnym, narodowościowym i rasowym.

Rozpoznanie organu działań psychologicznych powinno natomiast dotyczyć składu, organizacji i wyposażenia technicznego, metod i możliwości oddziaływania psychologicznego, treści i argumentacji działań psychologicznych, zakresu współdziałania sił działań psychologicznych z ośrodkami cywilnymi.

Właściwe spożytkowanie rezultatów rozpoznania w działaniach psychologicznych zależy od trafności wniosków i propozycji, jakie opracowuje się w oparciu o zdobyte informacje.

Działania psychologiczne w operacjach korpuśnych mają do osiągnięcia następujące cele⁶⁴: załamanie morale oraz zdolności bojowej wojsk przeciwnika; uodpornienie wojsk własnych i ludności w obszarze działań na oddziaływanie informacyjno - psychologiczne sił i środków wojny psychologicznej przeciwnika; współudział w maskowaniu operacyjnym wojsk własnych. Powyższe cele są osiąganе poprzez prowadzenie rozpoznania, zakłócanie informacyjne i obronę informacyjną.

Rozpoznanie rodzajów wojsk - przez ten rodzaj rozpoznania operacyjnego należy rozumieć działalność rozpoznawczą tych rodzajów wojsk związku operacyjnego wojsk lądowych, które dysponują własnym potencjałem rozpoznania, czyli takich jak: wojska raketowe i

⁶⁴ A.Podkowski, *Działania psychologiczne...* op. cit., s. 14.

artyleria, wojska inżynieryjne, wojska obrony przeciwchemicznej, wojska OPL, Lotnictwo Wojsk Lądowych.

Wojska rozpoznawcze rodzajów wojsk realizują przede wszystkim zadania specjalistyczne na swoją korzyść (prowadzą tzw. rozpoznanie techniczne), w mniejszym zakresie uczestniczą w rozpoznaniu na rzecz ustalenia sytuacji ogólnej (podejmowania decyzji).

Rozpoznanie artyleryjskie - zabezpiecza wykonanie zadań w działaniach bojowych wojsk raketowych i artylerii. Celem jego jest wykrywanie i określanie z wymaganą dokładnością położenia obiektów (celów) własnych uderzeń ogniowych a także korygowanie uderzeń raketowych oraz ognia artylerii polowej i raketowej.

Rozpoznanie artyleryjskie prowadzą dywizjony rozpoznania artyleryjskiego brygad artylerii, w których składzie występują pododdziały rozpoznania wzrokowego, dźwiękowego i radiolokacyjnego⁶⁵ oraz baterie i plutony rozpoznania wzrokowego szefów artylerii.

Do zasadniczych zadań rozpoznania artyleryjskiego należy zaliczyć⁶⁶:

- wykrywanie i wyznaczanie współrzędnych obiektów przeciwnika podlegających rażeniu ogniem i uderzeniami rakiet;
- ustalenie charakteru i wymiarów obiektów przeciwnika, a w przypadku celów ruchomych - kierunek i prędkość obiektu;

⁶⁵ *Biuletyn informacyjny nr 2 (162)*, wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1995, zał. 26; *Użycie wojsk raketowych i artylerii w operacji i walce, cz. I*, AON, Warszawa 1995, s. 100.

⁶⁶ Tamże, s. 91.

- określenie ułożenia się ognia artylerii (uderzeń raketowych) w stosunku do rażonych obiektów, a także ocena skutków wykonanego ognia (rażenia) - określenie stopnia porażenia celu;

- ocena terenu w zakresie umożliwiającym największą efektywność rażenia jak i samego działania artylerii (manewr, rozwinięcie w ugrupowanie bojowe itp.);

- obserwacja położenia i działania wojsk własnych w celu skutecznego ich wsparcia oraz zapewnienia im bezpieczeństwa od ognia własnej artylerii.

Rozpoznanie inżynieryjne - prowadzą etatowe wojska rozpoznawcze brygady saperów i pułku drogowo - mostowego korpusu wojsk lądowych, przede wszystkim na rzecz działania wojsk inżynieryjnych (tzw. techniczne rozpoznanie inżynieryjne), w mniejszym zakresie tzw. rozpoznanie sytuacji na rzecz przygotowania i prowadzenia operacji.

W tym miejscu należy nadmienić, że wojska inżynieryjne również korzystają z innych rodzajów rozpoznania, jak choćby ogólnowojskowego, powietrznego, działań specjalnych oraz z informacji uzyskanych z wojsk walczących, od sąsiadów, przełożonego, sił OT i układu pozamilitarnego.

Do zasadniczych zadań operacyjnego rozpoznania inżynieryjnego należy zaliczyć⁶⁷:

- ustalenie składu, wyposażenia i możliwości działania wojsk inżynieryjnych przeciwnika;

- określenie stopnia gotowości przeciwnika do prowadzenia działań bojowych (na podstawie oceny wykonanych przez niego prac inżynieryjnych);

⁶⁷ *Rozpoznanie inżynieryjne*, podręcznik, wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1994, s. 13.

- analiza i ocena terenu oraz określenie jego wpływu na prowadzenie działań bojowych przez wojska własne i przeciwnika;
- określenie stanu technicznego urządzeń i obiektów planowanych do wykorzystania przez wojska w czasie prowadzenia działań operacyjnych;
- rozpoznanie pod względem inżynieryjnym rejonów zniszczeń;
- ustalenie warunków i możliwości wykonania prac i zadań zabezpieczenia inżynieryjnego.

Rozpoznanie inżynieryjne oddziałuje na takie obiekty jak: wojska inżynieryjne przeciwnika, rozbudowa inżynieryjna, teren i infrastruktura, miasta i osiedla przygotowane do obrony, urządzenia techniczne do rozbudowy inżynieryjnej terenu i obiektów, rejon zniszczeń, klęsk żywiołowych i ekologicznych, przeszkody wodne i wszelkie obiekty na nich, obiekty komunikacyjne, zmiany (deformacje) terenu po uderzeniach przez środki ogniowe itp.

Rozpoznanie skażeń ma na celu dostarczenie dowódcom niezbędnych informacji o skażeniach chemicznych i promieniotwórczych, oraz zakażeniach biologicznych, powstałych wskutek użycia broni masowego rażenia oraz uderzeń na cywilne obiekty przemysłowe. Na szczeblu operacyjnym rozpoznanie skażeń prowadzą: ośrodek analizy skażeń; pododdziały rozpoznania skażeń (naziemne i powietrzne); pododdziały kontroli dozymetrycznej ze składu wojsk obrony przeciwchemicznej korpusu; rodzaje wojsk i służb. Rozpoznaniem zakażeń zajmuje się również służba medyczno-sanitarna.

W ramach okręgu wojskowego możliwe jest pozyskiwanie informacji o sytuacji skażeń i zakażeń od wojsk lotniczych i obrony powietrz-

nej, zmilitaryzowanych eskadr lotniczych, systemu wykrywania skażeń układu pozamilitarnego.

Do zasadniczych zadań rozpoznania skażeń należą:

- wykrycie w ugrupowaniu przeciwnika amunicji jądrowej, chemicznej i biologicznej oraz oznak świadczących o możliwym jej użyciu;
- prognozowanie rozległości stref skażeń i zakażeń oraz strat w sytuacji użycia broni masowego rażenia;
- rozpoznanie struktury organizacyjnej, wyposażenia i możliwości bojowych wojsk chemicznych (wojsk A B C) przeciwnika;
- ciągle śledzenie stanu pogody, prognoz pogody oraz ocena wpływu warunków meteorologicznych na skutki użycia broni masowego rażenia;
- rozpoznanie i monitorowanie rejonów porażenia, skażeń i zakażeń powstałych po użyciu broni masowego rażenia oraz uwolnieniu przemysłowych środków trujących, określenie granic terenu skażonego, kierunku rozprzestrzeniania się obłoku skażonego powietrza oraz możliwości pokonania terenu skażonego.

Istota i rodzaje rozpoznania taktycznego

Celem rozpoznania taktycznego jest uzyskiwanie danych i informacji o przeciwniku i terenie niezbędnych do przygotowania i prowadzenia działań taktycznych⁶⁸.

Rozpoznanie taktyczne przygotowują i prowadzą dowódcy i sztaby związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów wojsk zmechanizo-

⁶⁸ *Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych. Zasady ogólne*, podręcznik, ASG WP, Warszawa 1985, s. 21; *Regulamin działań taktycznych Wojsk Lądowych*, cz. I..., op. cit., s. 69.

wanych (pancernych), piechoty górskiej, desantowo - szturmowych, kawalerii powietrznej, obrony terytorialnej, szefowie rodzajów wojsk i służb.

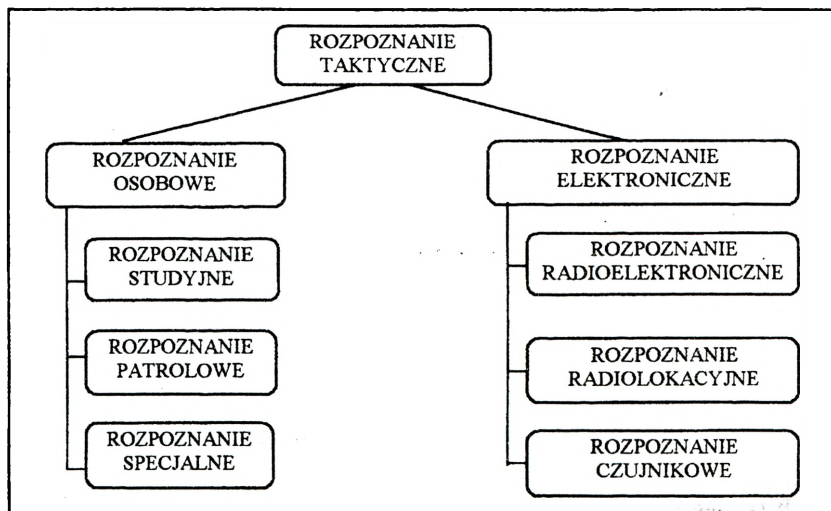
Zasadniczo rozpoznanie taktyczne prowadzi się w czasie działań wojennych, jedynie w ograniczonym zakresie może być uruchomione w okresie kryzysu.

Do głównych sił i środków tego rozpoznania zalicza się: pododdziały rozpoznania osobowego (patrolowe, studyjne, specjalne) i elektronicznego, rozpoznania artyleryjskiego, inżynierskiego, skażeń, powietrznego, obrony przeciwlotniczej.

Rozpoznanie taktyczne ze względu na rodzaje sił i środków oraz sposoby działania dzieli się na rozpoznanie osobowe i rozpoznanie elektroniczne⁶⁹ (patrz schemat 13):

Schemat 13

PODZIAŁ ROZPOZNANIA TAKTYCZNEGO

⁶⁹ Ciborowski L. *Organizacja rozpoznania w sztabach*, wyd. AON, Warszawa 1991, s. 32 - 35.

Rozpoznanie osobowe to rodzaj rozpoznania taktycznego dostosowany do zdobywania i przetwarzania takich informacji o przeciwniku, które znajdują się w zasięgu bezpośrednich możliwości recepcyjnych człowieka, wspomaganych „techniką”, np. lornetką, kamerą telewizyjną, noktowizorem, sygnalizatorem promieniowania itp. Rozpoznanie osobowe w ogóle dzieli się na: studyjne, agenturalne, specjalne i patrolowe. Przy czym w rozpoznaniu taktycznym w obecnych uwarunkowaniach Wojska Polskiego nie występuje ani rozpoznanie agenturalne ani specjalne.

Rozpoznanie studyjne jest to rodzaj rozpoznania osobowego przeznaczony do gromadzenia, analizowania i przetwarzania informacji o przeciwniku oraz opracowania (wytwarzania) na tej podstawie informacji nowych, o znacznie większej wartości użytkowej. Rozpoznanie studyjne jest domeną dowódców i sztabów, a przede wszystkim organów kierowania rozpoznaniem związku taktycznego i oddziału.

Cechą charakterystyczną rozpoznania studyjnego jest ciągłość jego funkcjonowania bez względu na szczebel organizacyjny.

Typowym przykładem działalności studyjnej jest ocena (prognoza) zagrożenia ze strony potencjalnego przeciwnika, formułowana na podstawie zebranych informacji częściowych, a wyrażana jako ich synteza w dokumentach bojowych zarówno graficznych jak i pisemnych.

Rozpoznanie patrolowe to rodzaj rozpoznania osobowego przygotowany fachowo i dostosowany technicznie do zdobywania informacji o przeciwniku drogą fizycznej (optycznej i akustycznej) penetracji terenu i przeciwnika. Rozpoznanie patrolowe prowadzą nie tylko etatowe wojska rozpoznawcze dywizji, brygady i batalionu (batalion rozpo-

znawczy, kompania rozpoznawcza, pluton rozpoznawczy), także pododdziały rozpoznawcze rodzajów wojsk tych szczebli dowodzenia, stosownie do własnych potrzeb i posiadanych możliwości.

Z tego wynika, że rozpoznanie patrolowe prowadzą takie elementy ugrupowania rozpoznawczego i elementy rozpoznawcze jak: posterunek obserwacyjny, artyleryjski posterunek obserwacyjny, samodzielny patrol rozpoznawczy, inżynierski patrol rozpoznawczy, grupa wypadowa, powietrzny patrol rozpoznawczy (na śmigłowcu rozpoznawczym), motocyklowa grupa rozpoznawcza, i inne.

Rozpoznanie specjalne⁷⁰ jest to rodzaj rozpoznania osobowego polegający na przenikaniu przez niewielkie pododdziały wojsk specjalnego przeznaczenia (WSP) na terytorium przeciwnika w celu zebrania i dostarczenia dowództwu TDW informacji o przeciwniku, terenie, ludności miejscowej w określonym rejonie. Może polegać ono również na weryfikacji poprzez obserwację lub inne metody danych odnośnie działań, możliwości i zamiarów przeciwnika na szczeblu operacyjnym i strategicznym. Przeznaczone jest na strategicznych i operacyjnych szczeblach dowodzenia lub narodowych TDW do zbierania danych meteorologicznych, hydrograficznych, geograficznych i demograficznych, a także do oceny określonego obszaru (rejonu) pod kątem planowanych w nim działań lub uderzeń.

Rozpoznanie elektroniczne - (szerzej patrz str. 58) w rozpoznaniu taktycznym materializuje się poprzez prowadzenie rozpoznania radioelektronicznego, radiolokacyjnego i czujnikowego.

⁷⁰ Definicja zgodna z poglądami amerykańskimi, przytoczona na podstawie: *Special Operations Forces*, Pentagon, 1996; *Doctrine for Joint Special Operations*, Pentagon 1992.

Rozpoznanie radioelektroniczne umożliwia zdobywanie informacji o przeciwniku (na podstawie analizy pracy i rozmieszczenia jego środków radioelektronicznych) niezbędnych do podejmowania decyzji przez dowódcę oraz przygotowania i prowadzenia walki radioelektronicznej.

Do zasadniczych zadań rozpoznania radioelektronicznego należą⁷¹:

- ustalenie rejonów rozmieszczenia taktycznych środków przenoszenia broni jądrowej oraz wykrywanie symptomów świadczących o przygotowaniach do jej użycia;
- wykrywanie i ustalenie położenia (w strefie taktycznej) stanowisk ogniowych artylerii polowej, raketowej oraz środków obrony przeciwlotniczej;
- ustalenie składu bojowego, ugrupowania i zamiaru działań przeciwnika w pasie własnego związku taktycznego;
- wykrycie i ustalenie położenia stanowisk dowodzenia oraz węzłów łączności do szczebla dywizji włącznie;
- rozpoznanie taktycznych systemów dowodzenia i łączności, systemów kierowania ogniem artylerii i środków przeciwlotniczych oraz obserwacji pola walki.

W realizacji powyższych zadań uczestniczą takie rodzaje rozpoznania radioelektronicznego jak rozpoznanie radiowe i rozpoznanie systemów radiolokacyjnych.

Rozpoznanie radiowe polega na poszukiwaniu i przechwytywaniu emisji fal elektromagnetycznych wypromieniowanych przez radiostacje UKF i KF przeciwnika, analizie znajdujących się w nich informacji i

⁷¹ L.Ciborowski, *Rozpoznanie radioelektroniczne szczebla taktycznego wojsk lądowych*, podręcznik, ASG WP, Warszawa 1989, s. 16.

określeniu na tej podstawie przynależności i położenia stanowisk dowodzenia.

Rozpoznanie systemów radiolokacyjnych polega na poszukiwaniu, przechwycie i namierzaniu stacji radiolokacyjnych oraz analizie sygnałów pochodzących od nich.

Rozpoznanie radioelektroniczne na szczeblu taktycznym prowadzi kompania radioelektroniczna, która rozwija: centrum odbiorcze w odl. 3 - 6 km od rubieży styczności bojowej wojsk; sieć namierzania radiowego UKF (trzy posterunki namierzania wyposażone w namierniki R - 363); sieć rozpoznania systemów radiolokacyjnych (przy wykorzystaniu stacji RPS-6 lub BREN).

Rozpoznanie radiolokacyjne to radiolokacyjna obserwacja pola walki polegająca na wykrywaniu, umiejscawianiu, określaniu kierunku i prędkości będących w ruchu obiektów przeciwnika (ludzie, samochody, wozy bojowe). Prowadzą ją plutony radiolokacyjnej obserwacji pola walki (wyposażone w stacje PSNR) poprzez posterunki, rozwijane bezpośrednio w ugrupowaniu pierwszorzutowych pododdziałów. Plutony PSNR mogą też całością sił lub pojedynczymi stacjami wzmacniać patrole rozpoznawcze.

Rozpoznanie czujnikowe to rodzaj rozpoznania elektronicznego przeznaczony do zdalnego zdobywania i przetwarzania tych informacji o przeciwniku, których nośnikami są fale elektromagnetyczne innego zakresu promieniowania niż rozpoznania radiowego oraz wszelkiego rodzaju efekty uboczne towarzyszące działaniom bojowym, np. akustyczne, termiczne, sejsmiczne, magnetyczne, chemiczne itp.

System rozpoznania czujnikowego na szczeblu taktycznym winien umożliwić⁷²:

- nadzorowanie wybranych rejonów potencjalnej działalności przeciwnika;
- nadzorowanie tras i kierunków podejścia, określenie natężenia ruchu i aktywności przeciwnika;
- nadzorowanie rejonów planowego wysadzenia własnych desantów taktycznych;
- nadzorowanie rejonów umocnień i pól minowych;
- rozpoznanie celów i pozyskiwanie informacji umożliwiających prowadzenie skutecznego ognia;
- wskazywanie celów innym środkom rozpoznania;
- ochronę ważnych obiektów jeszcze na dalekich podejściach.

System rozpoznania czujnikowego powinien ponadto pozwolić na: rozróżnienie w wykrytym obiekcie siły żywej, pojazdów kołowych, pojazdów gąsienicowych; określenie czasu przebywania obiektu w zasięgu działania urządzeń czujnikowych; ustalenie struktury obiektu; pozyskiwanie informacji akustycznych; przesyłanie informacji drogą radiową do urządzeń odbiorczych; rejestrowanie, analizę i zobrazowanie pozyskanych informacji w urządzeniach odbiorczych.

W skład systemu rozpoznania czujnikowego wchodzi⁷³: urządzenie czujnikowe (sejsmiczne, akustyczne, ciepłone, kontaktowe); urządzenie odbiorczo-kontrolne; urządzenie retransmisyjne; centralny zestaw mikrokomputerowy; urządzenie programujące - sprawdzające.

⁷² R.Kwečka, A.Nowak, *Budowa modelu systemu rozpoznania ...*, op. cit., s. 142.

⁷³ Tamże, s. 143.

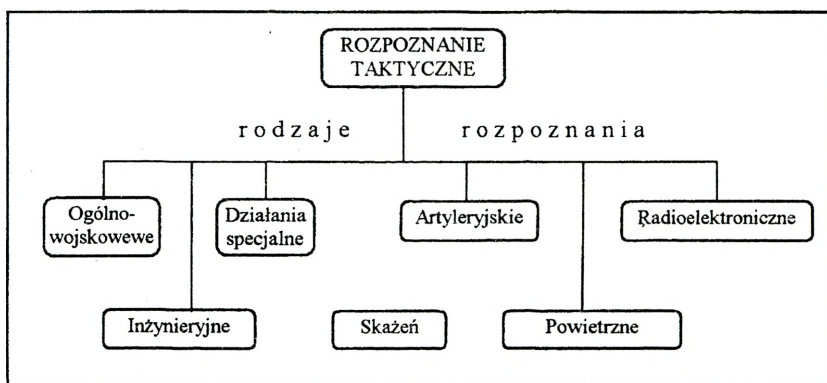
System zapewnia wykrycie siły żywej z odległości 50 - 75 m, pojazdy kołowe - 100 - 150 m i więcej, pojazdy gąsienicowe - 250 m i więcej.

W myśl obowiązującej dotychczas literatury przedmiotu, rozpoznanie taktyczne ze względu na siły i środki, sposoby działań i wykorzystywane źródła informacji dzieli się na: ogólnowojskowe, działania specjalne, radioelektroniczne, artyleryjskie, inżynieryjne, skażeń, powietrzne⁷⁴. Powyższy podział przedstawia schemat 14.

Schemat 14

PODZIAŁ ROZPOZNANIA TAKTYCZNEGO

(dotychczasowy)

W odróżnieniu od ustaleń co do podziału i rodzajów rozpoznania taktycznego obowiązujących w Wojskach Lądowych WP, dotychczasowe poglądy państw NATO na podział i rodzaje tegoż rozpoznania, jako decydujące kryterium jego podziału uznawały środowisko i zakres zadań realizowanych przez brygadę, dywizję i korpus, skład wojsk

⁷⁴ Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych..., op. cit., s. 263, 220.

rozpoznawczych oraz zakres zadań poszczególnych rodzajów rozpoznania.

W myśl tych poglądów, rozpoznanie taktyczne dzieli się na: naziemne, powietrzne, morskie, radioelektroniczne⁷⁵. Są to podstawowe rodzaje rozpoznania taktycznego ale nie jedyne, bowiem należą do niego jeszcze: rozpoznanie chemiczne, rozpoznanie bakteriologiczne i radiologiczne, rozpoznanie frontowe.

Rozpoznanie naziemne prowadzi wszystkie ogniwa organizacyjne wojsk na korzyść związków taktycznych i związków operacyjnych, we współdziałaniu z rodzajami wojsk i służb. Zasadniczymi metodami zdobywania informacji są: obserwacja, zasadzka, wypad, rozpoznanie ogniem, rozpoznanie walką.

Rozpoznanie powietrzne jest prowadzone na korzyść rodzajów sił zbrojnych. Jego podstawowym celem jest dostarczenie wiadomości o siłach i środkach przeciwnika, spodziewanym czasie i kierunkach planowanych operacji, jak również o terenie i warunkach meteorologicznych.

Rozpoznanie powietrzne dzieli się na taktyczne rozpoznanie powietrzne prowadzone siłami lotnictwa taktycznego na głębokość 1000- 1200 km, oraz na obserwację pola walki prowadzoną na głębokość do 150 km.

Rozpoznanie morskie widzi jako cel zasadniczy poznanie zamiaru przeciwnika oraz zdobycie informacji np. o składzie grup okrętów, miejscu okrętów w szyku, klasach i typach okrętów, nazwach jednostek bojowych, które są niezbędne do użycia własnych sił i środków, manewrowania nimi oraz przygotowania działań bojowych.

⁷⁵ *Rozpoznanie taktyczne w Siłach Zbrojnych NATO*, wyd. MON, Sztab Gen. WP - Zarząd II, Warszawa 1985, s. 35.

W rozpoznaniu morskim znane są dwie zasadnicze metody jego prowadzenia, tj. **rozpoznanie ogólne i rozpoznanie nakierowane**.

Rozpoznanie radioelektroniczne jest jednym z podstawowych rodzajów rozpoznania taktycznego. Jego istotą jest zespół przedsięwzięć planistycznych, organizacyjnych i technicznych, które zapewniają: zdobycie danych o przeciwniku na podstawie analizy charakterystyk pracy i rozmieszczenia w ugrupowaniu bojowym jego aktywnych środków radioelektronicznych, skuteczną realizację zadań WRE, tj. wykrywanie, lokalizowanie, określanie przynależności, roli i zakresu działania aktywnych środków radiowych i radiolokacyjnych; bieżącą ocenę sytuacji RE, operacyjną i techniczną analizę parametrów środków rozpoznawczych; gromadzenie danych; sprawdzanie skutków przeciwdziałania sił własnych oraz ostrzeganie ich przed oddziaływaniem przeciwnika.

Rozpoznanie radioelektroniczne obejmuje **taktyczne rozpoznanie radioelektroniczne i techniczne rozpoznanie radioelektroniczne**.

Taktyczne rozpoznanie radioelektroniczne ma na celu zdobywanie informacji dotyczących: rozmieszczenia środków radioelektronicznych w ugrupowaniu przeciwnika oraz ustalenie ich przynależności, roli i zakresu działania; treści przekazywanej korespondencji lub danych umożliwiających dokonanie oceny stanu i zamiaru przeciwnika przed frontem wojsk własnych; czasu pracy i metod wykorzystania środków radioelektronicznych.

Techniczne rozpoznanie radioelektroniczne ma na celu określenie parametrów pracujących środków radioelektronicznych przeciwnika tj. częstotliwości nośnej, czasu trwania impulsów sondujących, częstotliwości powtarzania impulsów, charakterystyki anten, mocy promieniowania.

Drugim nie mniej ważnym kryterium podziału rozpoznania taktycznego jest cel użycia sił i środków rozpoznania. Zgodnie z nim, rozpoznanie taktyczne dzieli się na rozpoznanie sytuacji i rozpoznanie celów⁷⁶.

Rozpoznanie sytuacji zwane także rozpoznaniem rejonów lub dozorowaniem pola walki, polega na śledzeniu przeciwnika przed frontem wojsk własnych, wewnątrz ugrupowania bojowego wojsk własnych oraz na stykach i skrzydłach, nie obsadzonych przez wojska.

Udział rozpoznania sytuacji w ogólnym wysiłku rozpoznania taktycznego w Siłach Zbrojnych NATO jest różny i uzależniony od sytuacji operacyjnej i postawionych zadań. Dotychczas przyjmowało się, że rozpoznanie sytuacji na głębokość do 70 km powinno wynosić ok. 50%, a na głębokość 70 i więcej km, do 70% ogólnego wysiłku rozpoznania⁷⁷.

Rozpoznanie celów polega na wykrywaniu i identyfikowaniu obiektów do zwalczania, w tym głównie środków przenoszenia broni jądrowej, oraz innych obiektów opłacalnych dla uderzeń bronią jądrową.

4.2. Rozpoznanie sytuacji, rozpoznanie obiektów

W zależności od przeznaczenia zdobywanych informacji, rozpoznanie w Wojsku Polskim dzieli się na rozpoznanie sytuacji i rozpoznanie obiektów⁷⁸, zresztą podobnie jak w SZ NATO.

⁷⁶ *Rozpoznanie taktyczne...*, op. cit., s. 35.

⁷⁷ *Tamże*, s. 36.

⁷⁸ M.Łokociejewski, *Ogólne założenia rozpoznania wojskowego*, artykuł w: *Zeszyty Naukowe AON*, nr 4 (25) 1996, s. 139.

Rozpoznanie sytuacji ma na celu zdobycie i dostarczenie w miarę możliwości jak najwięcej wiarygodnych informacji o przeciwniku, terenie i warunkach meteorologicznych, niezbędnych do przygotowania i prowadzenia działań taktycznych (operacyjnych). Z tego też względu rozpoznanie sytuacji powinno być przygotowane i prowadzone jeszcze zanim zostanie powzięta decyzja, głównie na jej korzyść, po drugie równoległe z prowadzeniem działań taktycznych i operacyjnych na rzecz kierowania walką i operacją, oraz organizowania przyszłych działań bojowych.

Rozległość strefy zainteresowania w rozpoznaniu sytuacji powinny warunkować: ocena składu, rozmieszczenia i możliwego charakteru działań bojowych przeciwnika w pierwszym i kolejnych dniach walki i operacji; zadanie własne; zadania sąsiadów; teren i warunki meteorologiczne.

Rozpoznanie obiektów ma na celu pozyskanie informacji bojowych o niezbędnym stopniu szczegółowości i dokładności, koniecznym do skutecznego ich niszczenia (obezwładniania). Rozpoznanie to może mieć formę wskazywania celów lub rozpoznania technicznego, właściwego rozpoznaniu rodzajów wojsk.

Rozpoznanie obiektów realizują głównie autonomiczne systemy rozpoznania środków rażenia oraz środki rozpoznania pozostałych rodzajów wojsk.

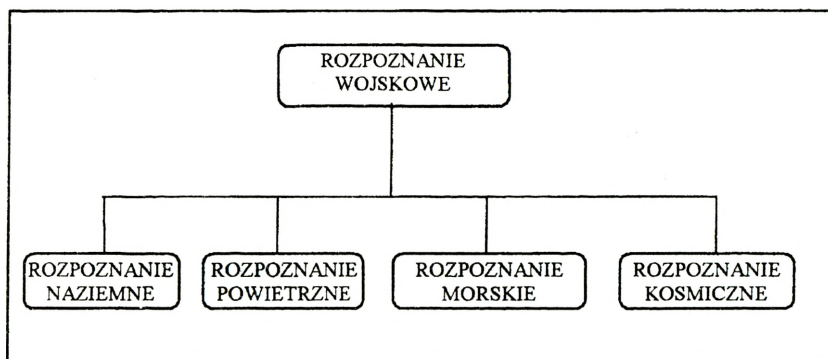
Rozległość strefy zainteresowania w rozpoznaniu obiektów jest zazwyczaj ograniczona zasięgiem środków rażenia i głębokością zadań wojsk własnych.

4.3. Rozpoznanie naziemne, powietrzne, morskie, kosmiczne

W zależności od środowiska w którym prowadzi się rozpoznanie (rozmieszczenia urządzeń rozpoznawczych względem obiektu rozpoznania), dzieli się ono na: naziemne, powietrzne, morskie, kosmiczne⁷⁹ (patrz schemat 15).

Schemat 15

PODZIAŁ ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO W ZALEŻNOŚCI OD ŚRODOWISKA JEGO PROWADZENIA

Rozpoznanie naziemne to obszar wiedzy o przeciwniku (naziemnym, powietrznym, na morzu), terenie i warunkach pogodowych, którą pozyskuje się poprzez działanie elementów systemu rozpoznania rozwijanych na lądzie.

Rozpoznanie powietrzne to obszar wiedzy o przeciwniku, terenie i warunkach meteorologicznych, którą pozyskuje się w wyniku działania aparatury rozpoznawczej zamontowanej na aparatach latających (sa-

⁷⁹ M.Łokociejewski, *Ogólne założenia...*, op. cit., s. 142.

moloty załogowe i bezzałogowe, śmigłowce, balony, platformy wirnikowe na uwięzi).

Rozpoznanie morskie to obszar wiedzy o przeciwniku (na morzu, w powietrzu i na lądzie), akwenach morskich oraz warunkach hydro-meteorologicznych, którą pozyskuje się w wyniku działania nawodnych i podwodnych jednostek pływających, a także brzegowych urządzeń rozpoznawczych marynarki wojennej.

Rozpoznanie kosmiczne to obszar wiedzy o przeciwniku, terenie, akwenach morskich i pogodzie pozyskiwanej przy pomocy aparatury rozpoznawczej zamontowanej na aparatach latających stale przebywających w przestrzeni kosmicznej (stacje orbitalne, satelity rozpoznawcze, satelity telekomunikacyjne) oraz cyklicznie wysyłanych w kosmos z konkretną misją (wahadłowce, promy kosmiczne).

4.4. Rozpoznanie wojsk lądowych, sił powietrznych, marynarki wojennej

Przyjmując za kryterium podziału rozpoznania wojskowego rodzaj sił zbrojnych, można wyróżnić rozpoznanie wojsk lądowych, rozpoznanie sił powietrznych i rozpoznanie marynarki wojennej.

Rozpoznanie wojsk lądowych to obszar wiedzy o przeciwniku, terenie i pogodzie pozyskiwanej przez etatowy potencjał rozpoznawczy tych wojsk tj.: zmechanizowanych, pancernych, desantowoszturmowych, piechoty górskiej, specjalnych, rozpoznania radioelektronicznego i WRE, obrony terytorialnej, raketowych i artylerii, inżynierskich,

obrony przeciwochemicznej, obrony przeciwlotniczej; lotnictwo wojsk lądowych.

Rozpoznanie sił powietrznych to obszar wiedzy o przeciwniku, terenie i warunkach atmosferycznych pozyskiwanej przez przystosowany organizacyjnie i technicznie etatowy i nieetatowy potencjał rozpoznawczy jednostek lotnictwa taktycznego, operacyjnego i strategicznego, wojsk obrony powietrznej, śmigłowców wsparcia.

Rozpoznanie marynarki wojennej to obszar wiedzy o przeciwniku morskim, lądowym i powietrznym oraz akwenach morskich, pozyskiwanej przez etatowy potencjał rozpoznawczy jednostek pływających i brzegowych, lotnictwa morskiego, specjalnych, wchodzących w skład marynarki wojennej.

4.5. Rozpoznanie ogólne (ogólnowojskowe), rozpoznanie rodzaju wojsk

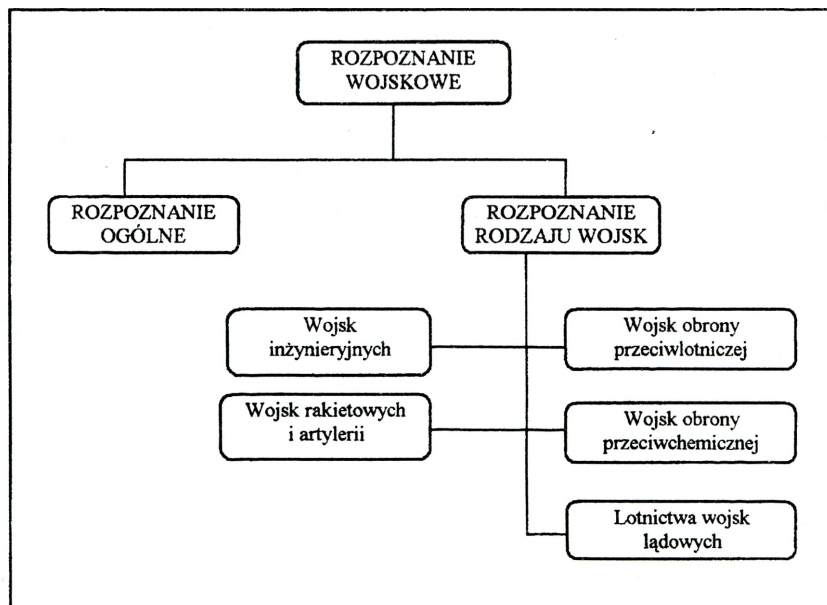
Przyjmując za kryterium podziału rozpoznania wojskowego (na szczeblu operacyjnym i taktycznym) usytuowanie wojsk rozpoznawczych, wyposażenie i sposoby pozyskiwania informacji, wyróżnia się rozpoznanie ogólne (dotychczas ogólnowojskowe) i rozpoznanie rodzaju wojsk (patrz schemat 16).

Rozpoznanie ogólne (ogólnowojskowe) to obszar wiedzy o przeciwniku, terenie i pogodzie pozyskiwanej przez etatowy i nieetatowy potencjał rozpoznawczy wojsk zmechanizowanych, pancernych, desantowych, piechoty górskiej, to także sam potencjał rozpoznawczy przystosowany organizacyjnie i technicznie do zdobywania informacji

przy zastosowaniu takich sposobów rozpoznania jak: obserwacja, podsłuch, patrolowanie, wypad, przesłuchiwanie (jeńców, zbiegów, dezertów), przepytywanie ludności, napad, zasadzka, walka. Rozpoznanie ogólne prowadzą elementy rozpoznawcze i elementy ugrupowania rozpoznawczego wydzielane z kompanii rozpoznawczych brygad, batalionów rozpoznawczych dywizji zmechanizowanych, pułku rozpoznawczego związku operacyjnego oraz pododdziałów zmechanizowanych i czołgów.

Schemat 16

**PODZIAŁ ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO ZE WZGLĘDU
NA UMIEJSCOWIENIE WOJSK ROZPOZNAWCZYCH, WYPOSAŻENIE
TECHNICZNE I SPOSOBY ZDOBYWANIA INFORMACJI**

Rozpoznanie rodzaju wojsk to obszar wiedzy o przeciwniku (głównie specjalistycznej), to także etatowy potencjał rozpoznawczy takich rodzajów wojsk jak: raketowe i artylerii, inżynieryjne, obrony przeciwchemicznej, obrony przeciwlotniczej, lotnictwa wojsk lądowych, przystosowany organizacyjnie i technicznie do zdobywania informacji o przeciwniku głównie na potrzeby rozpoznania technicznego. Wydzielone elementy rozpoznawcze stosują takie sposoby zdobywania informacji jak: obserwacja wzrokowa i radiolokacyjna, patrołowanie, wypad (w rozpoznaniu inżynieryjnym), fotografowanie, pomiary wzrokowe i dźwiękowe.

5. ZASADNICZE ZADANIA ROZPOZNANIA WOJSKOWEGO NA SZCZEBLU STRATEGICZNYM, OPERACYJNYM I TAKTYCZNYM

Głównym celem rozpoznania wojskowego bez względu na szczebel dowodzenia jest zapewnienie dowódcom rodzajów sił zbrojnych a także dowódcom operacyjnym i taktycznym możliwie pełnej i aktualnej wiedzy o przeciwniku i jego zamiarach oraz o sytuacji bojowej (taktyczna, operacyjna, strategiczna) na polu walki. Uzyskane przez rozpoznanie informacje powinny pozwolić dowódcy na właściwe planowanie działań bojowych wojsk własnych, wywoływanie pożądanych zmian w sytuacji na polu walki i odpowiednie reagowanie na zmiany sytuacji na polu walki wywołane posunięciami przeciwnika.

Zakres zadań stojący przed rozpoznaniem wojskowym jest determinowany przeznaczeniem sił zbrojnych, rolą i zadaniami poszczególnych rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk, związków taktycznych i oddziałów, wynikającymi z doktryny obronnej; sytuacją polityczną i militarną; szczeblem dowodzenia; organizacją oraz możliwościami potencjału rozpoznawczego.

Podstawowym zadaniem rozpoznania wojskowego bez względu na szczebel dowodzenia oraz sytuację polityczno - militarną jest i będzie walka o informację, czyli zdobywanie i pozyskiwanie informacji, zakłócanie informacyjne oraz obrona informacyjna. Zależnie od szczebla dowodzenia zadanie to będzie miało bardziej lub mniej rozbudowane zadania szczegółowe, będzie funkcjonowało stale lub w określonych okresach. Wyróżniać będzie je ponadto głębokość oddziaływania sys-

temu rozpoznania, metody zdobywania i pozyskiwania informacji oraz obiekty rozpoznania i źródła informacji.

Najbardziej uniwersalne ze względu na powyższe uwarunkowania wydaje się być rozpoznanie na szczeblu strategicznym, w mniejszym stopniu na szczeblu operacyjnym i w najmniejszym na szczeblu taktycznym.

5.1. Zadania rozpoznania strategicznego

Działalność rozpoznania strategicznego sprowadza się do zdobywania, analizy i oceny oraz przedstawienia w odpowiednim czasie kierownictwu politycznemu (państwowemu) i wojskowemu państwa - wiarygodnej i wyczerpującej informacji o stanie i możliwościach gospodarki, kierunkach polityki wewnętrznej i zagranicznej, stanie sił zbrojnych przeciwnika, działalności szkoleniowej, planach militarnych i wynikających z nich zamierzeniach co do działalności dowództw i wojsk.

Informacje te powinny umożliwić wyrobienie kierownictwu państwowemu i wojskowemu wszechstronnego poglądu na ocenę możliwości militarnych, militarno-ekonomicznych i militarno-politycznych potencjalnego lub faktycznego przeciwnika, ustalenie jego zamiarów i planów oraz stanowić podstawę do prawidłowego planowania i realizacji własnych przedsięwzięć obronnych, rozwoju sił zbrojnych oraz ich przygotowania i użycia w wojnie.

Informacje takie są podstawą formułowania problemów rozpoznania i konkretnych zadań rozpoznawczych, do wykonywania których

niezbędne są właściwie ukierunkowane działania przygotowawcze i wykonawcze.

W związku z powyższym **zadania rozpoznania strategicznego** można podzielić na⁸⁰:

- zadania rozpoznawcze;
- zadania organizacyjne.

Pod pojęciem **zadania rozpoznawcze** należy rozumieć te zadania, które są bezpośrednio związane ze zdobywaniem, gromadzeniem i przetwarzaniem wiadomości o przeciwniku, posiadanie których jest niezbędne dla rozwoju sił zbrojnych oraz planowania i prowadzenia działań wojennych.

Pod pojęciem **zadania organizacyjne** należy natomiast rozumieć cały kompleks przedsięwzięć dotyczących tworzenia struktur działania i ich wszechstronnego zabezpieczenia dla zrealizowania zadań rozpoznawczych.

Zasadnicze **zadania rozpoznawczo-strategiczne** są określone przez naczelny organ władzy ustawodawczej (parlament), i rozwinięte przez ministra obrony i sztab generalny.

Szczegółowe zadania będące podstawą działalności rozpoznawczej poszczególnych państw lub grupy państw zwykle są różne, precyzowane przez Zarząd II Sztabu Generalnego (Naczelnego Dowództwa), pod względem treści zależne są od roli i miejsca rozpoznawanych państw w systemie bloków militarnych oraz ich możliwości przygotowania i prowadzenia przeciwko nam agresji.

⁸⁰ M.Łokociejewski, B.Skrzyniarz, *Rozpoznanie strategiczne i operacyjne...*, op.cit., s. 19 - 27.

Najważniejszym zadaniem rozpoznania strategicznego jest ustalenie ogólnego potencjału wojennego prawdopodobnego (realnego) przeciwnika oraz potencjału bojowego jego sił zbrojnych.

Potencjał wojenny obejmuje takie dziedziny jak: ekonomiczna, naukowo-techniczna, moralno-polityczna i militarna (wojskowa), charakteryzujące się określonymi wskaźnikami ilościowymi i jakościowymi.

Zasadnicze treści zadań rozpoznawczych są następujące:

a) w dziedzinie przedsięwzięć polityczno-militarnych i sił zbrojnych państw obcych:

- rozpoznanie polityki wojskowej i strategii;
- rozpoznanie wojskowych planów strategicznych;
- rozpoznanie aktualnego stanu i kierunków rozwoju sił zbrojnych;
- rozpoznanie liczebności sił zbrojnych, składu bojowego, uzbrojenia, broni jądrowej i środków jej przenoszenia, wyposażenia technicznego, itp.;

- rozpoznanie ugrupowania i dyslokacji związków taktycznych i oddziałów oraz możliwości mobilizacyjnych;

- określenie założeń operacyjno-taktycznych, wyszkolenia bojowego i operacyjnego wojsk i sztabów, morale stanu osobowego wojsk, kadry dowódczej i jej zdolności organizatorskich, systemu poboru i uzupełnień, mobilizacji sił zbrojnych, organizacji zabezpieczenia logistycznego;

b) w dziedzinie militarno-ekonomicznej państwa:

- rozpoznanie stanu przemysłu pracującego na rzecz sił zbrojnych i rozmieszczenia jego ośrodków;

- rozpoznanie zasobów surowców strategicznych i innych materiałów niezbędnych do produkcji na potrzeby armii;

- rozpoznanie możliwości transportowych i dróg komunikacji;
- rozpoznanie stanu rolnictwa i gospodarki rolnej;
- rozpoznanie i określenie zasobów ludzkich, zasobów materiałowych, stopnia zależności ekonomiki danego państwa od rynków zewnętrznych, sytuacji finansowej i wydatków na cele wojskowe;

c) w dziedzinie naukowo-badawczej i wojskowej:

- zdobywanie danych o nowych odkryciach i wynalazkach w dziedzinie uzbrojenia i sprzętu technicznego (szczególnie w dziedzinie nowych i perspektywicznych rodzajów uzbrojenia);

- zdobywanie danych o kierunkach doskonalenia i modernizacji posiadanego uzbrojenia;

- zdobywanie danych o działalności ośrodków naukowo-badawczych, kadrach naukowych i technicznych, technologii produkcji uzbrojenia, itp.;

d) w zakresie poznania teatrów działań wojennych:

- rozpoznanie warunków fizyczno-geograficznych;

- rozpoznanie sytuacji politycznej;

- rozpoznanie stanu ekonomiki;

- ustalenie zakresu operacyjnego przygotowania terenu (stanu baz raketowych, lotniczych i morskich, środków łączności, magazynów, urządzeń fortyfikacyjnych, dróg komunikacyjnych, itp.);

Mając na względzie możliwości rozpoczęcia wojny z zaskoczenia, można przyjąć, że **zasadniczym celem rozpoznania strategicznego** zawsze będzie wykrycie z odpowiednim wyprzedzeniem przedsięwzięć przeciwnika związanych z bezpośrednim przygotowaniem do zaskakującego napadu (agresji) na nasz kraj, określenie jego za-

miaru i prawdopodobnego charakteru działań oraz przedstawienie we właściwym czasie takiej informacji kierownictwu rządowemu i wojskowemu.

O ile rozpoznanie na podstawie zestawienia i porównania wszystkich informacji ustali, że przeciwnik (koalicja wrogich państw) jest zdecydowany do osiągnięcia swoich celów drogą walki zbrojnej, będzie wówczas zmuszone wykonywać nowe zadania, w tym głównie takie jak:

- ustalenie treści decyzji kierownictwa państwowego o rozpoczęciu wojny;

- ustalenie istoty dyrektywnych wytycznych kierownictwa politycznego przekazywanych dowództwu wojskowemu i poszczególnym strategicznym zgrupowaniom sił zbrojnych;

- ustalenie przyjętego wariantu działań strategicznych środków walki i strategicznych zgrupowań na TDW;

- ustalenie charakteru środków nadzwyczajnych (wywiadowczych i kontrwywiadowczych), podjętych na terytorium przeciwnika;

- ustalenie zakresu podejmowanych przez przeciwnika przedsięwzięć, mających na celu maskowanie przygotowań do zaskakującej agresji.

Po rozpoczęciu wojny zadania rozpoznania strategicznego będą zależały od sposobu jej wybuchu, charakteru i perspektyw dalszego jej przebiegu.

Ogólnie zadania te mogą być następujące:

1. W dziedzinie wojskowej (militarnej):

- ustalić efektywność uderzeń broni precyzyjnego rażenia i ewentualnie pierwszych uderzeń jądrowych, określić stopień porażenia życio-

wo ważnych obiektów przeciwnika oraz celowość wykonania na nie kolejnych uderzeń lotniczych i raketowych;

- ustalić prawdopodobny zamiar dalszego prowadzenia działań wojennych przez państwo (koalicję państw) przeciwnika, zmiany w treści i zakresie narodowego i koalicyjnego planowania strategicznego użycia sił zbrojnych;

- wykryć manewr i nowe rejony rozmieszczenia manewrowych środków jądrowych, szczególnie atomowych raketowych okrętów podwodnych, nowe i dotychczas nie rażone lotniska bazowania lotnictwa strategicznego i taktycznego;

- ustalić przedsięwzięcia przeciwnika w zakresie rozwijania narodowych i koalicyjnych sił zbrojnych na TDW oraz zakres ich realizacji;

- ustalić rejony rozmieszczenia narodowych i koalicyjnych ośrodków dowodzenia siłami zbrojnymi;

- wykryć przerzuty wojsk, środków materiałowych i sprzętu technicznego.

2. W dziedzinie politycznej:

- wykryć czynne po rozpoczęciu działań wojennych organy kierownictwa politycznego przeciwnika, charakter ich pracy i miejsca rozmieszczenia;

- informować o ocenie przez kierownictwo polityczne przeciwnika ogólnej sytuacji politycznej, strategicznej i militarnej, ukształtowanej po rozpoczęciu wojny;

- ustalić przedsięwzięcia realizowane przez przeciwnika, mające na celu pozyskanie nowych partnerów, oraz zmierzające do rozszerzenia

zasięgu wojny i dokonania korekty dotychczasowych przedsięwzięć wojennych, zadań itp.;

- ustalić treść nowych dyrektyw politycznych wydawanych dla władz ekonomicznych, a nakierowanych na efektywniejsze wykorzystanie potencjału militarno-ekonomicznego państwa;

3. W dziedzinie ekonomicznej i wojskowo-technicznej:

- ustalić, które z zakładów przemysłu zbrojeniowego produkujących uzbrojenie i inny sprzęt wojskowy na potrzeby dalszego prowadzenia wojny, kontynuują działalność mimo wykonania na nie uderzeń lotniczych i raketowych;

- ustalić zakres i intensywność działania ośrodków naukowo-technicznych nad opracowaniem nowych rodzajów broni;

- wykryć tzw. „wąskie gardła” w przemyśle wojskowym przeciwnika w celu bezustannego oddziaływania na nie;

- wykryć miejsca rozmieszczenia zapasów surowców strategicznych.

Zadania rozpoznania strategicznego w czasie pokoju, w okresie zagrożenia i wojny nie są stałe, ulegają zmianom stosownie do rozwoju sytuacji, form i sposobów prowadzenia walki zbrojnej, sytuacji politycznej i strategicznej.

Zadania organizacyjno - strategiczne to między innymi:

- utworzenie struktury sił i środków niezbędnych do realizacji zadań rozpoznawczych, analiza, opracowanie i ocena uzyskiwanych wiadomości o przeciwniku oraz przekazywanie ich we właściwym czasie rządowi i kierownictwu wojskowemu. Praca ta obejmuje doskonalenie istniejących i tworzenie nowych rodzajów rozpoznania wojskowego, organizację centralnych i peryferyjnych organów rozpoznania, dosko-

nalanie technicznych środków rozpoznania, przygotowanie wysoko kwalifikowanych kadr rozpoznawczych, analizę i uogólnienie doświadczeń z dotychczasowej działalności rozpoznawczej oraz opracowanie na tej podstawie (z uwzględnieniem konkretnych sytuacji) nowych pod względem organizacyjnym i metodycznym form tej działalności;

- kierowanie poszczególnymi rodzajami oraz siłami i środkami rozpoznania, pozwalające na najbardziej racjonalne ich wykorzystanie na rzecz realizacji zadań rozpoznawczych poprzez: stawianie zadań organom rozpoznawczym, kontrolę ich wykonania, organizowanie niezawodnej łączności rozpoznania zapewniającej niezwłoczne przekazywanie zdobytych informacji do centralnego organu rozpoznawczego;

- materiałowo-techniczne zabezpieczenie działalności rozpoznawczej, w tym zaopatrywanie organów rozpoznawczych w niezbędne środki materiałowo-techniczne, łączności itp.;

- przygotowanie potencjału rozpoznawczego do działania w każdych warunkach, w tym wojennych lub innej sytuacji szczególnej, m. in. poprzez tworzenie odwodu kadr rozpoznawczych i środków materiałowo-technicznych, wcześniejsze rozmieszczenie środków materiałowo-technicznych za granicą państwa (w państwach potencjalnego przeciwnika), stworzenie kanałów łączności skrytej z organami rozpoznania państw sojusznich itp.

5.2. Zadania rozpoznania operacyjnego

Zadania rozpoznania operacyjnego często będą wynikać z zadań rozpoznania strategicznego, szczególnie w okresie pokoju. Zadania te

będą determinowane potrzebami konkretnego rodzaju sił zbrojnych lub związku operacyjnego, sytuacją polityczno-militarną oraz możliwościami sił i środków rozpoznania.

Rozpoznanie operacyjne jest podobnie jak rozpoznanie strategiczne, ukierunkowane na: pozyskiwanie informacji o możliwym zagrożeniu ze strony potencjalnego przeciwnika jeszcze w okresie pokoju; wykrycie zmian w sytuacji militarno-politycznej, sytuacji jego sił zbrojnych, systemów dowodzenia, najważniejszych środków rażenia ogniowego, systemu walki elektronicznej; dostarczenie wojskom informacji niezbędnych do przygotowania i prowadzenia działań operacyjnych w każdych warunkach oraz takich, które pozwoliłyby wykluczyć zaskoczenie ze strony przeciwnika.

Zadania rozpoznania operacyjnego dzielą się na następujące okresy⁸¹:

- pokoju;
- kryzysu;
- działań wojennych.

W okresie pokoju - główny wysiłek rozpoznania operacyjnego jest koncentrowany na pozyskiwaniu informacji, na podstawie których możliwe byłoby modelowanie procesu przygotowania związku operacyjnego i rodzaju sił zbrojnych do wykonania zadań na wypadek zaistnienia konfliktu zbrojnego lub wybuchu wojny. Celem rozpoznania jest natomiast ustalenie zakresu i stopnia przygotowania potencjalnego przeciwnika do rozpoczęcia ewentualnej agresji.

⁸¹ Tamże, s. 27 - 30.

Zasadnicze zadania rozpoznania koncentrują się na:

- zbieraniu i uaktualnianiu informacji o preferowanych i możliwych zamiarach polityczno-militarnych co do użycia sił zbrojnych, studio-
waniu składu i gotowości bojowej sił zbrojnych, oraz zasad ich użycia;
- poznaniu systemów mobilizacyjnych oraz operacyjnego rozwijania
rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk, związków operacyjnych i
taktycznych oraz oddziałów;
- śledzeniu rozwoju technicznego i kierunków zmian w taktyce,
sztuce operacyjnej i strategii;
- stałym uaktualnianiu danych o systemach rozpoznania, dowodze-
nia, łączności i walki elektronicznej, obrony powietrznej i przeciwlotni-
czej, logistycznych, itp.;
- zbieraniu informacji o operacyjnym przygotowaniu terenu, dyslo-
kacji obiektów wojskowych, zakładów przemysłowych, ośrodków wła-
dzy centralnej i regionalnej, stanie zasobów materiałowych, infra-
strukturze obszaru;
- wykryciu możliwych kierunków działania i zadań związków ope-
racyjnych w lokalnym konflikcie zbrojnym (przyszłej wojnie).

W okresie kryzysu i operacyjnego rozwijania wojsk działalność rozpoznawcza staje się bardziej konkretna. W tym czasie powinna ona zmierzać do sprawdzenia i potwierdzenia już posiadanych informacji o przeciwniku, oraz zapewnić pozyskiwanie nowych informacji, między innymi dotyczących rozwijania operacyjnego wojsk i określenia stopnia ich przygotowania do rozpoczęcia działań wojennych.

Do ważniejszych zadań w tym okresie można zaliczyć:

- śledzenie uruchomienia systemów alarmowych i mobilizacyjnego rozwijania;
- śledzenie zmian w dyslokacji i przegrupowania wojsk;
- śledzenie za rozwijaniem polowych i stacjonarnych systemów dowodzenia;
- wykrycie przedsięwzięć systemu obrony powietrznej i przeciwlotniczej;
- ustalenie miejsc rozmieszczenia środków przenoszenia broni masowego rażenia, określenie stopnia gotowości do jej ewentualnego użycia;
- wykrycie charakteru i zakresu przedsięwzięć militarnych realizowanych przez przeciwnika w pobliżu granicy państwowej;
- śledzenie procesu mobilizacyjnego w rodzajach sił zbrojnych i związkach operacyjnych oraz przestawienie struktur gospodarczych na tory wojenne.

W wyniku realizacji tych zadań należy określić lub ustalić:

- stan ilościowy i ugrupowanie operacyjne wojsk przeciwnika w strefach przygranicznych i obszarach operacyjnego rozwinięcia;
- możliwość dalszego narastania sił;
- charakter zmian w operacyjnym przygotowaniu terenu w obszarach i rejonach operacyjnego rozwijania i przyszłych działań wojennych;
- kierunki i metody działań psychologiczno-dywersyjnych;
- rozmieszczenie środków przenoszenia broni masowego rażenia;
- prawdopodobne cele i kierunki planowanej agresji (natarcia) oraz rolę i zadania związków operacyjnych przeciwnika.

W początkowym okresie wojny zasadnicza rola rozpoznania będzie polegać na terminowym wykryciu bezpośrednich zagrożeń dla wojsk własnych.

Organy rozpoznawcze szczebla operacyjnego winny być nakierowane na wykrycie i ustalenie:

- zgrupowań uderzeniowych pierwszego rzutu operacyjnego przeciwnika, ich składu ilościowo-jakościowego, kierunków działania i prawdopodobnych zadań;

- rejonów rozmieszczenia drugich rzutów i odwodów operacyjnych, kierunków przegrupowań, rubieży i terminów wprowadzenia ich do bitwy;

- dyslokacji sił powietrznych, ewentualnych zmian bazowania lotnictwa, prawdopodobnych sposobów wykorzystania;

- zadań sił morskich, wykorzystania baz i portów morskich;

- kierunków i rejonów możliwych do użycia wojsk desantowych;

- zmian w taktyce, technice bojowej, strukturze organizacyjnej, wyposażeniu;

- stanu dyscypliny, moralno-psychologicznego żołnierzy oraz ich doświadczenia bojowego;

- skuteczności systemów bojowego i logistycznego zabezpieczenia, systemów obrony powietrznej i przeciwpancernej oraz WRE.

Ponadto w obszarze zainteresowania rozpoznania operacyjnego mogą znaleźć się: siły specjalnego przeznaczenia, rejon dyslokacji sił reagowania, powietrznodesantowych, powietrznoszurmowych, przygotowania do użycia desantów powietrznych i morskich.

5. 3. Obiekty rozpoznania strategicznego i operacyjnego

W szerokim znaczeniu tego słowa, pod pojęciem obiekty rozpoznania strategicznego należy rozumieć wszystko to, co z określonych powodów interesuje rozpoznanie wojskowe. Może to być państwo potencjalnego przeciwnika, jednostka wojskowa, sztab, baza wojskowa, zakład przemysłowy, przedsiębiorstwo, obiekt komunikacyjny itp.

Do szczególnych obiektów rozpoznania strategicznego w państwie potencjalnego przeciwnika mogą należeć⁸²:

- instytucje państwowe (kancelaria prezydenta, gabinet premiera itp.);
- centralne instytucje wojskowe (Ministerstwo Obrony, Dowództwo Terytorialne);
- sztaby sił powietrznych, morskich, sztaby generalne, rodzajów sił zbrojnych i rodzajów wojsk;
- sztaby związków operacyjnych i taktycznych;
- centralne instytucje cywilne odpowiadające za politykę zagraniczną i wewnętrzną (np. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych);
- instytucje gospodarcze (Ministerstwo Przemysłu, Ministerstwo Handlu, Ministerstwo Budownictwa itp.);
- instytucje i urzędy związane z obronnością, składnice i bazy materiałowe, instytuty naukowo-badawcze itp.

Rozpoznanie strategiczne dąży do objęcia swym oddziaływaniem przede wszystkim te obiekty, w których są opracowane i przechowywane plany przygotowania i prowadzenia wojny, operacji strategicz-

⁸² Tamże, s. 31.

nych, gdzie podejmowane są decyzje w sprawie wojny, które dają możliwość realizacji głównych zadań rozpoznania strategicznego.

Do tej grupy obiektów należą najwyższe organy władzy politycznej i wojskowej potencjalnego przeciwnika i jego sojuszników, organy dowodzenia siłami zbrojnymi i kierowania przemysłem.

Obiektami rozpoznania operacyjnego będą przede wszystkim: działalność bojowa (działania operacyjne i taktyczne), urządzenia komunikacyjne, obiekty wojskowe o znaczeniu operacyjnym, lotnictwo szturmowe, myśliwsko-bombowe i lotnictwo wojsk lądowych (lotniska i lądowiska, elementy systemu dowodzenia i łączności, naprowadzania samolotów itp.), obiekty pływające i brzegowe marynarki wojennej, oraz obiekty radioelektroniczne.

Rozpoznanie obiektów działań operacyjnych obejmuje między innymi⁸³:

- zgrupowania wojsk przeciwnika;
- umocnienia obronne, ważne obiekty terenowe na kierunku lub w obszarze działań operacyjnych;
- kolumny wojsk, transport kolejowy;
- mosty, wiadukty, przeszkody wodne, drogi, linie kolejowe;
- dywizjony rakiet operacyjno-taktycznych;
- stanowiska dowodzenia związku operacyjnego;
- system rozbudowy fortyfikacyjnej i zapór inżynierskich;
- systemy i urządzenia radioelektroniczne (stanowiska dowodzenia, punkty kierowania i naprowadzania lotnictwa, lotniska, stanowiska startowe pocisków rakietowych i inne);

⁸³ Tamże, s. 32.

- lotniska, lądowiska, typy i ilość samolotów i śmigłowców;
- systemy radiolokacyjne obrony powietrznej;
- budowle wojskowe, bazy, porty, zakłady przemysłowe.

Wszystkie wymienione obiekty są odpowiednio sklasyfikowane i podzielone. Na przykład pod względem zobrazowania na mapie obiekty dzielą się na: punktowe, liniowe, powierzchniowe itp.

Pełną klasyfikację obiektów rozpoznania przedstawia schemat 17.

5.4. Zadania i obiekty rozpoznania taktycznego

Zadania i obiekty rozpoznania taktycznego wynikają zasadniczo z sytuacji taktycznej (niekiedy operacyjnej), zadania bojowego związku taktycznego (oddziału), ilości i jakości informacji o przeciwniku, stanu, położenia i możliwości bojowych własnego potencjału rozpoznawczego, oceny przeszkód terenowych i warunków pogodowych, przyjętego celu rozpoznania.

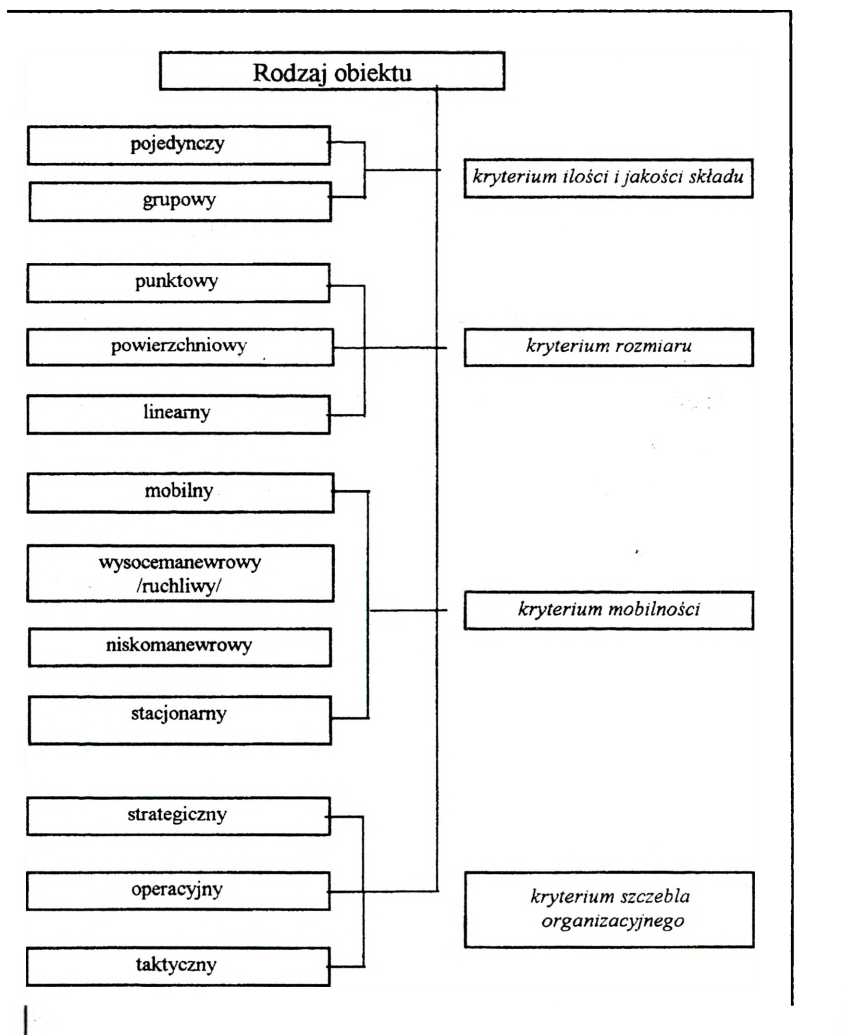
Do zasadniczych zadań rozpoznania taktycznego realizowanych w toku działań taktycznych należy zaliczyć⁸⁴:

- wykrycie obecności broni masowego rażenia oraz ustalenie miejsc jej rozmieszczenia;
- wykrycie rejonów ześrodkowania wojsk przeciwnika, ustalenie ich składu i możliwego wykorzystania;
- ustalenie prawdopodobnego charakteru działań bojowych przeciwnika, ugrupowania bojowego i rozmieszczenia poszczególnych jego elementów;

⁸⁴ *Organizacja i prowadzenie rozpoznania...*, op. cit., s. 21 - 22; R. Kwećka, A. Nowak, *Budowa modelu systemu rozpoznania...*, op. cit., s. 217.

KLASYFIKACJA OBIEKTÓW ROZPOZNANIA

(wariant)

- ciągle śledzenie odwodów taktycznych i drugih rzutów, wykrycie czasu i miejsca wprowadzenia do walki;
- wykrycie przedsięwzięć (symptomów) mogących świadczyć o przygotowaniach przeciwnika do użycia broni masowego rażenia;
- rozpoznanie systemu zapór inżynieryjnych, rozbudowy fortyfikacyjnej i niszczeń;
- rozpoznanie struktury systemu dowodzenia, rejonów rozmieszczenia węzłów łączności stanowisk dowodzenia, przedsięwzięć ochrony i obrony treści informacji;
- wykrycie rejonów rozmieszczenia baterii przeciwlotniczych i OP rozmieszczanych w strefie taktycznej oraz elementów systemu rozpoznania radiolokacyjnego;
- wykrycie rejonów rozmieszczenia tymczasowych lądowisk śmigłowców wsparcia, ustalenie liczby i typów bazujących śmigłowców;
- stwierdzenie wielkości strat poniesionych przez przeciwnika w wyniku działalności ogniowej artylerii i uderzeń lotnictwa;
- stwierdzenie stanu moralnego, dyscypliny i nastrojów wśród szeregowych, podoficerów i oficerów wojsk przeciwnika;
- wykrycie rozmieszczenia elementów wsparcia logistycznego, ustalenie stanu zapasów środków zaopatrzenia materiałowego;
- rozpoznanie terenu i warunków pogodowych, określenie wpływu zmian właściwości terenu i warunków pogodowych na prowadzenie działań bojowych przez przeciwnika.

Zasadniczy wysiłek rozpoznania taktycznego ukierunkowuje się na wykrycie, umiejscowienie i w miarę możliwości zniszczenie środków przenoszenia broni masowego rażenia oraz zasadniczych elementów

systemu dowodzenia. Dużo uwagi należy skierować na rozpoznanie systemu przeciwpancerneho, wykrycie nowych środków i systemów walki, uzbrojenia oraz zmian w taktyce i prowadzeniu działań bojowych.

Wśród ogółu zadań nie należy pomijać ponadto tych, które będą realizowane w okresie pokoju, a które mieszczą się w obszarze rozpoznania studyjnego. Do nich będą należały⁸⁵:

- w sferze polityczno-społecznej i ekonomiczno-gospodarczej: analiza roszczeń i działań dyplomatycznych powodujących zaostrzenie sytuacji kryzysowej, śledzenie eskalacji działań propagandowych wobec własnego społeczeństwa mających sankcjonować aktualne kierunki polityki społecznej i militarnej na arenie międzynarodowej, śledzenie poczynąń władz państwowych potencjalnego przeciwnika na arenie międzynarodowej, ukierunkowanych na kompromitację i izolację państwa zagrożonego, śledzenie stopnia eskalacji incydentów granicznych;

- w sferze wojskowo - militarnej: śledzenie działalności służb specjalnych, ustalenie obiektów zainteresowania, metod pozyskiwania informacji; wykrycie aktów dywersji i sabotażu a także innych działań wzmacniających strach oraz potęgujących beznadziejność sytuacji; śledzenie zmian w stanach gotowości bojowej, ilości i tematyce ćwiczeń z wojskami; zmianach dyslokacji jednostek wojskowych.

Obiektami rozpoznania taktycznego są siły i środki przeciwnika, jego urządzenia inżynierskie, teren wraz z rzeźbą i pokryciem, pogoda i jej wpływ na działanie wojsk i zmiany we właściwościach terenu, ludność, gospodarka i polityka wewnętrzna oraz zagraniczna.

⁸⁵ S.Filary, *Rozpoznanie studyjne...*, op. cit., s. 76.

Obiekt rozpoznania taktycznego, także operacyjnego i strategicznego może składać się z jednego lub wielu ważnych elementów, które w zależności od tego w jakim stopniu utracą zdolność bojową (zostaną obezwładnione lub zniszczone), mogą decydować o jego użyteczności.

ZAKOŃCZENIE

Rozpoznanie poczynając od czasów najdawniejszych wydaje się być zbiorem problemów tak złożonym, że dogłębne poznanie go wymaga czasu, uzyskania szerokiej wiedzy o nim, a co najważniejsze, właściwego pojmowania jego istoty. W tym względzie pomocne może być niniejsze opracowanie, w którym autor wyjaśnia istotę rozpoznania wojskowego oraz porządkuje je od strony teoretycznej.

Materiał teoretyczny daje odpowiedź na szereg wątpliwości, jakie dotychczas występowały w sytuacji, gdy trzeba było ustosunkować się do takich problemów związanych z rozpoznaniem jak: pojęcie i istota terminu **rozpoznanie wojskowe**, miejsce rozpoznania w systemie walki zbrojnej, wymogi stawiane rozpoznaniu (cechy rozpoznania) i ich interpretacja, podział rozpoznania wojskowego, zadania i obiekty rozpoznania na różnych szczeblach dowodzenia.

Z uwagi na to, że dzisiaj jeszcze nie jest wiadomo jakie będzie oficjalne stanowisko naczelnych władz wojskowych WP co do interpretowania podstawowych problemów rozpoznania (albowiem mówi się, że dotychczasowy Regulamin działań taktycznych Wojsk Lądowych uległ dezaktualizacji a nowy jest w trakcie opracowania), autor stanął na stanowisku, aby obok dotychczas obowiązującej interpretacji zasadniczych problemów rozpoznania pokazać podejście najnowsze.

Z tego względu, poza kwestiami oczywistymi i znanymi powszechnie, opracowanie zawiera szereg nowości wzbogacających wiedzę z dziedziny rozpoznania. Bezsprzecznie tą nowością jest potraktowanie rozpoznania jako obszaru wiedzy o przeciwniku (o czym napisali w

swojej rozprawie doktorskiej Panowie Kwećka i Nowak i co podkreśla *Regulamin działań taktycznych Sił Lądowych NATO ATP - 35 B*).

Z tak pojmowanego rozpoznania wynikają formułowane przez autora nowe definicje różnych rodzajów rozpoznania wojskowego. Inne od dotychczasowego jest również traktowanie źródeł informacji o przeciwniku.

Materiał został opracowany głównie na podstawie zgromadzonej i przestudiowanej przez autora literatury przedmiotu. Przez to nie należy traktować go jako coś ostatecznego, bowiem coraz powszechniejszy dostęp do najnowszych pozycji bibliograficznych zwłaszcza obcojęzycznych, może i powinien powodować, że prezentowane w nim poglądy będą ulegały zmianom.

BIBLIOGRAFIA

1. *Biuletyn informacyjny nr 2 (162)*, wyd. Sztab Gen. WP, Warszawa 1995.
2. Ciborowski L., *Organizacja rozpoznania w sztabach*, AON, Warszawa 1991.
3. Ciborowski L., *Rozpoznanie radioelektroniczne szczebla taktycznego*, podręcznik, ASG WP, Warszawa 1989.
4. Ciborowski L., Nowacki G. *Walka informacyjna*. Materiał na konferencję naukową, Wydział Wojsk Lądowych, Katedra RW i AO, Warszawa 1997.
5. *Doctrine for Joint Special Operations*, Washington 1992.
6. Dubik, *Wywiad*, w: *PSZ na Zachodzie*, MiD WIH, sygn. V/20/179.
7. *Działania operacyjne*, podręcznik, AON, Warszawa 1993.
8. *Joint Special Operations. Awareness Program*, wyd. SOJ 5 - C, Washington 1994.
9. Józwiak K., *Rozpoznanie powietrzne (podstawy)*, AON, Warszawa 1996.
10. Kisiel J., *Ogólna charakterystyka rozpoznania*, skrypt wykładu, Katedra RW i AO, Warszawa 1997.
11. Kisiel J., *Rozpoznanie wojskowe w działaniach bojowych w świetle doświadczeń wojennych Wojska Polskiego w drugiej wojnie światowej*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1994.
12. Kopaliński W., *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, wyd. Wiedza Powszechna, Warszawa 1980.

13. Kwećka R., Nowak A., *Budowa modelu systemu rozpoznania wojskowego w aspekcie organizacyjnym i informacyjnym*, rozprawa doktorska, AON, Warszawa 1994.
14. *Leksykon wiedzy wojskowej*, wyd. MON, Warszawa 1979.
15. Łokociejewski M., *Ogólne założenia rozpoznania wojskowego*, Zeszyty Naukowe AON, nr 4 (25), 1996.
16. Łokociejewski M., Skrzyniarz B., *Rozpoznanie strategiczne i operacyjne*, wykład, Katedra RW i AO, Warszawa 1997.
17. *Mała Encyklopedia Wojskowa*, wyd. MON, Warszawa 1971.
18. *Nowa Encyklopedia Powszechna*, PWN, Warszawa 1996.
19. *Organizacja i prowadzenie rozpoznania na szczeblach taktycznych. Zasady ogólne*, podręcznik, ASG WP, Warszawa 1985.
20. *Organizacja i prowadzenie rozpoznania operacyjnego (front, armia)*, wyd. Sztab Gen. WP, Zarząd II, Warszawa 1981.
21. Podkowski A., *Działania psychologiczne WP w walce zbrojnej*, AON, Warszawa 1997.
22. *Regulamin działań taktycznych wojsk lądowych SZ RP cz. I (związek taktyczny, oddział)*, wyd. MON, Warszawa 1994.
23. *Regulamin działań taktycznych sił lądowych ATP 35 B*, NATO, 1997.
24. *Regulamin piechoty*, wyd. Ministerstwo Spraw Wojskowych, Warszawa 1933.
25. *Rozpoznanie inżynieryjne*, podręcznik, wyd. Sztab Gen. WP, Szefostwo Wojsk Inżynieryjnych, Warszawa 1994.
26. *Rozpoznanie taktyczne w Siłach Zbrojnych NATO*, wyd. Sztab Gen. WP - Zarząd II, Warszawa 1985.

27. *Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa 1965.
28. *Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa 1992.
29. *Słownik podstawowych terminów wojskowych*, wyd. MON, Warszawa 1977.
30. *Słownik podstawowych terminów rozpoznawczych*, ASG WP, Warszawa 1986.
31. *Słownik Współczesnego Języka Polskiego*, wyd. WILGA, Warszawa 1996.
32. Sochal Cz., Wierciński L., *Rozpoznanie wojskowe*, BWW, Warszawa 1975.
33. *Special Operations Forces*, Pentagon, Washington 1996.
34. Sun Tzu, *Sztuka wojny*, Wydawnictwo „PRZEDŚWIT”, Warszawa 1994.
35. *Użycie wojsk rakietowych i artylerii w operacji i walce cz. I*, AON, Warszawa 1995.
36. *Wielka Encyklopedia Powszechna*, PWN, Warszawa 1967.
37. Wolny A., *Formy i sposoby rozpoznania ogólnowojskowego od czasów najdawniejszych, materiały do ćwiczenia grupowego*, ASG WP, Warszawa 1978.

SPIS SCHEMATÓW

1. Model funkcjonowania walki zbrojnej
2. Ogólny model systemu walki zbrojnej
3. Wpływ rozpoznania i WRE na sukces w walce zbrojnej
4. Zależność zużycia środków walki od wielkości błędu rozpoznania
5. Struktura systemu rozpoznania
6. Model funkcjonowania systemu rozpoznania dywizji zmechanizowanej
7. Podział obszaru działań bojowych
8. Cechy systemu rozpoznania
9. Cechy systemu rozpoznania (według poglądów NATO)
10. Podział rozpoznania strategicznego
11. Podział rozpoznania radioelektronicznego
12. Podział rozpoznania operacyjnego
13. Podział rozpoznania taktycznego
14. Podział rozpoznania taktycznego (dotychczasowy)
15. Podział rozpoznania wojskowego w zależności od środowiska jego prowadzenia
16. Podział rozpoznania wojskowego ze względu na umiejscowienie wojsk rozpoznawczych, wyposażenie techniczne i sposoby zdobywania informacji
17. Klasyfikacja obiektów rozpoznania (wariant)

Druk AON nr 502/WW

